YARIN

AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ
eylül
61 '86
KDV dahil
400TL

işkenceye hayır... cezaevi zulmüne hayır... ırkçılığa hayır...
işsizliğe hayır... pahalılığa hayır... yök'e hayır...

ANAP'A HAYIR

"Hücre 38. En 1.5, boy 2.5 adım..."

pablo neruda, resul rıza, nihat behram, ataol behramoğlu, behçet aysan, gürhan uçkan, gültekin emre'den şiirler... nazım'ın aşk masalları... ezgili yürek: ruhi su... rock festivalinden diyarbakır cezaevine...

Güçlü Ulusal Liderlik ve Etkin Taban Örgütleri

6. YIL KUTLU OLSUN

Kapak: "YARIN"'ın Okurlarına Merhaba dediği 1 Eylül 1981 sayısının kapağı

YARIN

6. YIL KUTLU OLSUN!..

Önce kentlerin duvarları boyandı, sesini gelecekten almış itiraz cümleleri bir bir kapandı. Suçlular gölgelerini bile göremeyecekleri hücrelere kapatıldılar daha sonra. Siyasi partiler, demokratik kitle örgütleri, gazeteler, dergiler, tiyatrolar, sinemalar da gündüz ve gecenin karanlığına karıştılar. Hemen sonra..hemen sonra, geleceğe sevdalı genç yürekler darağaçlarından selamladılar dünyayı son kez, ardarda. Karanlık duvarlar arasındaki 'normal ölüm'ler, sorgulama sonlarının dinginliğini taşıdılar bedenlerinde. Üniversitelerde bilimsel gerçekler yeni 'bilimsel gerçekler'e bıraktılar yerlerini daha sonra.

Büyüyen ve hareket eden herşey sonbahar durgunluğunun sevilmeyen konuklarıydı. Her yeni günün gerçekliği ve her sabah yeniden doğan tarih sorumlusuydu bu konukluğun. Ve tüm bu akan zaman içinde serbest olan şeylerin başında fiyatlar geliyordu. Ekonomi ve siyaset bilimi kitapları Adam Smith ve Mussolini'yi tarihsel sorumluluklarıyla yan yana getiriyorlardı. Özel teşebbüs ne kadar hürleşirse insanlar o kadar tutsaklaşıyor, azınlığın refahı yeni servetler yaratıyordu. Ve tutucular tutuculuklarıyla yetinemezken, liberaller de tutucuydu artık.

Sonbaharın ölü toprağı bereketli yağmurlarla ıslanmaya başladığında kent duvarları da gizlerini bir bir vermeye başladılar. Her yeni gün, her yeni hafta, ay.. her yeni yıl daha büyük sorumluluk yüklüyordu sesini gelecekten alanlara. YARIN, bu sorumluluğun bilinciyle altmışbir ay önce, 1 Eylül 1981 de yayınlanmaya başladı. YARIN'ı zorunlu kılan koşullar, insanlarımızın yüreklerinde ve bilinçlerinde yaşattıkları özlemler, inançlar ve değerlerdi. YARIN'ın varlığı bu özlem ve inançlara karşılık gelebildiği sürece anlamlı olacaktı. Ve YARIN varlığını, her satırında, sayfasında, her sayısında daha da güçlendirerek, büyüterek altıncı yılına ulaştı.

YARIN, yeni bir dönem olduğu kuşkusuz olan 1980'li yıllarda, gençliğin soluğu, sesi, söz hakkı olmaya çalıştı. Neden gençlik? Çünkü gençlik, geçmişte nasıl taşıdıysa sorumluluğunu, sorumluluğun ateşine nasıl dayandıysa teni, geleceğin aydınlığını da yüreğinde, beyninde taşımaktaydı.

YARIN'ın ilk sayısından bu yana her satırında taşıdığı, yükseltmeye çalıştığı çabası, en geniş ve temel anlamıyla demokrasi çabasıdır. Altmışbirinci sayımızda da demokrasiden yana tüm güçleri demokrasi için ortak çabaya çağırıyoruz.

Bu güne değin yaşadığımız yılların sorumluluğunu bizimle paylaşan, yarınlara birlikte yürüdüğümüz okuyucularımıza, arkadaşlarımıza altıncı yıl kutlu olsun..

Sevgi ve dostlukla.

SAHİBİ
Sami Alptekin

SORUMLU YAZIİŞLERİ YÖNETMENİ
Mustafa Okan

BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürkan Uçkan
Box 38045, 10064
Stockholm

F. Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1

Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond

İsviçre: Serdar Ataman
Apollo Str. 8
8032 Zürih

Kıbrıs: Sevgül Uludağ
19 Necmi Avkıran Sokak
Lefkoşa

İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak

İstanbul: Divanyolu
Hoca Rüstem Sokak
Zafer Han, No: 7/14
Cağaloğlu

Adana: Levent Aksel
Özel Sancak İşhanı
Asmakat, No: 5
Dörtyolağzı

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 3500
Altı Aylık 1800 lira
Yurtdışı/Yıllık 30,
Altı Aylık 16 DM.
Yurtdışı tek satış 3 DM.

TEKNİK İŞLER
Dizgi: Norm Dizgi
Film : Denk Ajans
Baskı: Sanem Matbaacılık
Grafik Düzenleme: Yarın

YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 19/10
Sıhhiye / Ankara

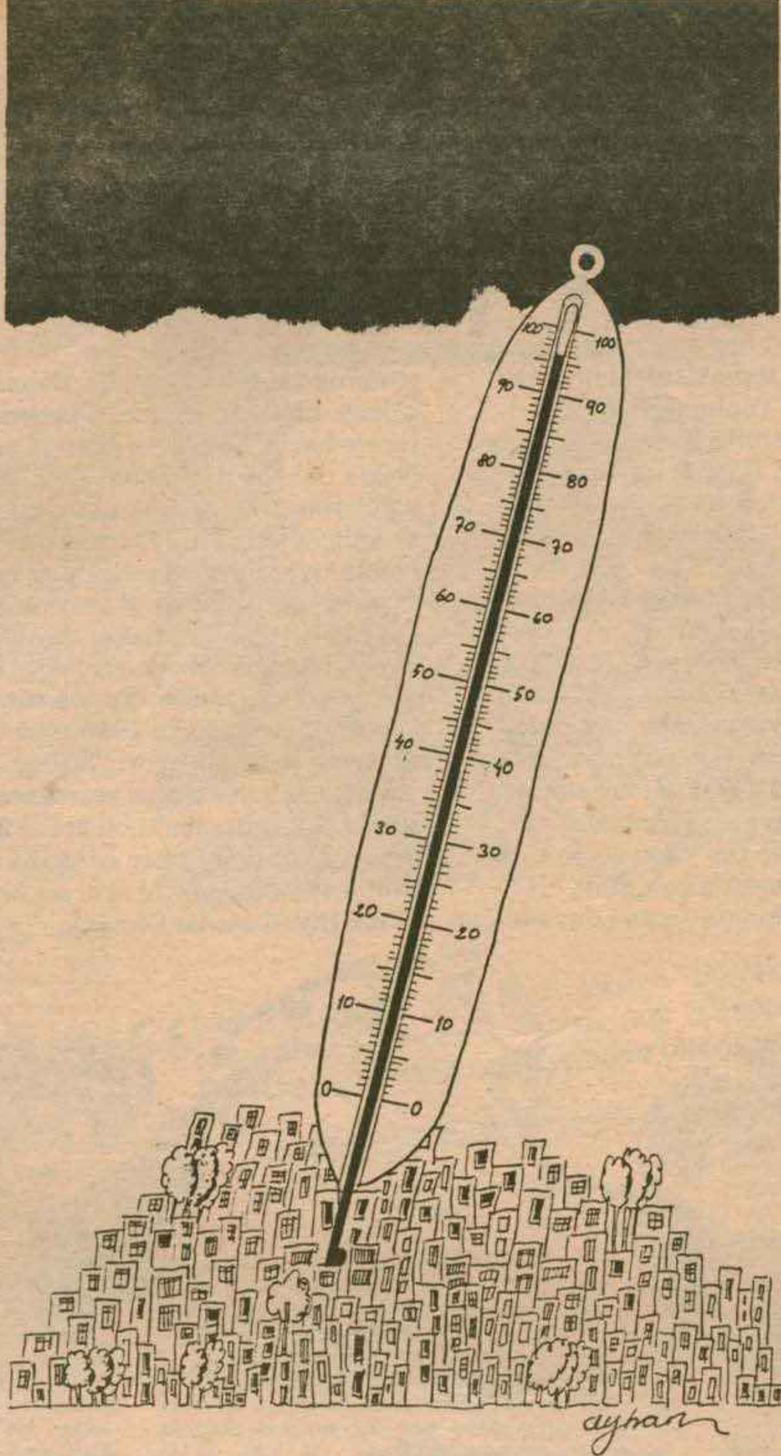
YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, PK 723, Kızılay
Ankara

POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

DAĞITIM
Etkin Dağıtım 527 60 11

Sandık ve Demokrasi

YARIN

Bugün Türkiye'de seçim sandığı gölgededir. 82 Anayasası'nın boğucu yasaklarının ve en cılız güvenceleri bile silip süpüren keyfi politikaların gölgesi dolaşmaktadır seçim sandığının üstünde. Bugün, söylediğiniz bir söz, yazdığınız bir yazı yüzünden karanlık bir odaya çekilip günlerce işkence görmeyeceğinizi güvence altına alan ne vardır? Tüm siyasi görüşler açıkça örgütlenip, düşüncelerini tartışma hakkına sahip midir? Bitmez tükenmez yasaklardan birisine kolunuzu kaptırıp, hapishaneye düşseniz, sağ çıkabileceğinizden emin misiniz? Dilekçe hakkı anayasada var. Ama, kullananlardan hesap sorulmaya kalkışılmadı mı? Öğrenciler asi, aydınlar vatan haini ilan edilmedi mi? Dernek kurma hakkı sözümona yasaların güvencesinde. Türkiye'de, sayısı yetmişi aşan fakülte ve üniversitede öğrenciler bir yılı aşkındır dernek kurmaya çalışıyorlar, bugüne kadar tüzel kişilik kazanarak kongresini yapmış dernek sayısı iki elin parmaklarını geçmiyor. Çıkartılan yasa dışı engellerin haddi hesabı yok Sendikal haklar kuşa çevrilmiş, grev yapmak yiğitlik işi olmuş. Kitle örgütlerinin politika yapması yasak. Caddelere meydanlara iktidar el koymuş. Sizi ezen politikaları protesto edemezsiniz. Ozanınızı toprağa vermek için ardından yürüyemezsiniz. Türküler bile yasak... Ve bu liste uzar gider. En alta yazılacak tek cümle bütün listenin özetidir: Türkiye'de demokrasi yok. Bu koşullar altında hiçbir güç seçim sandığını göstererek "işte demokrasi" diyemez. Derse inandırıcı olamaz.

Bunlar gerçeklerin bir yanıdır. Gerçeklerin başka yanları da var. Seçim sandığı demokrasi demek değildir, ama halkın önüne atılmış bir yem, sonu gelmez bir aldatmaca da değildir. Hele 12 Eylül iktidarının bir lütfu hiç değildir. Sınıflı toplumlarda hiçbir iktidar kendi dışında bir zorlama olmaksızın yalnızca ahlaki nedenlerle gücünü sınırlamak istemez. Temel eğilimi, sınır tanımayan bir egemenlik oluşturmaktır. Oysa, seçim sandığının, üstüne ne denli vesayetin karanlığı düşerse düşsün, çevresi ne kadar baskıcı kurumlarla çevrili olursa olsun, kendine özgü bir dinamiği vardır ve o, mutlak iktidara karşı şu veya bu ölçüde sınırlandırılmış bir iktidarı temsil eder. Halkın kazanılmış bir hakkıdır o. Eğer Türkiye'yi sandıksız yönetmek mümkün olabilseydi, buna soyunmak sonu belirsiz bir macera olmasaydı, çok gönüllüsü çıkardı. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Bugün Türkiye'de babadan oğula veya kıdeme göre iktidarı alıp yürütmek kolay iş değildir. Neden değildir? Herşeyden önce, genel ve eşit oya dayalı parlamento hakkının arkasında dünya işçi sınıfı hareketinin yüz yılı aşkın mücadelesi yatar. Bu tarih, Paris'li emekçilerin barikatlara çıktıkları 1830 Temmuz'unda, İngiltere proletaryasının meşalelerle Manchester sokaklarını doldurdukları 1840'lara, 1848'ler de ayaklanan tüm Avrupa'dan, Sovyet halklarının geride 20 milyon kayıp bırakarak nazizmi ezdiği ikinci büyük savaşa kadar uzanan dünya işçi hareketinin acıları ve cesaretiyle yazılmıştır. Türkiye halkı, insanlığın bu onurlu evriminin edilgin bir izleyicisi olmamıştır, olamazdı da. Türkiye'nin ulusal tarihsel özellikleri batıdan farklı olan kimi çizgileri barındırsa da, önemli bir demokratik birikimi ve yüz yıllık bir işçi hareketi vardır. İşte bugün hiçbir güç siyasal stratejisini saptarken bu demokratik birikimi yok sayamaz, ayrıca Türkiye'nin siyasal yaşamını, dünya emekçilerinin demokratik kazanımlarının etkisine tamamen kapatabileceği varsayımına dayanamaz. Öte yandan sandıksız yönetimden rahatsız olanlar yalnızca işçiler, emekçiler değildir. Deneyler göstermiştir ki, seçim hakkı söz konusu olduğunda işçi ve emekçiler kimi burjuva katmanlardan da ittifaklar bulmaktadır. İşte bu faktörlerin hepsi birarada, bugün, toplumsal emeğin kaymağını yiyen egemen çevreleri seçim sandığına katlanmak zorunda bırakmıştır. Haklar her zaman açıkça görünen sert bir mücadelenin hemen ardından gelmezler. Kimi zamanlar, izlenmesi güç bir birikime, kendini kolayca ele vermeyen bir basınca, yüzeydeki görüntünün gizleme fırsatı bulabildiği dipten gelen dalgalara bağlı olarak ortaya çıkarlar. Bu hakların değerini bilen, onları somut koşullarda doğru yerlere oturtanlar, yeni devrimci adımların yaratıcısı olabilirler.

Türkiye işçi sınıfı, emekçiler ve gençlik yığınları bütün umutlarını seçim sandığına bağlayamazlar. Yalnızca sandıkla yetinemezler. Ardında halkın örgütlü, bilinçli siyasal gücü olmaksızın tek başına genel ve eşit oya dayalı parlamentonun özellikle bugünün siyasal koşullarında ne kadar güvenilmez ve eğreti bir hak olduğu ortadadır. Ancak, seçimler halkın bilinçli ve örgütlü gücünün yaratılmasına giden yolda ön açıcı, adım attırıcı olanakları da içinde taşımaktadırlar. Bütün anti-demokratik kurumlara rağmen, halk siyasal eğilimlerini sandığa yansıttığında ve sonuçlar sosyal bir uyanışın işareti olarak değer kazandığında, ülkedeki politik güçler dengesinin bundan etkilenmemesi olanaksız olacaktır. Eşit ve genel oya dayalı parlamento hakkını ve ülkemiz koşullarında 28 Eylül ara seçimlerini bu bakışla değerlendirmek gerekir.

Ülkesi üstünde, dünya halklarının düşmanı Beyaz Saray'ın ve Pentagon generallerinin etkisini onurluca reddeden yurtsever gençler, bağımsızlık özlemlerini sandığa yansıtmalıdır. Irkçı ve şoven baskılara karşı, gençlik sesini yükseltmelidir. İşkencelere isyan edenler, işkencecilerden hesap isteyenler ANAP'a hayır demelidir. Tekellerin halkın emeği üzerindeki sınırsız yağmasına karşı çıkanlar, bunu oylarıyla belli etmelidirler. 12 Eylül'ün tüm baskıcı kurumlarını reddedenler, bu rejimin doğrudan savunucusu ANAP iktidarına sandıkta hayır demelidir. Gençlik, üniversite özerkliğini yokeden, eğitim hakkını elinden alan, yurtları toplama kamplarına çeviren, kendisine işsizlik ve bunalımdan başka verebilecek hiçbir şeyi olmayan ANAP iktidarına hayır demelidir.

ANAP'a karşı kullanılacak her oyun bu bilinçle kullanılması için gerçeklerin her yerde bütün olanaklarla anlatılması, bugün devrimci bir sorumluluktur. Bu bilinçle ANAP'ın seçimlerde oy oranının geriletilmesi, halkın bir kazanımı olacaktır. ANAP'ın birinci parti olmaktan çıkartılması ise onun yenilgiye uğratılması anlamına gelecektir. Bu yenilgi, halk güçlerini cesaretlendirecek, yeni bir parlamento, demokratik bir hükümet ve demokratik bir anayasa isteğine güç kazandıracaktır.

Türkiye gençliği, halkının mücadelesinde kendisine düşen onurlu yeri cesaretle ve severek alacaktır.

DİYARBAKIR CEZAEVİNDEN BİR TANIK

Son altı yıl, üzerinde yaşadığımız topraklardaki insanları çok değişik boyutlarda etkiledi. Toplumun değişik kesimleri birbirinden çok farklı özelliklerde son altı yılın gerçeğinden "nasip"lerini aldılar. Bu çok boyutlu gerçeğin önemli bir parçasını da "cezaevleri gerçeği" oluşturuyordu. Ve bu gerçek, bir kuşağa, tüm kuşaklara "ibret" olacak acılarla yaşatıldı.
Toplumun geniş kesimlerinin soruna duyarlılıkla yaklaşması, basında "cezaevleri gerçeği"ni anlatan pekçok somut örneğin yeralması ileriye dönük yeni bir sürecin başlangıcı oldu. Sorun çok boyutlu, çözüm ise uzun bir çabalar sürecini gerektiriyor. Bu sürecin ilk aşamalarından biri de "yaşatılanların, acıların" bir bir anlatılması. Bu amaçla hazırlanan Temmuz sayımızda, bazı cezaevleri savunma ve tutanaklardan yaptığımız alıntılarla değişik yönleriyle anlatılıyordu. Bir sonraki sayımızda ise, Diyarbakır Özel Askeri ve Tutukevi'nde beş yılını geçirmiş bir tanığın yaşadıkları yeraldı. Heriki sayımızda çok geniş bir ilgiyle karşılandı. Bu ilgi, yalnızca toplumun soruna duyarlılığını göstermekle sınırlı değildir. Daha da önemlisi; duyarlılığın giderek bir sahiplenmeye dönüşmesidir. Sözkonusu sayılarımızın gazete bayiilerinin pekçoğunda tükenmesinin yanında soruna ilişkin pekçok da mektup aldık. Mektuplarla birlikte bürolarımıza da pekçok okuyucu geldi. Mektupların ve büro ziyaretçilerinin bir bölümünü de "cezaevleri gerçeğini yaşayanlar oluşturuyordu. Yeni mektuplar ve ziyaretçiler" yeni tanıklarımız" oldular. Bu sayımızda da yeni tanıklıklardan ikisine yervereceğiz. Geçen sayıdaki tanığımız, "yeni diyarbakırlar olmasın, bunun için de gerçekler herkese ulaşmalı, herkes bu gerçekleri kavramalı" diyerek söze başlamıştı. Yeni tanıklarımız Samsun'dan. 11 Eylül 1980 günü "içeri" alınan Celal Özkan sözlerine şöyle başlıyor: "Sizlere 12 Eylülden bu yanaki yaşamımın yarısını alan ve uzunca sayılan cezaevi anılarımı anlatacağım. İstedimki bu anılar tüm dostlarca bilinsin, istedimki dostlar birkaç cezaevi koşullarını birlikte öğrensin" Evet, her yeni tanık ile aynı ses bir kez daha yükseliyor: "Yeni Diyarbakırlar Olmasın..."

"yeni diyarbakır'lar olmasın"

... Koğuşun birinden lağım kanalları geçiyordu. Üzerinde demir parmaklıklar vardı. Parmaklıklar kaldırıldığında insan göğsüne dek bu kanala sokuluyordu. Gardiyanlar dayakla, cezayla, arkadaşların kafalarını kanala batırıyorlardı. Kanaldan çıktıktan sonra yıkanma olanağı da yoktu. Havluyla ya da kağıtla kurulanarak temizlenebiliyordu. Eğer iki bidon su gelmişse bir-iki sürahi ayırma olanağı varsa (ki çok ender koşullardır bunlar) o zaman yıkanılabiliyordu. Yalnız gardiyan emir vermeden yıkanılamazdı. Bazen güldüren olaylar da oluyordu. Birgün bir koğuşta gardiyan bütün koğuşun kafalarını tek tek lağım çukuruna batırmış. Bir arkadaş kontrolden kaçabilirim düşüncesiyle kafasını lağıma sokmamış. Gardiyan, merdiven çıkarken "içerde sayım düzenine geçin, gelip kontrol edeceğim, eğer kafasını batırmayan varsa cezasını vereceğim" demiş. Kafanın lağıma batırılması demek pisliklerin kulaktan, burundan damlaması demekti. Gardiyan, 5-6 gardiyan daha alarak geliyor. İşlerin kötü gideceğini anlayan arkadaş yanındakinin kafasından pislikleri alıp kendi yüzüne başına sürmüş. Diğeri de büyük bir tepki ile bağırmış "Ulan bokumu bırak, o bok benim." İşte böyle bir olay bizi güldürüyordu.

Havalandırmada bir de tırnak sökme yöntemi vardı. Gardiyanlar uyguluyorlar. Özel copları vardı. Copların içinde tel vardı, diğerlerinden daha büyük coplar ve tersi tırtıklıydı. Bu coplar daha çok can yakıyordu. Gardiyan elimizi parmak uçlarımız birbirine değecek şekilde mum duruşu tutturuyor ve vuruyordu. Ta kemiğe kadar işliyordu acısı. Tırnaklar morarıyordu, düşmezse tırtıklı kısmı vurup bir de sürterek çekiyordu. Bir arkadaşın tüm tırnak uçları iltihaplanmıştı. Dolama olmuştu. 6-7 ay böyle çekti ve revire bile çıkarılmadı. Bu arkadaş bir kez daha dayak yemişti ve dirseklerinden kan süzülüyordu, bu şekilde eğitime çıktı. Zaten uzun süre iyileşmemelerinin nedeni buydu. Eğitim yaparken kolların sallıyor, kan hücum ediyor ve çok fazla kanama oluyordu. Havayla ve pislikle sürekli temas halinde. Havalandırmadan dönerken sanki orada horoz kesmişsin ve sürüklemişsin gibi bir kan gölü ve ince bir çizgi vardı.

Başka özel yöntemler de vardı. Galip Baydan diye bir arkadaş vardı. Onca dayağa karşın ah demiyordu. Artık gardiyan dövmekten yoruldu, yardımcısı dövdü, adamdan tek ah çıkmıyordu. Gardiyan içerden bir demlik çay istedi. 50 bardak çay alan bir demlik çıkarıldı. İçinde çay var. Galip'i yatırdılar. 50 bardak çayı zorla içirdiler. Daha sonra çayları da kaşıkla yedirdiler. Çocuğun bağırsaklarına mutlaka bir şey oldu ama sesini çıkarmadı. O anda mideni bağırsağını düşünemiyorsun zaten.

Tuvalete gitme yasağı döneminde yatağına ya da havalandırmaya işeyen arkadaşlar vardı. Paçasından pislik akarak eğitim yapan arkadaşlar vardı. Düşünsenize alt ranzada yatıyorsunuz ve üstünüze şıp şıp bir şey damlıyor.

... Jopla, kalasla dayak yedikten sonra o eli birkaç gün hiç kullanamıyorduk. Ertesi gün tekrar dayak yerken diyorduk ki o el patladı patlayacak Ama patlamıyor.. Kabarıyor, pasta gibi oluyor, morarıyordu. Kışın soğukta dayak yemek çok çok ayrı bir olaydı. Ele vurulduğu zaman en dayanıklı olanlar bile kısa sürede çok etkileniyorlardı. Diyarbakır'ın kışını, '82 kışını düşünün. Koğuşlarda o kadar insan yatmamıza rağmen, her tarafın kapalı olmasına rağmen pencerelerimizden bir karış buz sarkıyordu.

El o durumda olunca yemek yiyemiyorduk, yani kaşık tutamıyorduk. Bu durumda olanlara yemeğini sağlam olanlar yediriyordu. Kaşığı başparmağımızla tutup, ellerimizi batırıp yiyebiliyorduk. Öyle ki sağlam olanlar da bir dönem yar-

dım edebiliyorlar, çünkü bir dönem sonra onlar da aynı duruma düşüyorlardı.

— *Hiç böylesi durumlarda mahkemeye çıktığınız olmadı mı?*

Oldu Mahkemeyeçıkıp kıçını gösteren de oldu. Morlukları işkence izlerini. Ancak bunlar zabıtlara geçmiyordu. Cezaevlerine dönüşten sonra şikayette bulunanlara yapılan uygulamalar yüzünden bu tür girişimlerde bulunan insan sayısı giderek azalıyordu.

... Bir de tutanaklar var. Cezaevine gelen her insan hakkında bir tutanak tutuluyordu. Bir sağlık durumu tutanağı bu. Tutanaktır başlığıyla yazmaya başlanıyordu: Falan tarihte koğuşumuza gelen falan arkadaş şu tarihte şu tür bir hastalık geçirdiğini veya burasından sakat olduğunu beyan etmiştir. Koğuşta olmayan birisi ve koğuştan üç veya beş kişi imzalıyordu bunu. Önce biz tedirgin olduk, neyin peşindeler, bu tutanakları birkaçımıza ölüm gerekçesi olarak mı kullanacaklar diye. Daha sonra anladık ki, gardiyanları rahatlatıp bizim üzerimize daha rahat saldırtabilmek için yapıyorladı. Gardiyan, benim elimde kaldı demeyecek yani. Böyle olunca biz de tutanağı kendimize göre tutmaya başladık. Mesela hiçbir zaman ölümcül şeyler yazılmadı. Adam diyorsa sana kalp hastasısın, yazmak zorundasın. Ama çocukluğunda kızamık geçirmiştir, yemekten sonra midesinde ekşime olmaktadır, sol ayağının bilmem hangi kemiğinde acı duymaktadır şeklinde tutanaklar veriyorduk.

Bir de iğne yapma olayı vardı. Diyelim koğuşta bir tane hasta var. Zaman zaman revirden gelen sıhhiyeler koğuşun kapısını açar iğneyi vurup giderlerdi. Zaman zaman da hastayı gözetleme deliğinin önüne getirmemizi isterlerdi. Biz birkaç kişi hastayı kaldırır, küçücük gözetleme deliğinin önüne hastanın kıçını getirecek şekilde yaklaştırırdık. Onlar da dışarıdan iğne yaparlardı.

... Ölüm orucuna başladığımızda gözetleme deliği açıldı, dışardan küçük bir kızın sesi geliyordu. Ağbisine sesleniyordu: "ağbi sen ölecek misin? Seni bir daha göremeyecek miyim?" diyordu. Ağbisi yaşadıklarını anlatmaya çalışıyor ama dinletemiyordu. Çocuk sürekli tekrarlıyordu "ağbi sen ölecek misin? Seni bir daha göremeyecek miyim?"

Ölüm orucu sürerken idare ile görüşmeler oluyordu. İdare birinci koğuştan başlayarak baskınlar yapıyordu. Gardiyanları değiştirdiler, komandolar getirildi. Komando yüzbaşısı "biz hakkımızı (...) alırız diyenler bu tarafa, idare kurallarına uyanlar şu tarafa geçsin" diye girdiği her koğuşta bağırıyordu. Bir ayrışma oluyormuş tabi. 8. koğuşa kadar böyle gelinmiş. 8. koğuşta olay çıkmış. Ölüm orucunda olan bir arkadaşın kaşı kalaslarla vurulması sonucu yarılmış. Beş dikiş atılmış. 8. Koğuşun kapısına gelmişlerdi komandolar. Koğuştaki arkadaşlar kapıdan giriyorlar diye bize haber verdiler. Komandolar içeri girince pencereleri kapatmışlar. Bütün koğuşu yere yatırmışlar. Dayak atmaya başlamışlar. Bir anda cezaevinden "insanlık onurumuz işkenceyi yenecektir" sloganı yükseldi. Diyarbakır'ın uzak semtlerinden bile duyulduğu söyleniyordu. Yüzbaşı bizimle konuşmak istedi. Dayak atmama garantisi verince sloganı kestik. Yüzbaşı 18. koğuşa girdi, aynı soruyu onlara da sormuş. Koğuştakiler kol kola girmişler. Yüzbaşı "biz hakkımızı (...) alırız" diyenler şu tarafa geçsinler dediğinde bütün koğuş o tarafa geçmiş. Bu durum bir kaç kez yinelenmiş. Yüzbaşı sonra bizim koğuşa geldi. Gözetleme deliğini açtı, biz bu koğuşa gireceğiz dedi. Ölüm orucunda olan üç arkadaş kapıya gitti. Arkadaşın birisi kafasını kapıdan uzattı, "Al kafamı kes, bir kişi etkilenir görüşünü değiştirirse gel gir içeri" dedi. Kapıya giden arkadaşla konuşan Yüzbaşı bizim koğuşa girmekten vaz geçti. Kurduğumuz barikat ve arkadaşlarımızın kararlı olması onu caydırmıştı. Çünkü bazı arkadaşlar ölümü göze almışlardı. Bir arkadaşımız eğer koğuşa girerse kendisini öldüreceğini açıklamıştı. Komandolar kapıya geldiğinde iki parmağının arasına jileti almış sürekli volta atıyordu. Diğer koğuşlarda ise arkadaşlar komandolar kapıya geldiklerinde koğuşun ortasına döşekleri yığmışlar ve üzerine zeytinyağı döküp içeri girilirse yakacaklarını söyleyerek beklemişler.

Ölüm orucuna girenleri idare koğuşlardan toplamaya başlamıştı. Koğuşlardan belirli sayıda insan ölüm orucuna girmişti. Ölüm orucuna herkesin girmemesi için de karar almıştık. Ölüm orucuna giren arkadaşları 17. koğuşa götürdüler. Çok sıkışık bir koğuştu, iki kişiye bir yatak düşüyordu. Gardiyanlar hergün üç öğün karavanayı getirip koğuşun ortasına bırakıyorlar, kendi isteğimizle yemediğimize ilişkin tutanak tutuyorlardı. Kolordudan heyetler geliyor, isteklerimizi soruyor ve ölüm orucunu bırakmamız doğrultusunda çağrı yapıyorlardı.

"Bütün koğuşu yere yatırmışlar. Dayak atmaya başlamışlar. Bir anda cezaevinden "İnsanlık onurumuz işkenceyi yenecektir" sloganı yükseldi. Diyarbakır'ın uzak semtlerinden bile duyulduğu söyleniyordu."

Birgün doktorlar gelmişti. Biz doktorlardan hepimize bir yatak verilmesi için girişimde bulunmalarını istedik. Bunu idareye belirteceklerini söylediler. Başlarında bir yarbay vardı. O sırada cezaevinin binbaşısı geldi. İsteğimizi binbaşıya söylediler. Binbaşı onlara "tamam çözeriz" dedikten sonra bize bağırmaya başladı. "Size iki yıldır su getirmeye, çatal, bıçak getirmeye çalışıyorum, siz böyle yapıyorsunuz" dedi (cezaevinde yemekler tahta kaşıkla yeniyordu. Grubun sözcüsü binbaşı ile biraz tartıştı. Birbirlerine girdiler. Çünkü adam eski mantığını sürdürüyordu. Araya girdiler, binbaşıyı dışarı çıkardılar. O sırada yedek subaylığını yapan bir doktor kendini kaybetti. Her halde koşullarımızı gördü ve dayanamadı. Biz onun bağırması ile kendimize geldik. Bizi daha sonra "kör hücre" denilen karanlık bir koğuşa götürdüler. Buranın koşulları daha kötüydü. Hücre ışık almıyor ve bir yatağa 3-4 kişi düşüyordu. Nöbetleşe yatıyorduk. Tuvalet için teneke veriyorlardı ya da belli saatlerde tuvalete götürüyorlardı.

Ölüm orucu sonucunda bizim seçtiğimiz arkadaşlar idare ile konuştular ve anlaşma sağlandı. Yaklaşık 20 kişi hastaneye kaldırıldı. Orada çok kötü durumda olan arkadaşlar vardı. Bir arkadaş mide hastasıydı. Bir süre sonra ölecekti. Açlık grevinin etkileri uzun süre silinmiyor. Özellikle beyin hücrelerinde yıllar sonra da kendini gösterebiliyor.

(...)

5 Eylül'den sonra idare her attığı adımda Ocak direnişini hazırladı. Aslında Ocak'ta direniş yoktu. Mesela 5 gün yemek vermiyor ama kolorduya rapor verirken, açıklama yaparken bizim yemek almadığımızı söylüyordu. Bir koğuş havalandırmaya çıkmıyor, tum koğuşlar havalandırmaya çıkmadı deniyordu. Bazı koğuşlar dayak yiyeceksek havalandırmaya çıkmayalım diyor, idare karşı tavrını genelleştirerek bunu yaygınlaştırıyordu. Daha sonra hoparlör yerleştirildi. Sesi sonuna kadar açılıp Hasan Mutlucan'ın kasetleri çalındı. Tek tip elbise giymek konusu da şöyle gelişti, biz elbise giymeyi kabul ettik, ancak insanca yaşam koşullarımıza dokunulmaması koşuluyla. Direniş bu yüzden oldu. Elbiseyi bahane edip eski duruma döndürmeye çalıştılar. Beş kişinin ölmesiyle bunu gerçekleştiremeyeceklerini anladılar. Necmettin Büyükkaya dövülerek öldürüldü, Orhan Keskin ölüm orucunda öldü. Cemal Arat ölüm orucunda öldü, Remzi arkadaş intihar etti. Bu isimler savcılık tarafından da açıklandı. Ancak dövülerek öldürülen arkadaş için akciğer antizeli dendi. Diğerleri için de doğru açıklamalar yapılmadı.

Koğuşların nasıl basıldığını da anlatayım. Önce bizim üst koğuşa baskın yaptılar. Koğuşun önünde barikatlar kurulmuştu. 45 dakika kadar uğraştılar. Daha sonra koğuşa girdiler ve içerde kileri sürükleyerek ve döverek götürdüler. Biz gardiyanın gözetleme deliğinden olanları gördük. Daha sonra bizim koğuşa geldiler. Koğuş sorumlusu arkadaşı çağırdılar. Yüzbaşı koğuşu açarsak kimseye dokunmayacağına ilişkin namus sözü verdi. Arkadaş bunu koğuşla tartışması gerektiğini söyledi. İçerde tartıştık, en az zayiatla atlatmanın yolu kapıyı açmaktı. Ancak koridoru kol kola geçmeye karar aldık. Daha kararımızı açıklama fırsatı bulamadan bizi dinledikleri için koğuşa girdiler. Askerlerin ellerinde çelik kalkanlar ve kalaslar vardı. Biz de kolkola girip slogan atmaya başladık. Kafamıza coplar kalaslar inmeye başladı. Koridorda iki sıra asker dizilmişti. Onların arasından ara koridora geçmekzorunday dık. Yüzbaşı dayak atmayın dediyse de askerler dinlemediler. Dayak yiyerek geçtik. Önce hep birlikte dayak yedik, sonra sinema salonu denen yerde tek tek dayak attılar. Bu beş kişinin intikamıydı aslında. İdare hak alınmaz, biz istersek veririz diyordu.

Daha sonra tümüyle eski koğuşlara dönülmedi. Herkes, ölüm orucunda olanlar da dahil tek tip elbise giydiler. 40 küsürüncü gününde anlaşma sağlandı ve ölüm orucu bitti. Doktor, bir arkadaş için bir kaç günde ölür raporu vermiş. Bu etkili oldu. O arkadaş öldü nitekim. Anlaşmadan sonra ölenlerde oldu.

"Samsun Emniyet Amirliği, hücre 38. En 1.5, boy 2.5 adım..."

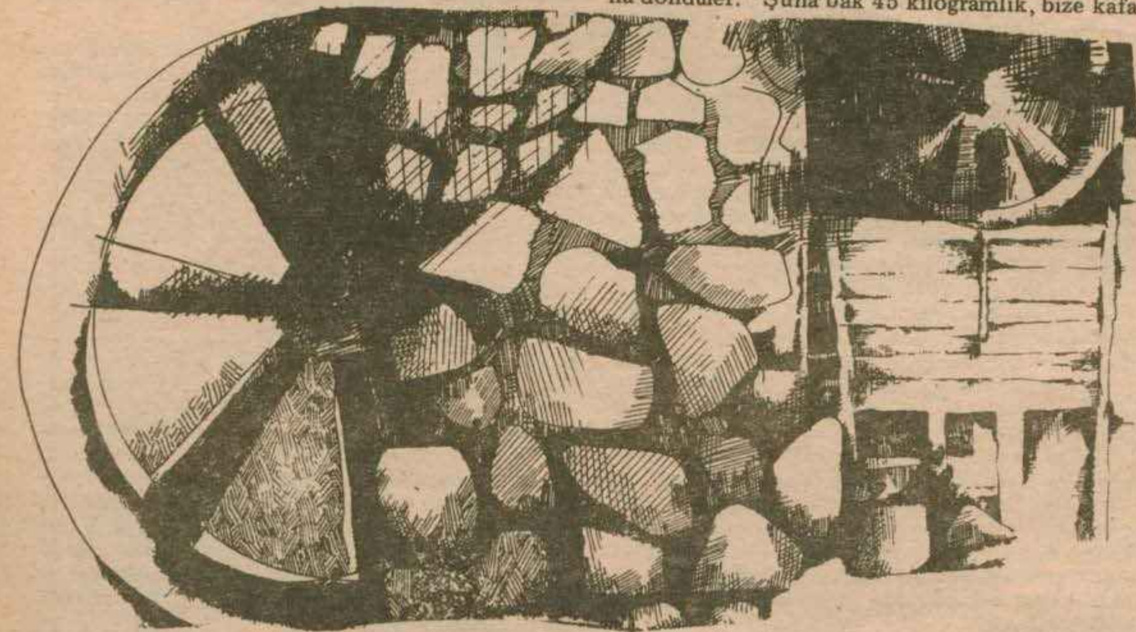

Yıl 1980, 11 Eylül Perşembe öğle suları. Pankart asma eyleminden sorumlu tutularak içeri alındım. Samsun Emniyet Amirliği, hücre 38. En 1.5, boy, 2.5 adım. Voltayı gözleriniz kapalı atabilirsiniz. Bir, iki, ikibuçuk.. dön. Sınava gelmiştim aslında Ordu'dan Samsun'a. Gündüz küfürden başka bir şeyle karşılaşmadım. Ama önceden alınan, yani 10 Eylül'de alınan arkadaşların haline bakılırsa çok hasara uğrayacağımız belliydi. Sorgulama işleminde acemi olduğumdan ne yapmam gerektiğini düşünürken, demir kapı açıldı. Bir polis ''bak arkadaş ne cici kızlarla okuyorsun, ben böyle olanak bulamadım. Neye karışıyorsun onun bunun işine, senin haline üzülüyorum ya, elimden bir şey gelmez. Söylenenlere doğru yanıt ver de kurtul bari, ben sana yine yardımcı olurum' dedi. Sonra dördüncü kata indik. Asansörün önünde Komiser Altan ile karşılaştık. ''Hoşgeldin Celal, şimdi senin ananı belledim'' dedi. Beni kelepçe ile su borusu sandığım bir yere kenetlediler. Sandığım diyorum, çünkü gözüm bir bezle kapatılmıştı. Burada, sanırım bir saat kadar bekletildikten sonra, elimi çözerek koluma girdiler. Dar odacıklara giriyormuşuz süsü vermek için kafamın üstüne kalaslar koyarak eğilmemi istediler. Ben durumu anlayınca ''bu kaşarlanmış kahpe çocuğu, okumaya değil fetbazlık öğrenmeye gelmiş'' diyerek beni tekmelediler.(...)

İlk aşamada biraz dövdükten sonra, bir sandalyeye oturtup sorguya çektiler. Hepsi içki kokuyordu. Bir yığın ölüm olayından birinin benim olmasını istiyorlardı. ''Pankartı inkara gerek yok, onu zatensen yaptırdın'' diyorlardı. Ben bu olaylarla ilgim olmadığını, terörist olmadığımı, bilakis teröre karşı olduğumu vurgulayıp, buraya sınavlara geldiğimi anlattım. Tanık olarak da bir hocayı gösterince, o da komünist alçağın biridir'' dediler. Oysa o hoca demokrat bile değil, hala Eğitim'de okutman. Sonra Turan Özkan ile akrabalığıma geçildi. Oysa Turan Özkan arkadaşımdı ve akrabalığımız yoktu. İlla ki akraba olmalıymışız meğer. Anlayamadığım bir şey, Turan'la arkadaşlığım neyi değiştirecekti acaba? B enden istediklerini alamayınca ''soyun'' dediler. Soyunmayınca kendileri soydular. Belime bir araba lastiği geçirdiler, yere yatırdılar. Kollarımı yana açarak yarı çember bir şeye bağladılar. Boynumu da bağladılar. Ayaklarımı iki kalasın arasına soktular. Burada ayak bileklerinin yeri vardı. Vidaladılar. Hareket edecek halim kalmayınca biri göğsüme oturdu. Biri coplamaya başladı. Biri demir çubukla kafama vuruyor, hiddetlenince de saçımı çekiyor, ısırıyordu. Bağırmayıp direnince çılgına döndüler. ''Şuna bak 45 kilogramlık, bize kafa tutuyor. Şu konuşma makinasını kurun da görsün'' dediler. Ve manyeto çalışmaya başladı. Bir yandan da dövüyorlardı. Hele biri bir copla vuruyordu ki, dayanılması olası değil. O cop acaip bir acı veriyor. Ayak parmaklarından verdikleri elektrik hoşlarına gitmedi ki, dişimden, kulağımdan vermeye başladılar. Daha sonra, ''oğlum sonun geldi, arkadaşların seni ihbar ediyor, iyisi mi konuş, 24 yaşındasın erkekliğinden olacaksın'' diye telkinde bulundular. Olmayınca elektrik şokunu cinsel organa bağladılar. Tekdüze şok'un ardından, tık tık vurmaya başladılar. Bağırmamak elde değil, bu defa çoraplarımı ağzıma soktular, bayılmışım. Ayıldığımda saat 0.30'u gösteriyordu. Üst kata 19.30'da alınmıştım.. Onbeş dakika sonra yine gelip beni çıkardılar. Bildiğim evleri söylemem isteniyordu. Önceden oturduğum evi göstermeye gidince, beğenmediler İlla da Turan'la kaldığını itiraf et diyorlardı.

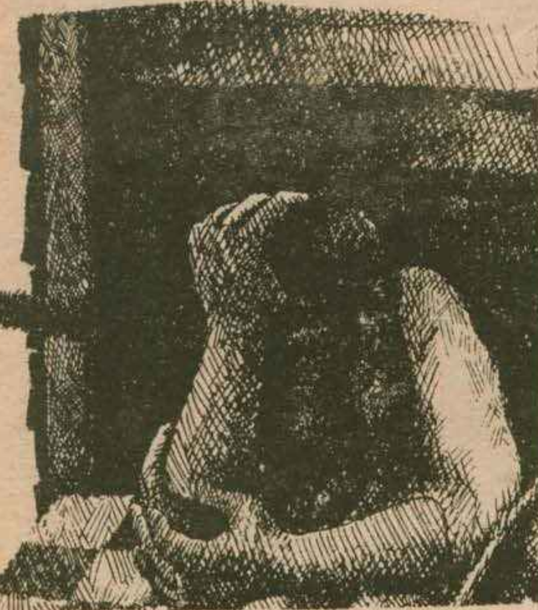
12 Eylül 1980, Cuma saat: 4. Bir genç geldi. ''İhtilal oldu ağabey'' dedi. ''Ne ihtilali'' dedim. Sonra ne göreyim, Samsun'un insanları hep Müteferrika'ya doluyor. Doğal olarak, bize hala yemek yok. Emniyet'e askerler doluştu. Biz 12 Eylül öncesinden kaldığımız icin, bize özel ''muamele''... Emniyet'in tüm salonlarını günde üç defa tekme-tokat sildikten sonra, dayak odasında falakaya yatırılıyoruz. Elimize copla vuruyorlar ve hala yemek vermiyorlar. Gece işkenceleri ayrı, Samsun turları ayrı. Açtım ve direnme gücüm kalmamıştı. Dördüncü gün falandı sanırım, yine emniyetin her tarafını sildirdiler. İyi yürekli asker olacak ki, beni hücreme gönderdi. Oradaki hemşehrim çavuş bunu farketmiş, ''çağırın hemşerimi, dayak yememek olur mu?'' dedi. Çıktım. Dayak odasına girdim. Mavi bereli çavuş elimin içine vurmaya başladı. Bağırmadığımı görünce ''elinin dışını çevir'' komutunu verdi. Kasatura elin dışını çok acıtır. O anda şuurumu yitirdim ve askere daldım. İkimiz yerde, onun eli kesildi. Beni asker, polis, bekçi pay edemez oldu. Kadın polisler dahil, üzerime çullandılar. Beni dövmek hakkına kendilerinin sahip olduğunu belirterek, aralarında az kalsın kavga edeceklerdi. Üç kez bayıldım. Bayıldıktan sonra deliği tıkanmış lavaboya götürülüyor, balgamlı, kanlı suya kafam sokuluyordu, istemeyerek içtiğim de oluyordu. Sonra hücreye atıldım. Bir kişilik hücreye sekiz kişi koydular. O gece ölmediğime hayret ediyorum. Ve ben yine açtım. Altıncı gündü sanırım, arkadaşlar açlıktan bayılmışlardı. Ben ekmek bulnanın yollarını arıyordum. Her koşulda yaşamak güzel. Hatta arkadaşlara fıkra bile anlatıyordum. Bir ara büyük hücrelerden bir ekmekle bir kg.'a yakın üzüm gönderdiler. İnsaflı bekçi idi sanırım. Ekmeği üç kişi paramparça ettik, üzümü yedik.

Birgün bir adam getirdiler. Benim de, dövülürken seyretmemi istediler. Adamın adı Bülent

"Yatmak yasak, oturmak yasak, konuşmak yasak, gülmek yasak, ayakta durmak yasak. Herkesin ayrı yasağı var. Herkes ayrı bahane ile döğüyor. Hele o işkence seslerini duymak insanı çıldırtıyor."

imiş. Onlar, "senin adın Kemal" diye iddia ediyorlar. Belki on kez bayılttılar. Daha sonra, adamın adının gerçekten de Bülent olduğu saptandı. (...) Yatmak yasak, oturmak yasak, konuşmak yasak, gülmek yasak, ayakta durmak yasak. Herkesin ayrı yasağı var. Herkes ayrı bahane ile döğülüyor. Hele o işkence seslerini duymak insanı çıldırtıyor. Hele kadın çığlıkları..

"O işkence seslerini duymak insanı çıldırtıyor. Hele kadın çığlıkları."

Nihayet birgün çağrıldık. Polis otosuna bindirdiler. Götürenler bizi tanımıyorlardı. "Savcılığa gidiyorsunuz" dediler. Sorgular yapıldı, en son benimdi. Tam bitiyordu ki, içeriye bir sivil girdi. Beni Emniyet'ten istiyorlarmış. Savcıya, "beni gönderecek misin, şu halime bak"dedim. Gerçekten de yarı çıplaktım. Savcı "elimden birşey gelmez" deyince, çıldırırcasına oraya-buraya saldırmaya başladım. Savcının gözleri yaşarmıştı. (...)

Sıhhiye Okulu'nda 15 gün kaldım. İlk gidişte doktor raporu gerekli. Her tarafım kan revan. Bir doktor var, binbaşı. Elinde bir alet. Sırtımı dinledi. "İçerde birşey yok, dışarıda darp izi yok, yalnız ayakta duramıyor. 2 'Nova' verin, saçlarını da kestirin, birkaç gün yatsın" dedi. Nerde yatmak? 75 ranza, 580 kişi var. Vardiyalı yatıyoruz da, iki üç kişiye bir yatak düşüyor. 13 kişiye bir iki tabak yemek, üç asker ekmeği. 1200 kişiyi Amerikalılardan kalma bir yere doldurdular. Verilen yemeği yemek zorundaydık, tuvalet yasak. yemekleri yemedik de, günde bir kez on dakikalığına tuvalet hakkı aldık. O da, 1200 kişiye 50 tuvalet. Süre on dakika. El yıkayan olursa yandık. Bitlendik. Havalandırma yasak; yasak olduğu gibi, camlar da çivili. Birgün birkaç arkadaşla silah deposuna götürüldüm. Burada iki kişi zor yaşar, 30 kişiydik. Sağcısı solcusu yanyana. İki günde bir, Kara Samsun'un (Sıhhıye'nin olduğu yere diyorlar) o soğuğunda çıplak soyularak bir iki saat bekletiliyoruz. Burada öyle hale geldik ki, insanlığımızı unuttuk. Dışarı ile ilişkilerimiz tam kopuk. Kalem kâğıt yasak. Hatta bit yarışı bile yasak. Depo üstten damlıyor. Camları yok. Üçer kişi bir yatakta yatıyoruz. Tuvaleti aynı yere yapıyoruz. Ve ben burada savcılık ifadesi vermişim. İşin garip tarafı, sonradan imzamla birlikte bir takım suçları yüklendiğim savcılık ifadesi ile karşılaştım. Sorgu odalarında (sorgudan kastedilen işkence) sorgulama yapan savcı olur mu?

Şimdi biraz da işkence türlerinden söz edeyim: Erkeklik organına tel, çelik tel sokup sidik torbasında delik açmak, parmaklar arasına mermi koyup parmak kırmak, soğuk su havuzuna sokmak, kum torbası ile döğmek, ayı bağı (kollar gerilir, kollara paralel sopa bağlanır, ayaklar da kollara geçirilir, sırt üstü yatırılıp bırakılır), askı yöntemleri, elektrik şoku, aç bırakma, tuvalet yasağı, tuz yedirme, başkalarını döğerken izlettirme, çırılçıplak soğukta bekletme, vb... Kaba dayağı, her türlü küfür ve hakareti de boşverin ●

"Baskılardan yılmadan, onurumuzla yatmaktayız..."

Sevgili Yarın Dergisi

Sizlere, Samsun Askeri Cezaevi'nde kamuoyuna yansımayan koşulları yazmak istiyorum. Ben Samsun cezaevinden tahliye oldum. Samsun cezaevinde yasal olmayan uygulamaları derginize yazmak istiyorum.

Koğuşumuzun kapısı sabah saat 8.00'de kapanıyor, akşam 24.oo'de açılıyor. Yasal olan haklarımız idare tarafından engellenmiş oluyor. bahçe kapımız da sabah 10.00'da açılıyor, biz çıktığımızda üzerimize kapanıyor, tuvalet çıkmak idare tarafından engellenmiş oluyor. Bizler bu sorunlarla her zaman karşı karşıyayız. Koğuşların mevcut durumu otuz kişi. Bir yemekhaneye her koğuştan otuz kişi düşüyor. Günün sekiz saatini yemekhanede geçirmekteyiz. cezaevinde bizlere yasal olmayan her türlü baskılar oluyor. Bizler, baskılardan yılmadan, onurumuzla yatmaktayız. Yargıtay için savunma hazırlıyoruz, fakat kapılar kapalı olduğu için savunmada güçlük çekmekteyiz. Dilekçelerimizi 3. Ordu'ya yazmıştık. Kapılar ve genel sorunları kapsayan dilekçelerimiz Binbaşı Niyazi Zengin tarafından engellenmiştir.

Samsun Cezaevinde hastalar koğuşlarda kalmaktadır, revir yok. Hastalık alabildiğine yayılmıştır. Cezaevinde yatanlar, Aybastı, Ünye, Giresun, Yeniçeltek Devrimci Yol davalarıdır. Bu davalardan yargılanan arkadaşlar, 1984 ve 1985 dönemi işkence görenlerdendir. Saygılarımla arz ederim.

14.8.1986, Suluova

"TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ AİLELERİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİNİN FAALİYETLERİ VALİLİKÇE ENGELLENİYOR."

Sayın Baylar
Derginizin bir okuru olarak aşağıdaki mektubumun derginizde yayınlanmasını rica eder, çalışmalarınızda başarılar diler, saygılarımı sunarım.

İSTANBUL VALİSİ SAYIN NEVZAT AYAZ'A
Dernekler Yasası'na göre 3 Şubat 1986'da Eyüp Kaymakamlığı'nca dosyası kabul edilen "Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği" böylece tüzel kişilik kazanmış bulunmaktadır.

Derneğin amaçları, kısaca, tüm tutukluların ve hükümlülerin başta sağlık olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarının çözümü için yetkili makamlara girişimde bulunmak, cezaevinde yakını bulunan aileler arasında yardımlaşmayı sağlamaktır.

Amaçları doğrultusunda faaliyetini sürdüren derneğin dosyası, Eyüp Kaymakamlığı tarafından 12 Mayıs 1986'da Valiliğimize gönderilmiştir. Bir aylık yasal sürede derneğe hiçbir yazı gönderilmemiştir.

Eyüp Emniyet-Amirliği, 5 Temmuz 1986'da "suç işlemeyi teşvik ve telkin amacı olduğu" gerekçesi ile dernek dosyasını iade etmiştir.
Dernek dosyası, derneğin avukatı tarafından 11 Temmuz 1986'da tekrar Valiliğinize gönderilmişse de, bugüne kadar herhangi bir yanıt alınamamıştır.
Cezaevlerinde bulunan tutukluların, hükümlülerin ve onların ailelerinin birçok sorunları olduğu, herkesce bilinen bir gerçektir Bu amaçla Türkiye'de ilk defa kurulmuş olan Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği, büyük bir gereksinimden doğmuş demokratik bir kuruluş olarak, binlerce insanın umudu olmuştur.

Yukarıda kısaca arzettiğim nedenlerle, 6 aydır Türk kamuoyu ve Avrupa tarafından tanınmış olan Derneğimize ait dosyanın daha fazla geciktirilmeden onaylanmasını dilerim.

Saygılarımla,
Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği Üyesi
A.Murat Özgür

Not: Dernek yöneticileri, bir aydır dosyanın İçişleri Bakanlığı'nda da incelendiğinisöylediler.

Güçlü Ulusal Liderlik ve Etkin Taban Örgütleri

“Bütün bulunan yollar, kulanılan araç ve yöntemler değişmez hedef Ulusal Öğrenci Birliği'ni yaratmak içindir. "Öğrenci Postası"nın en temel niteliği bu hedefin ön biçimi ve koçbaşı olmasıdır.”

Akın Gür

Demokratik öğrenci gençlik hareketi içinde Ulusal Öğrenci Birliği'nin örgütlenme biçimi daha bugünden yaygın olarak tartışılmaya başlandı. Ulusal Öğrenci Birliği'nin gerçekleşmesi yasa değişiklikleri gerektirmesi bakımından en azından kısa sayılamayacak bir dönemde başarılabileceğine göre biçim tartışması erken başlatılmış bir tartışma sayılabilir mi?

Bu soruya erkendir yanıtını vermek olanaksızdır. Çünkü tüzel kişilik kazanması bakımından uzun bir süre gerekmesine karşın öğrencilerin ulusal birliği fiilen gerçeklik durumuna geldi. Bu durum demokratik öğrenci gençlik hareketinin kazandığı gerçek bir zaferdir. Üniversite, fakülte ve yüksek okul öğrenci dernekleri karşılarına çıkartılan ve kendilerini dar birim sınırlarına hapsetmeyi amaçlayan engelleri aşmayı başardılar. Dernekler arasında yoğun karşılıklı ilişki ve deney aktarımı ile, geliştirilen uygun koordinasyon araçları ile ulusal düzeyde tek bir öğrenci örgütlenmesinin temellerini attılar.

Bu bakımdan "Öğrenci Postası" dergisinin çıkışı öğrenci gençlik hareketinde niteliksel bir sıçramadır. "Öğrenci Postası" ile dernekler arasında belirsiz biçimde süren dayanışma ve bilgi akışı sistemleştirilmiş, ilişkiler düzene konulmuştur. Doğal olarak birşeyi ikame etmek için kullanılan araç gerçeğinin yerini hiçbir zaman dolduramaz. Onun işlevini tam olarak yerine getiremez. Bütün bulunan yollar, kullanılan araç ve yöntemler değişmez hedef Ulusal Öğrenci Birliği'ni yaratmak içindir. "Öğrenci Postası"nın en temel niteliği bu hedefin ön biçimi ve koçbaşı olmasıdır.

Bu nedenle Öğrenci Postası'nın çıkartılma ve yaygınlaştırılması üzerine yapılan tartışmalar aynı zamanda merkezi öğrenci örgütlenmesi üzerine öne sürülen görüşlerdir. Veya tartışmalara bu bakış açısı ile yaklaşmak gerekir.

Öğrenci Postası'nın örgütlenmesine ilişkin iki temel görüş vardır.

Birincisi, bütün birim derneklerinin Öğrenci Postası'nın politikasının belirlenmesine ve yazı kurulunun oluşturulmasına doğrudan katılmasını, yazı kurulunun ulusal liderlik bilinci ve sorumluluğuyla öğrenci hareketini ilgilendiren bütün alanlarda sorumluluk yüklenmesini ve her attığı adımda birim derneklerinin kişiliklerini ve etkinliklerini güçlendirmeyi temel alarak bölgesel veya alt organlar geliştirmesini savunuyor.

İkinci görüş ise, birim derneklerinin öncelikli olarak bölgelerde yazı kurulları oluşturmasını, ulusal düzeydeki yazı kurulunun ise bölge yazı kurullarının içinden çıkmasını öneriyor. Böylece "tabana daha yakın olacak" bölgelerin bilgi toplaması, biraraya gelmesi, sorunlara hızlı ve yöre özelliklerini de dikkate alacak politikalar geliştirmesi daha kolay olacaktır. Yönetim birimi bölgeden çıkarıldığından ve sürekli bölgede olacağından sorunlara hakimiyeti artacaktır.

Tartışmayı kördöğüşüne dönüştürmemek için hemen belirtmeliyiz ki, her iki öneri de ara örgütlenmelere ve ulusal düzeyde bir yönetimin gereğine inanmaktadır. Ana sorun, örgütlenmenin ağırlık noktasının nasıl kurulacağı sorunudur.

Ancak iki önerinin de aynı unsurları içeriyor olması bazı uzlaşmalarla ayrılıkların çözümlenebileceği gibi bir sonuca bizi götürmemelidir. Çünkü her stratejide ana sorun ağırlık noktasının bulunması sorunudur Birleştirici olmak çabası ile yapılacak bir uzlaşma ağırlık noktasını yok edeceğinden, ağırlık noktası yok edilmiş bir stratejide kişiliksiz insana dönüşeceğinden özenli olmak gerekir.

İki öneride Ulusal Öğrenci Birliği'ne yönelik alındığında birincisi federasyona, ikincisi konfederasyona karşılık gelmektedir.

Öğrenci hareketindeki günümüze kadar olan gelişmeler dikkate alındığında yeni olan önerinin ikinci öneri olduğunu görebiliriz. Bir başka deyişle demokratik öğrenci gençlik hareketine yön veren anlayış birincisi olmuştur. Çünkü öğrenci derneklerinin henüz embriyon biçiminde ve sayılarının çok az olduğu dönemler de bile bölgesel yaklaşımlardan titizlikle uzak durulmuştur. Çıkılan yolda karşılaşılacak güçlüklerin çok büyük ve gözkorkutucu olduğu dönemlerde öğrenci gençler yurt çapında bir iletişim ağı kurmuşlar ve birbirlerinin girişimlerinden ve başarılarından güç almışlardır. Ulusal düzeyde yapılan her toplantı morali yükseltmiş, yeni girişimlerin kapısını açmıştır. İlişkilerin bu genellikte sürdürülmesi büyük şehirlerin dışındaki üniversite ve yüksek okullarda çok hızlı bir gelişme sağlamıştır. Buralardaki birimler öğrenci tarihinde eşi görülmedik bir biçimde politikaların belirlenmesine katılmışlar, gelişmelerin daha hızlı olduğu birimlerin deneylerinden yararlanma olanağını bulmuşlardır. Üç büyük şehir dışında görülen yaygınlaşma büyük ölçüde bu etkileşimin ve yaratılan moralli ortamın sonucudur. Bu dönem içinde birim dernekleri zaman zaman bölgesel düzeylerde de biraraya gelmişlerdir. Ancak gündemleri daima ya ulusal toplantılara ve politikalara yönelik tartışmalar, ya da ulusal düzeyde alınan kararların uygulama biçimlerine ilişkin olmuştur. Rahatlıkla söyleyebiliriz ki bölgesel düzeyde ele alınıp da çözümlenmiş hukuksal, idari veya pratik tek bir temel sorun yoktur.

Demokratik öğrenci gençlik hareketi hızlı gelişmesini ve başarısını daha ilk günden ülkedeki bütün güçleri birleştirmesine ve neredeyse günü gününe koordine etmesine borçludur. Mücadele "ulusal" düzeyde verilmiştir. Bugünden sonra da hakim niteliği ulusal olacaktır.

Demokratik öğrenci gençlik hareketi derneklerin kitleselleşmesi gibi son derece yerel ve ağırlıklı olarak ilgili derneği ilgilendirir görünen sorunların bile ancak ulusal politikaların geliştirilmesi ve yönlendirilmesi ile çözümlenebileceğini kavramıştır. Yani kitleselleşme gibi can alıcı sorunda her derneği kendi kaderi ile başbaşa bırakmamış, güç kaybına ve anormal eşitsiz gelişmelere neden olacak başıboşluğa karşı çıkmıştır. Bu anlamda Öğrenci Postası her birim derneğinin üye kitlesi ve diğer öğrencilerle doğrudan bağ kurmasının bir aracı olmuştur. Öğrencilere bütünsel bir bakışla kendi özgün sorunlarına yaklaşmayı kavratmaya çalışmaktadır. Genel bir yönlendirme olmadan hiçbir birim veya bölge böyle bir aracı yaratamazdı.

Yinelersek ağırlığın bölgelere kaydırılması önerisi yeni bir öneridir. Bugüne kadarki deneylerden kaynaklanan ve güç alan bir öneri değildir. Yine gelişmelerin sonucu ortaya çıkan ve dayatan pratik sorunların da ortaya çıkardığı bir öneri de değildir. Üç büyük şehirde dernek sayılarının çok artmış olması ve ulusal toplantılarda ve yazı kurulunda yaşanan bazı sorunlara çözüm diye getirilen bir öneridir. İkincil sorunları çözümlemeye çalışırken genele zarar verdiğinin ayrımında değildir. İşleyişle pratikliği sağlayalım derken demokratik öğrenci hareketini "dar pratikçiliğe" ve "bölgeciliğe" indirgemektedir.

"Bölgeciler" önerilerini sanki yalnızca Ankara, İstanbul, İzmir'de dernekler varmış gibi düşünerek yapmaktadırlar. Çünkü işleyişte, biraraya gelişte karar almada ve uygulamada pratikliği sağlamak için büyük şehirlerdeki dernekleri biraraya getirdiğimizi varsayalım. Önümüze hemen üç şehrin dışındaki dernekler sorunu gelecektir. Dikkate alınmamazlık edilmeyecek sayıda ve önemde olan bu dernekler için iki yol izlenecektir. Ya YÖK'ün sağdaki soldaki üniversite ve yüksek okulları sonucunu düşünmeden bazı üniversitelere bağlanması gibi bu dernekler de en yakın bölgelere bağlanacaktır. Böylece pratik bir yol bulmak için atılan adım daha ilk adımda pratik olmaktan çıkacaktır. Ama büyük şehirde oluşturulan bölge pratiklikte ısrar ederse kendisine bağlanan derneği ikinci plana itecek, yani dışlayacaktır. Ek olarak bölge yapıları kendilerini sınırlama eğilimleri içine gireceğinden -tersi düşünülemez demokratik öğrenci hareketinin gündeminden artık büyük şehirlerin dışındaki örgütlenme düşecektir.

Bugün her dernek ulusal politikanın belirlenmesine katılıyor. Bu her derneğin tabanıyla yönetim kademesiyle genel sorunlarla ilgilenmesi ve çözümü için kafa yorması demektir. Bugün bu durum istenilen düzeyde olmayabilir. Ama ancak bu yöntemle istenendüzeye getirilecektir. Eğer bölge yapıları geliştirilirse yukarıdan aşağıya her yönetimin, üyenin, öğrencinin ufku daraltılacak, genel bir bakışa sahip olması engellenmiş olacaktır.

Çünkü büyük şehirlerin dışındaki dernekler için ulusal toplantılara katılmak hayal olacaktır. Artık onlar "vekilleri" aracılığıyla görüşlerini ve sorunlarını iletir olacaklardır. Ayrıca büyük şehirdeki dernekler de bu sonuçdan kendilerini kurtaramayacaklardır. Onlarda artık bölge sorunlarını ağırlıklı olarak tartışmak durumunda kalacaklar ve darlaşacaklardır. Devam edersek büyük şehirlerde birden fazla üniversite, bu üniversitelerde de çok sayıda dernek bulunduğuna göre "bölgecilerin" anlayışına göre önce bunları biraraya getirmek gerekecektir. Bu durumda da bugün doğrudan ulusal politikanın belirlenmesine katılan birçok fakülte derneği tam iki basamağı aşarak görüşlerini ulusal platforma sunmaya çalışacaktır. Birim çalışmalarında çok büyük önem taşıyan ulusal politikalarda aynı basamaklardan geçerek dernekleré ulaşacaktır. İşte pratik bir işleyiş adına yaratılan tablo budur.

"Bölgeciliğin" ağırlık noktası ulusal olmasının yaratacağı sakıncaları saymaya devam edebiliriz. Bu durumda güçlü bir ulusal liderlik oluşamaz. Çünkü olanaklar, güçler, yetkiler bölgelerde toplandığı için ulusal liderlik zayıf bir yaptırım gücüyle ve olanaklarla genel politika-

ları uygulamaya çalışacaktır. Hatta bölgesel örgütlenmelerin ve bakışın öne çıkarılması sonucunda giderek her bölgenin kendi yayınını çıkarmaya yönelmesi de düşünülemeyecek bir durum değildir.

Gerçekte ise günümüzdeki ana sorun her birimdeki çalışmayı ulusal politikalar zemininde ve ortak hedefler doğrultusunda canlandırmak ve geliştirmektir. Bu hedef her sıkışılan yere bir ara kademe konularak başarılamaz. Onlarca birim derneği ile doğrudan ve canlı bağlar kuran ve bu zeminden güç alan ulusal liderlik ile başarılabilir. Hem her birimde güçlü, kitlesel dernekler, hem de bu gücü tek bir hareket olarak örgütlemeyi ve yönlendirmeyi başaracak ulusal liderlik ancak böyle başarılabilir. Diğer örgütlenmeler ara biçimlerdir. Hiçbiri bu işleyişi gölgeleyecek derecede öne çıkarılmamalıdır.

İşçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki kavganın sonucu nasıl son tahlilde fabrikalardaki mücadeleye bağlı ise, demokratik öğrenci hareketinin başarısı da son tahlilde üniversite, fakülte ve yüksek okullardaki sonuca bağımlıdır. Bu nedenle hem genel olarak öğrenci kitlesine hem de öğrenci liderlerine ulusal düzeyde bir politika kavrayışı vermeden başarı beklemek hayaldir. Örneğin MESS (Madeni Eşya İşverenleri Sendikası) veya Tekstil İşverenleri Sendikası yenilmeden tek tek hiçbir fabrikada kalıcı kazanımlar elde edilmeyeceği her işçiye öncelikle kavratılmalıdır. Aynı sorun YÖK için de geçerlidir. Böyle bir bilinç için çaba göstermek varken ve sorunlara bu genellikte yakınlaşmak gerekirken örgütlenme biçimini bölgesel sorunlara göre ayarlamak ve bakışları bölgesel ayrıntılarda yoğunlaştırmak niye?

Çatışmaların çok sert geçtiği sendikal örgütlenmeye bakalım. Görürüz ki sendika merkezi ile işyerleri arasına çok kademe koyan sendikalar başarısız, hantal sendikalardır. Eğer bir sendikal merkez doğrudan işyerlerine ulaşmayı başarıyorsa ve politikasını onlarla birlikte saptıyorsa güçlüdür.

Temel mücadele alanı ve örgütlenme birimi okullar olduğuna göre, ulusal örgütlenmeye bunları temsil eden birimler doğrudan katılmalıdır Politikaları tartışmalı, kendi deneylerini ve sorunlarını aktarmalı ve saptanan politikaların uygulanması için görevlendireceği ulusal liderliğin seçimine doğrudan katılmalıdır. Bugün için ulusal toplantılarda derneklerin temsil edilme oranları çözüme kavuşturulmuş değildir. Genel ilke olarak eşit oy hakkı ile temsil benimsenmiştir. Ancak genellikle üye sayıları eşit durumda olan derneklerin tabanları genişledikçe ve ilk kongrelerini yaptıktan sonra daha adil çözümler bulmak olanaklıdır ve gereklidir.

Üzerinde bu kadar önemle durulan ulusal liderlik nasıl bir bileşimde olmalıdır sorunu da önemlidir. Belirtilen görevleri layıkıyle başarabilmesi için ulusal liderliğin birleştirmesi gereken ideal özellikler şöyle sıralanabilir:

— Öğrenci gençlik içindeki varolan eğilimlerin ağırlıkları oranında temsil edilmeleri,
— Bölgelerin temsil edilmeleri
— Öğrenci gençlik hareketinde özel bir ağırlığı olan üniversitelerin veya etkinliği ve kitleselliği çok ileri düzeyde olan derneklerin temsil edilmeleri,
— Belirli kişisel yetenekler gerektiren temel çalışma alanlarının yönetimini başaracak nitelikte öğrenci liderlerinin yer almaları

Böylesi bir bileşim ideal bir yapı olarak görülebilir. Ancak burada sayılan bütün bileşenlerin "uyumlu bir yapı oluşturması" sorununa çok önemli olmakla birlikte karşılıklı dostlukların ve güvenin geliştirilmeye çalışıldığı bir dönemde gereksiz tedirginliklere yol açmamak için yalnızca anıp geçiyoruz. Şimdilik altını çizmek istediğimiz nokta, ulusal liderlikte değişik bileşenleri bir araya getirmeye çalışma sorumluluğu çıkarcıların ve dayatmacıların üzerinde at oynatacakları bir alan olmadığıdır.

Ulusal toplantılar artık dernek sayısının çok arttığı düşünülerek titiz bir ön çalışmayla hazırlanan, gündeminin derneklerce çok önceden bilindiği, ön çalışmalarla olgunlaşmış karar metinlerini tartışan ve sonuçlandıran toplantılar olmalıdır. İşte bu noktada ulusal toplantıların bir alt birimi olmak bilinciyle ve bu toplantıları daha verimli kılmak için bölgesel dernek toplantıları düzenlenmesi yararlıdır. Ulusal toplantıların peryodu da bu gelişkin hazırlıklara elverecek sıklıkta olmalıdır.

Buradan ulusal liderliğin uygulamada kullanacağı yöntemlere geçebiliriz. Yazımızın başında ulusal liderlik önerisinin de bölge yapılarını içerdiğini belirtmiştik. Ulusal liderlik üzerine aldığı görevleri etkin bir biçimde yerine getirmek için yetkilerine dayanarak bölgelerde kendisine bağlı olarak çalışan bölge yapıları kurabilir. İşlerliği artırmak için bazı yetkilerini bu yapıya devredebilir. Kurulacak yapıların birincil üyeleri ulusal liderlik bünyesindeki o bölgeden gelmiş temsilcilerdir. Diğerlerinin belirlenmesinde seçim yolu izlenebilir. Ancak önemli olan nokta seçimle gelse bile bu yapıların ulusal liderliğe bağlı oluşlarıdır.

Ulusal liderlik ülkenin bütünündeki demokratik öğrenci hareketinin örgütlenmesinden ve yönlendirilmesinden sorumludur. Geliştireceği ara kademeler bu sorumluluğunu yerine getirmek içindir. Her derneğe ulaşmak ve onlarla düzenli bir iletişim içinde bulunmak zorundadır.

Demokratik öğrenci gençlik hareketinin her konuda canlı, dinamik, derinliğine tartışması çok yararlı ve gereklidir. Amaç demokratik hareketin daha da sağlamlaşması ve güçlenmesi olduğuna göre böylesi bir tartışma dostluğa ve dayanışmaya zarar vermeyeceği gibi güçlendirici bir işlevi olacaktır.

Ancak tartışma özgürlüğünün istismar edildiği girişimleri de yaşadık. Tartışmalar sonucunda oluşan çoğunluğu küçümseyen, tartışmayı ancak kendi görüşü benimsendiği zaman tamamlanmış sayan eğilimleri tanıdık ve etkisizleşmesi için çaba harcadık. Önerilerini demokratik öğrenci gençlik hareketinin çıkarlarını öne alarak değil "kendi durumuna ve gücüne göre" geliştiren eğilimlerin varolduğunu gördük.

Demokratik hareketin çıkarları ile kendi eğiliminin çıkarlarını çakıştırmak en sağlıklı yoldur. Bu yolu benimseyenlerin gücü artar, dostları çoğalır. Demokratik öğrenci hareketinin ülke düzeyinde birliğini, kitleselleşmesini ve etkinliğinin artmasını savunanların önünde başkaca bir seçenek yoktur.

Fotoğraf: GÜRHAN UÇKAN

Çocukları Sevmiyorlar

I.

Hayır/ çocukları sevmiyorlar
güzel yavrum
çocukları sevmiyorlar

gizlenmişler kara gözlüklerinin ardına
arabalara lojmanlara tatil kamplarına
çıkar çemberlerinin ağıyla örülü
raporlara senetlere heyetlere
her biri bir ayrı franko
ne senin güzel yüzünü
ne arkadaşının ilkyaz gülücüğünü
yalnız kendilerini seviyorlar

II.

karton sarayların kâğıttan kralları bunlar
kimi padişah kimi sadrazam kimi sultan
yeniçeri ağaları halayıklar dalkavuklar
kötü bir eski filmin yeni çekimi gibi
bir yanıp bir sönüyorlar

hiç severler mi seni/ senin sorularını
dönmeyen ağabeylerini gelmeyen ablalarını
okşadığın ak güvercini içine çektiğin havayı
kapanmışlar köşklere bildiri duvarlarına
hep önemli gözükme telaşı açığa çıkma korkusu
sevgiden dostluktan güzellikten uzak
yaşamaya düşkünler ama yaşamı sevmiyorlar

III.

haklısın sormakta güzel kızım
bunlar çobansa nerede sürüleri
bunlar bunlar öğretmense nerede öğrencileri
bunlar işçiyse nerede fabrikaları
bunlar haberciyse nerede haberleri
iyi anladın yavrum
ne güzellik ne iyilik ne insanlık
varsa yoksa yemek içmek şişmek
toplar tüfekler köpekli üsler
elbette sevmezler çocukları
doğacak günü ağaracak şafağı
yağacak yağmuru kopacak fırtınayı/
ateş çemberindeki akrepler gibi
dönüp duruyorlar

Gürhan Uçkan

ANAP Gençlik İçin Ne

18 yaşa oy hakkı için toplanan 103 imza
"Ben yüzünü görelim demiştim, yüz imza

ANAP'ın gençlik için yaptıkları saymakla, anlatmakla bitmiyor. Üç yıllık hükümet icraatının gençlik üzerindeki olumsuz etkileri, son günlerde öğrencilerin tepkileriyle kamuoyuna yansıdı. Ne k. bugün hemen göze çarpmayan, ancak çok daha derinden etkileyecek olumsuzluklar da var; tüm tepkilere kayıtsız kalınarak, öğrencilerin yaşama, geleceğe ilişkin beklentileri hiçe sayılarak yürütülmüş bir politikayla yerleştirilmiş olumsuzluklar.

6 Kasım 1981'de YÖK Yürürlüğe Girdi

3 bin öğretim üyesi üniversitelerden uzaklaştırıldı. İlk sıraları 311 öğretim üyesi ile ODTÜ, 107 öğretim üyesi ile İTÜ ve 54 öğretim üyesi ile SBF alıyorlardı. 1402 ile görevine son verilenler, sözleşmesi yenilenmeyenler ve istifaya zorlananlar..

Öğretim üyesi kıyımını üniversite kıyımı tamamlıyordu. Doğramacı, daha çok gençin üniversiteye girmesi için kontenjanları artırdıklarını söylüyorsa da, "yeni üniversitelere" "gecekondu üniversiteler" denmeye başlamıştı bile. "Öğrencilerin adımını atamadan mezun olduğu laboratuvarlar, beş takıma bölünerek okunan dersler, floresansız ısıtmasız, hatta tuvaletsiz binalar... Konya Hukuk Fakültesi'nde henüz doktorasını bile tamamlamamış emekli bir vali ders veriyor. İzmir Hukuk'ta başlangıç dersleri meslekten bile olmayan bir vali muavini tarafından okutuluyordu."

YÖK 4.5 yılını doldurduğunda Tabipler Birliği Başkanı Nusret Fişek "Türk hekimlerinin geleceği tehlikededir. Tıp fakülteleri doktor değil hafız yetiştiriyor." diyordu. Hoşnut olmayan yalnızca Nusret Fişek değildi. Prof. Bedia Akarsu "Üniversite, üniversite olmaktan çıkmıştır. Bir yüksek okul bile değil, bir orta okul gibi yönetilmektedir. Bu gidişle medreseye dönüşebilir." derken, İÜ'den Prof. Dr. Halit Çamlıbel "On yıl içinde, YÖK'ün yetiştirdiği mühendislerin yaptığı barajların çökmesi, mimarların binalarının yıkılması, doktorlara teslim edilen hastaların ölmesi beklenebilir." diyordu.

45 yıllık öğretim görevlisi Prof. Dr. Talia Bali Aykan, Nokta'ya yaptığı açıklamada, YÖK'ün "başarı oranı yükseldi" savını doğrulayabilmek için öğretim üyelerine el altından puanları yükseltmek için önerilerde bulunduğunu açıklıyordu.

Paralı Eğitim: "Hükümet çok para verirse enflasyon olur."

YÖK'ün ardından paralı eğitim gündeme geliyordu. Harç kredisi, taksit gibi "kolaylıklara" karşın harçlar (ya da yaygın deyimiyle "haraçlar") yüzünden üniversiteye girmekten vazgeçenler oluyor, girenler her yıl zam olmayacak denmesine karşın yüzde 100 zamlı harç ödemenin sıkıntısını yaşıyorlardı. Harçlara yapılan ilk yüzde 100 zam öncesinde İhsan Doğramacı "bu yıl harçlara zam olmayacağını" belirtmiş ancak bir ay geçmeden zam açıklaması yapılmıştı. Doğramacı bu kez "bu yıl derken ben bu öğretim yılını kastetmiştim" türünde açıklamalara başvuruyordu. Aynı Doğramacı, bütçe görüşmeleri öncesinde "Hükümet üniversiteye çok para verirse olmaz, fazla para istemiyorum çünkü enflasyon olur" diyebiliyordu. (1 Kasım 1985) Ekonomide "öğrencilerin verdiği paradan enflasyon olmaz" türünde bir yasa belki YÖK'ten sonra ders programlarına girmiştir bile.

Diğer yandan yurtlarda kalmak bir cezaya dönüşüyordu:

6 Nisan 1986'da Bornova Yurdu'nda Altan Durmuş adlı öğrenci mide kanaması geçiriyor ancak zamanında hastaneye yetiştirilemediği için yolda ölüyordu. Olayı duyan yurt öğrencileri yurdun önünde toplanıyor ve "Doktor isteriz, ambulans isteriz arkadaşımız öldü" diyorlardı. Olay üzerine öğrenci dernekleri bir basın açıklaması yaptılar. Öğrenciler yurdun ve rektörlüğün önüne siyah çelenk koydular. Ancak tüm bu girişimler polisler ve çevik kuvvetlerce engellenmeye çalışıldı, okul ve yurt yöneticileri öğrencilerin eylemlerinin ardında dış mihraklar olduğu yolunda açıklamalar yaptılar.

Benzer bir olay da AÜ Kastamonu Meslek Yüksek Okulu'nda gelişti. İftar yemeğinden sonra 10 km'lik yolu yürüyerek dönmek zorunda kalan öğrencilerin üzerine gelen otobüs iki öğrencinin ölümüne neden oldu. Olay üzerine tepki gösterenöğrencilerebenzer biçimde ve İzmir örneği anımsatılarak "dış mihrakların oyununa gelmekle" suçlandılar. Okul Müdürü "Ben derebeyiyim! İstersem hepinizi okuldan atarım." diyebildi.

'1 Haziran günü Edirnekapı Öğrenci Yurdu'nda kalan Bekir Petekkaya adlı öğrenci Vatan caddesinde yurdun önünde karşıya geçerken, bir araba çarpması sonucu ağır yaralı olarak hasatneye kaldırılıyor ve bir yıl içinde bu noktada tam 41 adet kaza olduğunu belirten öğrenciler, idari makamlara verdikleri tüm dilekçelekin de yanıtsız kalması karşısında, yolu kapatarak oturma eylemine geçiyorlardı. '

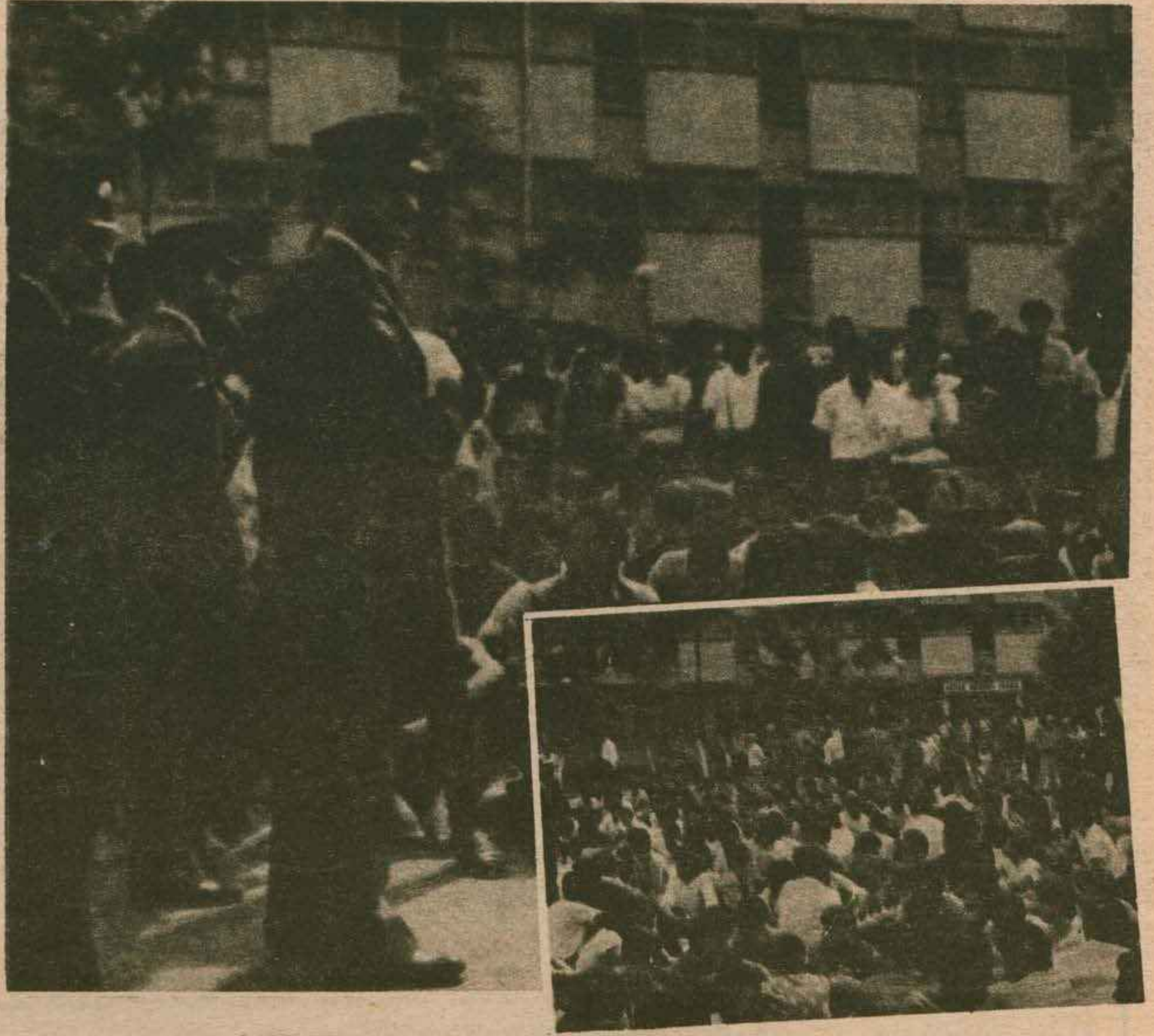
29 Mayıs'ta Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu'nda 98 öğrenci, yemeklerin kötü çıkmasını protesto etmek için yemek yemediler. Aynı biçimde Çapa Erkek Yurdu'nda da öğrenciler, yemeklerin kötülüğüne ilişkin yönetime tüm başvurularının sonuçsuz kalması üzerine yemeklerini yemiyorlar; tepsileri masada bırakıp çıkıyorlardı..

"28 Mart gecesi 3 bin kadar öğrencinin kaldığı İnciraltı Yurdu, 22.30 sıralarında 1000'den fazla polis ve çevik kuvvet tarafından kuşatılarak abluka altına alınıyordu. 1.5 saat süreyle elektriklerin kesildiği ve yurdun dışarıyla bağlantılarının kalmadığı bir sürede herkesin didik didik arandığı operasyon geç saatlere kadar sürüyor ve 30-40 kadar öğrenci (bazıları kelepçeli olarak) götürülüyordu. (Mayıs 1986) Öğrenciler olayı "herhangi bir dış ülkenin saldırısından farksız" olarak nitelendiriliyorlardı.

Yaptı?

...endisine sunulduğunda Özal ... değil..." diyordu.

Hacettepe Üniversitesi kız öğrenci yurdu; 12 Mart 1986

"Bir süredir her akşam 21.30'da başlayan ve öğrencileri çalışmalarından dinlenmelerinden alıkoyarak saat 24.00'lere kadar süren imza uygulaması, 12 Mart akşamı, tüm imza kağıtlarının bir araya tutturularak tek bir masada bulundurulması ve imzalayan her öğrencinin kimliğinin kontrol edilmesiyle daha da güçleştirilmişti. "Öğrenciler gerekçesini anlayamadıkları bu uygulamaya karşı çıktıklarında görevlilerin sert tepkileriyle karşılaştılar. Bunun üzerine imza atmamaya karar veren öğrenciler bu tavırlarını üç gün sürdürdüler.

Bu arada 20 öğrenci yurttan atıldı. Daha sonra bu öğrencilerin bazılarının o gün yurtta olmadıkları anlaşıldı ve hemen hepsi yurda geri alındılar. Yurda giriş saatleri ve imza uygulaması yeniden düzenlendi.

Yasa Dışı Mihraklar

12 Eylül sonrası üniversiteye başlayan bir öğrenci için korkulu sözcüklerden biri de "örgüt". Ancak bugün bu korku öğrenciler arasında aşılıyor. Hemen tüm fakültelerde ve üniversitelerde öğrenci derneği kurmak için başvuru yapılmış durumda. TRT'nin katkılarını da unutmamak gerekir. Göz altına alındıktan kısa bir süre savcının karşısına çıktıklarında serbest bırakılan öğrenciler, TRT'nin haber bülteninde "yasadışı örgüt üyesi, militanı ele geçirildi." biçiminde, önlerine yine yasak olarak nitelenen ama piyasada serbestçe satılan yayınlarla teşhir ediliyorlardı.

Fişlenen gençlik

4 Şubat 1983 ve 15 Nisan 1982 tarihlerinde yayınlanan genelgeler, öğretim üyeleri ve öğrencilerin yakın takip içinde bulundurulmaları ve fişlenmeleri gerektiğini belirtiyordu. "Öğrenci Eğitim Planı" dahilinde "yüksek öğrenim gençliğinin milli değerler, hedefler ve Atatürk İlkeleri yolundan sapmalarına neden olabilecek ideolojik tehditleri belirleyecek, araştıracak, inceleyecek, zaafları tesbit edecek ve karşı tedbirleri gösterecek, sürekli görev yapacak birim..." oluşturulmasına karar veriliyordu. 2201 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan karara göre, öğrencilerin ilk okuldan başlayarak haklarında dosyalar tutulacak ve bilgiler bir sonraki öğretim dönemine aktarılacaktı.

Ayrıcalıklı Gençlik

Hükümetin içinde var olduğu söylenen dört eğilimin ikisi, gençlik içinde özellikle de üniversite gençliği içinde örgütlenme çalışmalarını sürdürüyorlar, her iki eğilim de okul yönetimlerinden önemli ölçüde des tek görüyorlardı. Cuma namazları, karşılıksız iftar yemekleri, mescitler, İnkılap Tarihi, Türkçe gibi derslerin öğretim üyeleri ile bazı öğrencilerin liste alışverişleri, gizli toplantıları bu desteğin açık göstergeleri. Ancak destek veren yalnızca okul yönetimleri değil. Son olarak Konya Selçuk Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi'nde öğrencilerin rektörlüğün arabasıyla Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmeleri ve okulda gelişen bir olaydan dolayı sorguya çekilmeleri, görevlilerin şikayetçi öğrencilere sanıklarmış gibi davranmaları, desteğin yalnızca okul yönetimlerinden gelmediğini gösteriyor.

ANAP'ın gençlik için yaptıkları bu kadarla kalmıyor. Tüm yukarda saydıklarımız gençliği maddi sıkıntıların yanı sıra gelecek kaygısına, sorunlar arasında yalnızlığa ve bunalımlara itmektedir.

"İstanbul'daki kız öğrenci yurtlarında son bir ay içinde 4 öğrenci intihara teşebbüs etti, içlerinden biri öldü. Olay basından ve kamuoyundan gizlenmeye çalışıldı." (Nokta, yıl 3, sayı 38)

"DPT'nin 1985 Şubat ayında yayınladığı bir araştırmaya göre her üç üniversite öğrencisinden birinde depresif belirtiler görülüyor. Üniversite gençliği intihara iten nedenlerin başında atılma korkusu geliyor."

Gençliğin depolitizasyonunun yaygın yöntemlerinden biri de "kolay para kazanma, köşeyi dönme, lüks içinde yaşama" özlemlerinin yaratılması ve sürekli pekiştirilmesi. Son yıllarda yalnızca bu nedenlerle yaşam biçimini değiştirenlerin sayısı oldukça arttı. Özellikle telekız'larla yapılan söyleşilerde, aralarında üniversite öğrencilerinin de olduğu ve "daha iyi bir yaşam" özleminin "telekız" olarak kolayca sağlanacağı kaygısının yaygınlığı anlaşılıyor. Pek çok telekız bunun da bir meslek olduğunu ve kendilerini diğer çalışan insanlardan farklı görmediklerini de belirtiyorlar.

Bir başka icraat

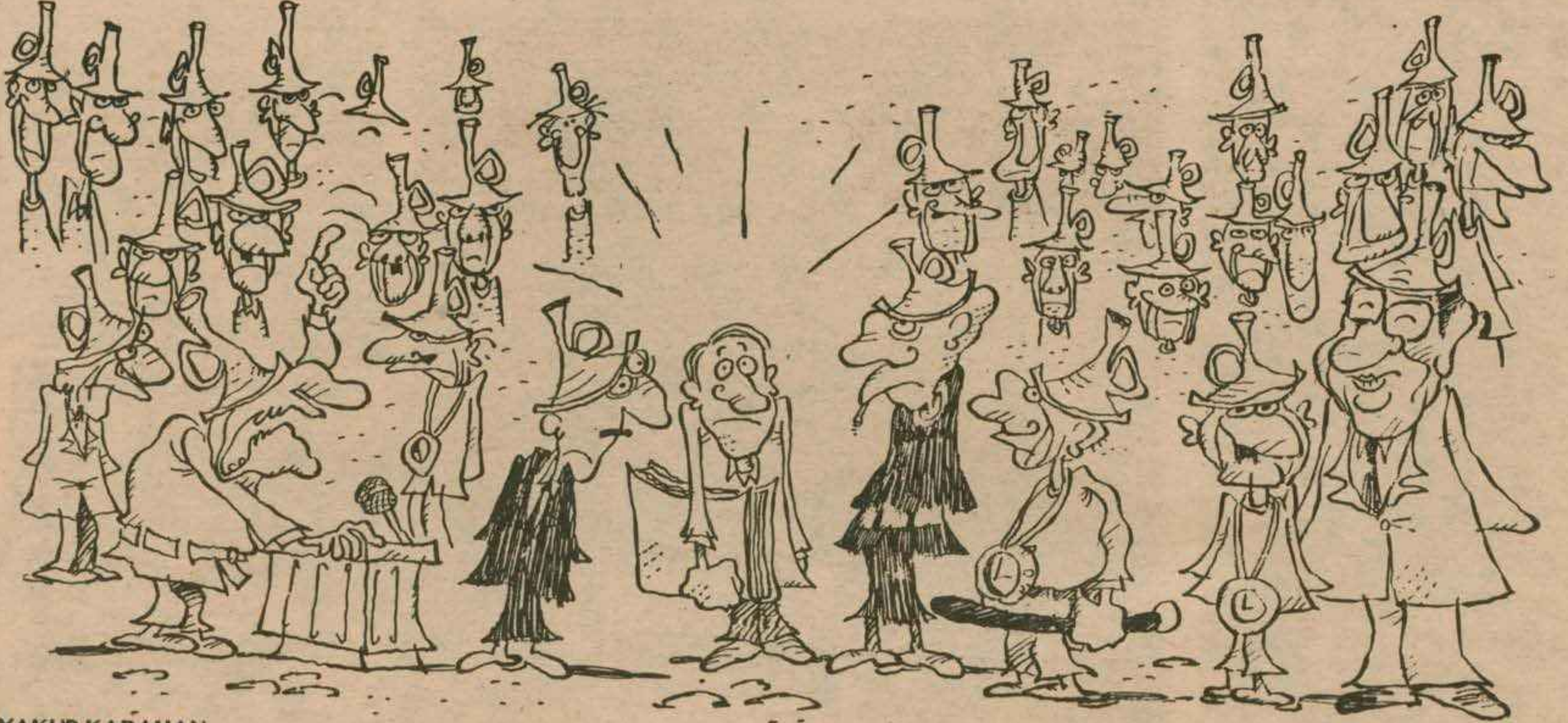
ANAP'ın 'icraat yıllıkları''nı incelediğimizde gençlik için çıkmış bir yasaya rastlayamadık. Ancak iki özel yasa var; iki genç insanın idamını onaylayan iki özel yasa çıkmış meclisten, yıllıklara göre.

Bunlar resmi kayıtlara geçen "yasal nedeni" olan ölümler. İşkencede ölenlerin kesin sayısı bilinmiyor henüz. Poliste "intihar" edenlerin de...

"Haydar Öztürk, son on yıl içinde Emniyet'te intihar eden 51 kişiye katılarak istatistiklere geçiyordu. Poliste intihar olayları giderek artıyor, yalnız içinde bulunduğumuz yılda 11 intihar kaydediliyordu...."

1984 yılının son günleri ve 1985 Dünya Gençlik Yılı'nın ilk günlerinde o zaman HP milletvekili olan Cüneyt Canver, Başbakanın da sözlerinden cesaret olarak 18 yaşa oy hakkı tartışmasını meclise getirmeye çalışmıştı. Ancak "sözde liberal" Özal önce bu konuda yüz milletvekilinin imzası toplanırsa konuyu düşünebileceğini belirtti. 96 HP'li ve 7 MDP'li milletvekilinin (toplam 103) imzasıyla karşılaştığında da şu yanıtı verdi: "Ben yüzünü görelim demiştim, yüz imzayı değil."

Üniversitelerde neler öğrendik neler...

YAKUP KARAHAN

Mustafa Üstün

- **YÖK Prof'larından:** "Herşeyin başı Allah'tır." "Bakmayın öyle ben çok hergeliyimdir", "Düşünme, benim dersimde düşünülmez.." "Hepinizi oyacağım.."

- **YÖK öğrencilerinden:** "Polis devleti, polisi olan devlettir...", "Bismarck Almanların padişahıdır", "Girit Marmara'dadır.."

- **YÖK Başkanından:** "12 Eylül'le birlikte üniversitelerimizde eğitimin kalitesi ve başarı oranı artmıştır..."

Artık üniversitelerin özerk olup olmadıkları tartışılmıyor. Bilim üretmekten eğitim-öğretim vermeye dek tüm amaçları kısırlaştırılmış, yok edilmiş üniversiteler var. YÖK üniversiteleri deniyor bunlara. Sistem için tek tip, sindirilmiş bireyler yetiştirmek, daha doğrusu üretmek, bu kurumların tek amacı durumunda. Ve YÖK üniversiteleri gerekli altyapıyı oluşturmakta da gecikmediler. Rektöründen, öğretim görevlisine, çalışanından polisine ve fotokopicisine değin. Kolay olmadı bu altyapıyı oluşturmak çalışanlar atamak gerekti,öğretimgörevlilerinigörevinden alıp yerine yenilerini atamak gerekti, polislere "görev" bulmak gerekti...

Ancak dönem bazıları için yüreklerinin karanlık ve soğuk mahzenlerinde sakladıkları "bilim anlayışını" açığa çıkartmak için oldukça uygundu. Bir kaç örnekle bu durumun belirginleşmesine katkıda bulunmak istiyoruz. İsimler, yerler tarihler fazla önem taşımıyor, çünkü hemen her "yüksek öğrenim kurumu"nda her hangi bir zamanda tanık olunabilecek denli yaygın durumlar.

İlk örneğimiz bir Veterinerlik Fakültesinden. Dönemin ilk dersinde adının önünde "prof." kısaltması geçen bir öğretim görevlisi dersinin amacını ve dönem boyunca anlatacaklarının bir özetini yaptıktan sonra dingin bir ses tonuyla ekliyor: *"Ama arkadaşlar her şeyin başı Allahtır."* Bir başka "yüksek okulda" ise öğretim görevlisi I. vize öncesi öğrencilere *"hepinizi oyacağım!"* "diyor ve 120 üzerinden yapılan sınavda sınıf ortalaması yaklaşık 9.

ODTÜ İşletme Bölüm Başkanı deneyimlerini öğrencilere şöyle aktarıyor:*"Bakmayın öyle, ben çok hergeleyimdir. İşletmeci hergele olmak zorundadır. Zaten iş yaşamına atılınca görürsünüz önünüze çıkan bütün kadınlar orospu, bütün erkekler pezevenktirler."* Aynı öğretim görevlisi bölüm başkanı olmadan önce verdiği bir derste YÖK üniversitelerinin işlevini şu sözleriyle belirliyor *"Düşünme benim dersimde düşünülmez. Yap yeter!"*

Altyapının önemli unsurlarından biri de fotokopiciler. Sözgelimi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler, Hukuk ve Eğitim Bilimleri Fakültelerinin bulunduğu Cebeci bölgesinde, ders notları fotokopicilerden ediniliyor. Çalışkan öğrenciler ders notlarını fotokopicilere, fotokopiciler de çoğaltarak diğer öğrencilere satıyorlar. Bu notlardan ders çalışan öğrenciler sınav sorularına şöyle yanıtlar veriyorlar daha sonra:

"Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku dersi sınav soruları ve verilen yanıtlar:
- Polis devleti nedir?
Yanıt: Polisi olan devlettir.
Anayasa Hukuku dersi sınav sorusu:
- Parlamenter rejim ne demektir?
Yanıt: Parlamentosu olan rejimdir.
- Bismarck kimdir?
Yanıt: Almanların padişahıdır.
Siyasi tarih dersi sınav soruları:
- Türkiye'nin komşuları kimlerdir?
Yanıt: Yugoslavya, Mısır, Federal Almanya, Romanya
- Girit Nerededir?
Yanıt: Ege'de, Akdenizde, Marmara ve Akdenizde...

Bir de derslerde geçen konuşmalar var. Hepsi yüksek öğrenim tarihinde nadide yerler edinebilecek bu incilerden de bir bölümünü aktarıyoruz:

Konya Selçuk Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi öğrencilerinden bazılarının okula "Yarın" dergisi götürmeleri üzerine öğretim üyesi Prof. Erol Alaçam *"öğrencilerin dersleri zaten kötü ve okula yasak yayın getiriyorlar. Bunlarla uğraşmaya değmez. Bu öğrenciler dekan hanım sayesinde sınıflarını geçiyorlar ve o da Cumhuriyet, okur, bu işlerden anlamaz."* diyerek görüşlerini bildiriyor.

Örnek yine AÜ Hukuk Fakültesi İdare Hukuku dersinden. Derste *"Politika Bilimi ile Anayasa Hukuku arasındaki farkı anlatınız."* sorusuna bir öğrenci *"siyaset bilimi"* deyimini kullanarak yanıt verir. Tartışma böyle sürüp gidecekken bir öğrenci karşı çıkar: *"Hocam siz politika bilimi ile arasındaki farkı sordunuz. Arkadaş siyaset bilimi ile arasındaki farkı açıkladı."*

Ve son incimiz Doğramacı'dan: *"12 Eylül"le birlikte gelen huzur ve güven ortamında üniversitelerimizde eğitimin kalitesi ve başarı oranı artmıştır."*

ezgili yürek

RUHİ SU

Nihat Yıldız

"Bir türkü mırıldanıyor olmalı" diye düşündüm o an; coşkulu dizeleriyle umut dolu, güzel bir türkü. İlk düşen karın beyazlığınca apak olmuş dalgalı, gür saçları, ince, yumuşak kıvrımlarla dolu aydınlık yüzü ve o gizleyemediği sevincinin ışıltısına bezenmiş, sıcacık gülümseyen gözleriyle, ne de sevecen duruyordu öyle! Uzunca bir ayrılığın özlemini gidercesine nasıl da rahat, mutluydu, bir anda çevresini sarıveren onca genç insanın arasında. İsimlerini soruyordu onların, gülerek bakıp gözlerinin içine; o üzerinden hiç eksiltmediği ağırbaşlılığı, saygınlığıyla ayağa kalkıyordu onlar için. Ünlü bir sanatçının imza gününden çok, dostça bir toplantıyı andıran o gün, onunla birlikte olmak, gerçekten bir mutluluktu oradakiler için.

Ruhi Su'ydu o güzel insan; bir yıl önce yitirdiğimiz büyük halk ozanı, sanatçı Ruhi Su. Nasıl anlatmalı böylesi bir insanı, neler söylemeli onun için? O erişilmez insancıllığından mı başlamalı anlatmaya; her bir parçasında, yüreğindeki o eşsiz sevgi dağarcığının izlerini taşıyan türkülerinden, sazından mı sözetmeli yoksa? Nasıl anlatılırsa anlatılsın, türkülerindeki denli güçlü, sazındaki kadar canlı olmaz, ondaki o sonu gelmez yaşama coşkusunun, yurduna, insanına olan sevgisinin anlatımı.

"...Yaşamında ve sanatında her zaman, insanların kayıtsız kalamayacağımız yaşantılarını, acılarını, sevinçlerini, güçlüklerle boğuşmalarını, kısaca yüreği titreten ve bilinci bileyen her şeyi damıtarak dile getirmeyi başarmış bir usta.." (1) olan Ruhi Su'nun, imparatorluğun çökmeye yüz tuttuğu, savaş ve yoksulluğun hüküm sürdüğü yıllardan birinde, 1912'de Doğu Anadolu'da başlayan yaşam öyküsü, 1985 Eylül'ünde İstanbul'da noktalandı.

Ankara Müzik Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra, 1942 yılında Devlet Konservatuvarı Opera Bölümü'nden mezun olan Ruhi Su, 1952 yılında, salt düşünceleri yüzünden ayrılmak zorunda bırakıldığı bu kuruluşta, Maskeli Balo, Figaro'nun Düğünü, Satılmış Nişanlı, Madam Butterfly gibi pek çok ünlü operada rol aldı. Ruhi Su, Opera'daki yıllarını ve halk türkülerine yönelişini şöyle anlatıyor: "Opera'dan büyük tat alıyordum. Ama, türkü söylemekten de geri kalmıyordum. Benim türküleri dinleyen Avusturyalı çalıştırıcımız Markoviç, 'İlk defa Türk Müziği' nin bu kadar güzel olduğunu görüyorum' dedikten sonra, o zaman Radyo Müdürü olan Vedat Nedim Tör'e benden söz etmiş, radyoda program teklif ettiler..."(2) Ruhi Su, böylece radyo programlarında türkülerini çalıp söylemeye başladı. Bu arada ilk Türküler Resitali'ni de Ankara Halkevi'nde 1944 yılında veriyordu.

"Nasıl anlatılırsa anlatılsın, türkülerindeki denli güçlü, sazındaki kadar canlı olmaz, ondaki o sonu gelmez yaşama coşkusunun, yurduna, insanına olan sevgisinin anlatımı."

Ruhi Su, müzik eğitimi ve sanatsal gelişim sürecinde, dünya görüşünü, ülkesine insanına bakış açısını da geliştiriyor, halk türküleri üzerinde durdukça, onlardaki konu ve yorum zenginliğini, Anadolu insanının yaşamını daha yakından ve çağdaş bir yorumun bilinciyle algılıyordu.

"Amacı bizim halkımızın çoğunluğunca daima anlaşılması güç bir dil, çok uzak bir ezgi olarak kalan Batı müziğinin gelişmiş tekniklerini, çokseslilik kurallarını halk müziğimizle yoğurup, müziğimizin kendi benliğini yitirmeden evrenselliğe açılmasını sağlayabilmekti. Bu yönde, hiç ara vermeden sürdürdüğü çalışmalarını plaklarında toplayarak ölümsüz birer yapıt haline getirdiği gibi, yazıları ve konuşmalarıyla da, sanatçılarımıza ve halkımıza böyle bir müzik kültürünün aşılanması gerektiğini sık sık vurguladı. Böylece, onun bilimsel temellere dayalı bu bilinçli çalışmalarıyla, "... Yunus'un, Pir Sultan Abdal'ın, Köroğlu'nun, Karacaoğlan'ın ve daha nice adı bilinmeyen ozanın sözleri, Anadolu ve Rumeli göçerleriyle göçmen işçilerin ve her kesimden emeğini yaşamının onuru bilmiş kimselerin yaşantıları, (...) zamanın yıpratıcılığından kurtulup, sanatın ölümsüzlüğüne kavuştu."(3)

Bunca zor, engebeli yaşamının ondan alıp götürdükleri, sanılmasın ki, insana, insan sevgisine olan inancı ve güveniydi. Tersine, yaşamının en zorlu anlarında sarıldı o bu değerlere, sanatının dayanak noktası yaptı onları. Öylesine bir doğallık ve yalınlık içerisinde birleşiyordu ki bu değerler Ruhi Su'da, yaşamı ve sanatı doğal bir bütünlük gösteriyordu. Bir sanatçı için bundan daha güzel ve daha mutlu ne olabilir?

Sağlıklı ve sağlam bir eğitim ve bilgilenme sürecinin kazandırdıklarıyla, kişiliğinden gelen alçakgönüllü erdemlerini ve olağanüstü yeteneğini uyumlu bir bileşimle kullanmasını bilerek çalışması, ona sanat yaşamında gerçekten hakettiği yeri sağladı.

Öldüğünde 73 yaşındaydı Ruhi Su. "Dadaloğlu" adını verdiği yeni bir uzunçalar üzerinde çalışıyordu. Hastalığının ilerlediği son zamanlarında tek tasası, parmaklarının rahatsızlığından dolayı saz çalamıyor olmasıydı. Onca güçlüğün ardından çıkıp, onca savaşımın üstesinden geldikten sonra, kör bir hastalığa yenilmek istemiyordu. Yenilmeyecekti de belki; zamanında pasaportunu alabilip, yurt dışında tedavi görebilseydi. Bunun için, pek çok ülkeden bir sürü davet de almıştı. Ama, gidemedi. Ölümünden kısa bir süre önce "bir defaya mahsus ve yalnızca tedavi için" verdikleri pasaportunu daha önce alamadığı için gidemedi.

"Yetkililer"in "sakıncalı" bularak, pasaport vermeyip, hastalığının ilerlemesine neden oldukları bu insan, artık yaşamıyor. Ama, onu seven, uğruna bütün bir yaşamını adadığı sanatını benimseyen binlerce insan, onu bugün "sakıncalı" bir yurttaş olarak değil, ülkesine ve insanına sonsuz bir bağlılığı ve sevgisi olan, barışı, insan sevgisi ve emeğini en yüce değer olarak gören ve tüm yaşamında bunlar için çaba harcayan, onurlu bir sanatçı olarak, hiç unutmamacasına anımsıyor.

"Mutlak iyileşmek ve çalışmak zorundasınız" demişti, hastanede onu ziyaret eden arkadaşlarımız. "Evet biliyorum" demiş ve şöyle sürdürmüştü: "Sizler de mutlak, ne koşulda olursa olsun yayınınızı sürdürmelisiniz, 1981'in o günlerinde bir umut ışığı gibi evlerimize girmeye başlayan dergilerinizi mutlak sürdürmelisiniz."

Onun dediğince, sürdürüyoruz, sürdürmek zorundayız çabamızı. Barışçıl, mutlu, güzel bir yaşam için; Ruhi Su ve onun gibi bu uğurda tüm yaşamını tüketenler için...

(1) Ezgili Yürek, Adam Yayınları (Cevat Çapan'ın önsözü) Eylül 1985 1. Basım.
(2) a.g.y.
(3) a.g.y.

Bir süredir sayfalarımızda yer verdiğimiz kuramsal - politik yazılar, okuyucularımızın yoğun ilgisini topladı ve bize ulaşan genel tepki, bu yazıları sürdürmemiz doğrultusunda oldu. Yaşamın her alanında etkin ve başarılı bir demokrasi mücadelesi vermenin bir yolu da, hiç kuşkusuz, bu mücadelenin tarihini, günümüzdeki siyasi oluşumların, geçmişte ve bugün uyguladıkları politikalarla gündemdeki sorunlara yaklaşımlarını doğru tanıyıp saptamaktan geçiyor. Bunun gerektirdiği bilgilenme, öğrenme çabası, aynı zamanda depolitizasyon çemberini aralamanın da bir adımı.

Bu görüşlerin çerçevesinde, bu sayımızda sosyal-demokrasi konusunu ele alıyoruz. Konuya bir genel bakış, giriş niteliği taşıyan bu yazıdan sonra, gelecek sayılarımızda, sosyal-demokrasi olgusunu Türkiye özelinde tartışacak ve "Sosyal-demokrasi ve Gençlik" "Türkiye'deki sosyal-demokrat partilerin politikaları", "Sol ve sosyal-demokrasi" gibi özel başlıklarla konuyu incelemeyi sürdüreceğiz...

Toplumsal mücadelenin öncü gücü uluslararası işçi sınıfının etkinlik artışı, işçi hareketinde ve demokratik hareketlerde yer alan parti ve örgütlerin eylem birliğine ulaşabilmelerine bağlı.

Nergis Algün

Sosyal Demokrasinin Dünü Bu
Sosyal Demokratlarla Eylem Bi

SOSYAL-DEMOKRASİNİN GÜNDEMDEKİ YERİ

Toplumsal gelişme olanaklarının önemli ölçüde yükseldiği bir çağ olan yirminci yüzyıl'ın içinde bulunduğumuz son çeyreği birkaç yönden dikkat çekicidir. Oluşumuyla yüzyıla damgasını vuran dünya sosyalist sisteminin gelişmesi ve güçlenmesi süreci; başarıya ulaşan ulusal kurtuluş savaşlarıyla, dünyanın dört bir yanında birbiri ardından yıkılan diktatörlüklerin yerini demokratik rejimlere bırakmasıyla ve Bağlantısız ülkelerin gelişmeler üzerinde giderek sosyalist sistemin yanında ve daha etkin bir siyasi güç rolünü oynamasıyla çok boyutlu bir biçimde yaşanıyor. Yanısıra, günümüzde dünya halklarının -toplumsal sistem ve gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun- tümünü ilgilendiren, yeni yüzyılların yaşanıp yaşanmayacağını belirleyecek olan önemli bir olgu da, emperyalizmin savaş kışkırtmalarına, gündemde tutmaya çalıştığı nükleer savaş tehditine ve tırmandırdığı korkunç silahlanma yarışına karşı, ilerici yönetimler ve halklar tarafından verilen barış mücadelesi.

Daha derli toplu söylemek gerekirse, günümüz siyasi pratiğinin ana hatlarını bağımsızlık, barış, demokrasi ve toplumsal gelişme mücadelesi ile bu mücadelelerin karşısındaki güçlerin tutum ve politikaları oluşturuyor. Tarih de, bilim de gösteriyor ki, bu mücadelelerin başarıya ulaşması insanlığın evriminin kaçınılmaz bir sonucudur; "dünya hep daha iyi bir yöne doğru değişmektedir." Ancak bu değişimi hızlandırmanın, insanlığın sorunlarına olumlu çözümler getirebilmenin koşulu da, mücadelenin her ortam ve koşulda sürdürülmesi, geliştirilmesi, ilerletilmesidir. Bu da, hiç kuşkusuz, toplumsal mücadelenin öncü gücü olan uluslararası işçi sınıfının omuzlarındaki bir sorumluluktur. Bu sınıfın politik etkinliğini, dünya çapında en pratik, en somut biçimde artırması, tüm insanlığı ilgilendiren sorunların üstesinden gelinmesi açısından ivedi bir öneme sahip. Bu etkinlik artışının "pratik ve somut" biçimde gerçekleşmesi ise, işçi hareketinde ve demokratik hareketlerde yer alan parti ve örgütlerin eylembirliğine ulaşabilmelerine bağlı. Herşeyden önce de, işçi sınıfını siyasi arenada temsil eden iki örgütlü gücün, bilimsel-sosyalistlerle sosyal-demokratların bir eylem birliği oluşturabilmelerine bağlı. Çünkü böylesi bir işbirliği, yeni bir dünya savaşı tehdidine silahlanma yarışına ve tekellerin egemenliğine karşı mücadelede, uluslararası işçi hareketinin ve öteki demokratik güçlerin potansiyelini önemli ölçüde yükseltebilecektir.

Sözkonusu birliğin önemi, yalnızca bilimsel-sosyalistlerle sosyal-demokratların "aynı sınıfı" temsil ediyor olmalarından değil -bu temsilin sosyal demokratlar tarafından ne ölçüde ve ne şekilde gerçekleştirildiği ayrı bir tartışma konusuama her iki gücün dünya siyasi pratiğindeki önemli konumlarından da kaynaklanıyor. Bugün sosyalist ülkelerde egemen ideoloji, işçi sınıfı ideolojisi olan bilimsel sosyalizm. Yönetimi elinde bulunduranlar bilimsel-sosyalist partiler. Öte yandan Batı Avrupa gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerin toplandığı bir bölgede, bilimsel-sosyalistler en önemli toplumsal güçlerden biri durumunda. Sendikal hareket ile demokratik kitle örgütlerinde önderlik, genellikle bilimsel sosyalistlerin elinde.

Sosyal-demokratlara gelince, onlar da birçok kapitalist ülkede yönetimde bulunuyorlar (Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan, İsveç vb.) ya da ana muhalefet partisi durumundalar (İngiltere, F. Almanya), dolayısıyla devletin iç ve dış politikalarını etkilemek için geniş olanaklara sahipler. Adları "İşçi Partisi", "Sosyalist Parti", "Sosyalist İşçi Partisi" olarak değişebilse de, hepsi Sosyalist Enternasyonal'e üyeler ve sosyal-demokrat politikaları benimsemiş durumdalar. Öte yanda, Bangladeş, Pakistan gibi askeri yönetimlerin demokrasiyi kesintiye uğrattığı ülkelerde ise, sosyal-demokrat partilerin daha da olanaklı bir konumda olduğunu görüyoruz. Bu ülkelerde sosyal-demokratlar, bilimsel-sosyalistlerin tersine, örgütlerini yasal olarak kurabiliyorlar; başka deyişle, bilimsel-sosyalist partilerin yasadışı sayıldığı ülkelerin politik arenasında, genellikle sosyal-demokrat partilerin demokrasi mücadelesinin önemli bir gücü olarak boy gösterdiğini ve militarist yönetimler karşısında, *yasal* ana muhalefeti oluşturduğunu gözlemliyoruz.

İşte bu etkinlikler sıralaması ki, sosyal-demokratlar ile bilimsel-sosyalistlerin eylem birliğini yakıcı biçimde gündeme getiriyor. *Ancak hemen vurgulanması gereken bir gerçeklik de, bilimsel-sosyalist partilerin devrimci ideolojisi ile sosyal-demokrasinin program ve pratik eylemine egemen olan reformizm arasında keskin bir mücadelenin sürüp gidiyor olmasıdır.* Bugün, reformizmin siyasal ve toplumsal pratiğinin kapitalist sömürünün temellerini zayıflatma ve tekelci burjuvazinin egemenliğine son vermedeki yetersizliği kanıtlanmış durumdadır. Böyle olunca *bir takım engellere "karşın" gerçekleştirilecek bir eylem birliği, ister istemez oportünizm ve reformizmin etkin bir eleştirisinin ve bunlara karşı mücadelenin, bilimsel sosyalistlerce sürdürülmesini de içerecektir. Bu da ancak, işçi sınıfının politik örgütlerinin cephesini güçlendirmek ve geliştirmekle, sosyal-demokrat hareketin anti-tekelci ve anti-kapitalist potansiyellerinden yararlanmakla ve bunun emekçi halkın tutarlı bir sınıf hareketine dönüşmesi için çalışmakla mümkündür.* Bu ise, sosyal-demokrat hareketin toplumsal niteliğinin, siyasal ve toplumsal etkisini belirleyen unsurların ve gelecekteki görünüşünün doğru olarak değerlendirilmesini gerektirir. Gözlerimizi sosyal-demokrasinin tarihine çevirmeye yöneltir bizi.

TARİHE BİR BAKIŞ

Sosyal-demokrat partiler, ilk olarak Ondokuzuncu Yüzyıl'ın son yirmi-otuz yıllık döneminde Avrupa işçi sınıfının politik örgütleri olarak ortaya çıkmışlardır. Bu partiler, sosyalizmi nihai amaçları olarak ilan etmiş ve bir süre -en azından programlarında- işçi sınıfının yaşamsal çıkarlarını açık biçimde dile getirmişlerdir.

Ancak bugünkü politik tanımı çerçevesinde sosyal-demokrasinin ortaya çıkışı, sosyal-demokrat partiler içindeki önemli unsurların büyük bir oportünizme kapılarak işçi hareketinin devrimci kanadından kopmaları, İkinci Enternasyonal dönemi olarak adlandırabileceğimiz (1889-1914) yıllarında gerçekleşti. Şimdi uluslararası işçi hareketindeki bu önemli ayrılmanın nedenlerini daha iyi kavrayabilmek için, çok değerli bir tarihsel belgeye göz atalım.

Bu belge, 1889 yılında Enternasyonal Sosyalist Büro'nun kurulmasından sonra düzenlenen en önemli uluslararası toplantılardan birinde, Basel Konferansı'nda alınan karar metnidir. Sosyal-demokrat partilerin önde gelen kişilerinin imzasını taşıyan 1912 tarihli bu karar, kısaca *Basel Manifestosu* olarak bilinir ve bir süredir 1. Dünya Savaşı'na temel hazırlayan birçok politik ve ekonomik anlaşmazlıkları konu eder. "Balkanlarda Hegemon-

Demokrasi güçlerinin dağınıklığının faturasını bir üçüncü savaşla ödemek düşünülmesi bile son derece ürkütücü bir olasılıktır.

günü ve rliği Üzerine

ya" üzerinde Rusya-Avusturya anlaşmazlığına, "Ortadoğudaki fetih politikası" üzerinde İngiltere-Fransa -Almanya arasındaki anlaşmazlıklara, Arnavutluk'taki "egemenlik çabası" konusundaki Avusturya-İtalya anlaşmazlığına değinir ve en önemlisi tüm bu anlaşmazlıkları, tarihin daha sonra tanıtlayacağı biçimde "kapitalist emperyalizmden" çıkan anlaşmazlıklar olarak niteler. Savaşın "halkın yararına olduğu bahanesiyle asla haklı görülemeyeceğini" ve onu hazırlayanın "kapitalistlerin pazar amaçları" olduğunu söyler. Şu satırları birlikte okuyalım:

"(...) Hükümetler, canavarca bir dünya savaşı düşüncesinin, kaçınılmaz olarak işçi sınıfının nefretine ve başkaldırısına yol açacağını farketmezlerse, çılgınlık etmiş olacaklardır. Kapitalistlerin karları, hanedanların ihtirasları ve gizli diplomatik antlaşmaların daha da büyük bir şan kazanmaları uğruna birbirlerine ateş etmeyi proleterya bir suç olarak görmektedir. (...)" İki yıl sonra patlak verecek savaşa ilişkin saptama ne kadar açık ve işçi sınıfının tutumunun ne olması gerektiği ne kadar net biçimde dile geliyor değil mi?

Ne var ki, *Basel Manifestosu*'ndan burada söz etmemizin nedeni, bu belgeyi hazırlayanların geleceği görme yeteneklerini ortaya dökmek değil. Yaklaşan dünya savaşına karşı mücadele işçi sınıfının enbirincil ödevi olarak belirlenmişken, Avrupa Sosyal-Demokrasisininbu ödeve, bu belgeye ve doğrudan işçi sınıfına nasıl bir ihanet içine düştüğünü göstermek.. Gerçekten de, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin önde gelen kişileri, İkinci Enternasyonal toplantısında, "savaşı ulusal çıkarların kaçınılmaz bir sonucu" olarak nitelemekten, kendi hükümetleriyle birleşip, emperyalizmin pazar olanaklarını ve yabancı ülkeleri yağmalama özgürlüğünü genişletme, proleter harekete darbe indirme amaçlarıyla çıkarılmış bir savaşta, farklı ülkelerin işçilerinin birbirlerine karşı savaşmalarını onaylamaktan geri durmadılar. Bu emperyalist savaş, Plekhanov ile Kautsky gibi enternasyonal yetkilileri tarafından, bir halk savaşı, bir savunma savaşı gibi gösterildi. Kautsky, *Basel Manifestosu*'nu tümüyle aklından çıkarmış olmalıydı ki, bütün ülkelerin sosyalistlerinin "kendi' kapitalistleriyle birleşmelerini savunuyor ve şöyle sözler edebiliyordu: "Vatanını savunmak herkesin hakkı ve görevidir. Gerçek enternasyonalizm, benim ulusumla savaş halinde olanlarla birlikte, bütün ülkelerin sosyalistleri için tanınan bu haktan meydana gelir..."

Böylelikle, İkinci Enternasyonal partilerin çoğu Birinci Dünya Savaşı'nın önlerine koyduğu ciddi sınavı veremediler. Ve Kautsky'nin sözlerinde açık seçik belirgin olan oportünizm-ki, oportünizmin temel özelliği, sınıflararası işbirliği düşüncesidir- bugüne dek gelen, sosyal-demokrasi düşüncesinin belirgin niteliği halini aldı. İşçi sınıfının onurunu ise, hareketin devrimci kanadı kurtardı. Emperyalist savaşa, devrime hazırlık çağrısıyla karşılık verildi ve zaman geçirilmeksizin siyasal çalışmaya başlandı. Kuşkusuz tarih, "vatanın savunulması adına Alman işçilerinin Fransız işçilerine, Fransız işçilerinin Alman işçilerine ateş etmesinin zorunlu olarak haklı gösterilmesine" sonuna kadar karşı çıkanların haklı olduğunu gösterecekti. Ama İkinci Enternasyonal dağılmıştı artık. İşçi hareketinin oportünist ve devrimci olarak ayrılan iki kanadından ikincisi, Üçüncü Enternasyonal'i oluşturacak ve bilimsel sosyalist politikalar üretmeyi sürdürerek tarihe damgasını vuran gelişmelerin önderliğini edecekti. Sosyal demokrasi ise, İkibuçukuncu Enternasyonal'de yeniden uluslararası birliğini bulan ama sınıflararası işbirliğini sınıfsal işbirliğine zaman zaman yeğleyen bir politikanın adı olacaktı.

Bu ayrımlaşmanın ilk açık tepkisi, sosyal-demokratların 1917 Ekim Devrimi'ni ve SSCB'nin kuruluşunu düşmanca karşılaması oldu. Bilimsel sosyalizme karşı tavır giderek belirginleşti. Ancak, sosyal-demokrat partiler hala "işçi sınıfını temsilen" varolduklarını söylüyorlardı ve bu sav, sosyal-demokratlarla bilimsel sosyalistlerin emperyalizme karşı işbirliğinintemeli olmaya yeterdi. Nitekim, emperyalizm dünya üzerinde faşist rüzgarlar estirmeye başlamış ve çok geçmeden Finlandiya, Macaristan, İtalya, Bulgaristan, Almanya, Avusturya gibi ülkelerde faşist rejimler yerleşmişti. Tehlikeyi gören bilimsel sosyalistler, sosyal-demokratlara bir kez daha birlik çağrısında bulundular. Komintern' in 1935 yılındaki VII. Kongresi, savaşa karşı mücadelede birlik için sosyal-demokratlara açık bir sesleniş oldu. Sosyalist Enternasyonal'e yapılan birlik başvurularının sayısı, 1935-38 yılları arasında on'a ulaştı. Faşizme karşı mücadelenin tüm demokrasi güçlerinin birliğinden geçtiği ısrarla vurgulandı. Ancak sosyal demokrasi bu çağrıları yanıtsız bıraktı.

Ve milyonlarca,milyonlarca insanı yaşamdan alan bir kara bulut gibi çöktü dünya üzerine, İkinci Dünya Savaşı.. Ta ki, faşizme başından beri karşı çıkanlarla, sonunda onlara katılan ülkelerin halkları birleşip, güçlü soluklarıyla o bulutu dağıtana değin. Gene de 50 milyon nefesti yitirilen

İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ SÜRÜYOR

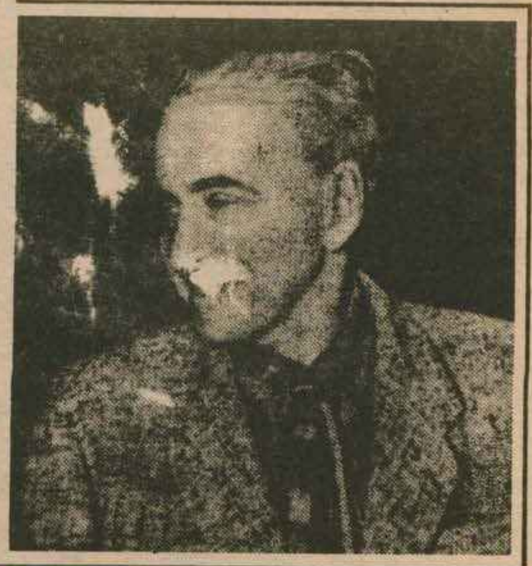
Gerçekten de insanlığın bir daha yaşamak istemeyeceği bir felaket, aynı zamanda çok yönlü bir dersti İkinci Dünya Savaşı. Sosyal-demokrat partilerin de, gerek emperyalizm ve savaş karşısındaki tutumlarını, gerekse bilimsel sosyalizme yönelik politikaları ile işbirliği konusuna yaklaşımlarını bu dersten çıkan sonuçların ışığında yeniden değerlendirmeleri bekleniyordu. Değerlendirdiler de kuşkusuz. Ancak biz, sosyal-demokrasinin 1950'lerden bu yana izlediği ekonomik politikayı; silahlanmadan ırkçılığa, tekellerden askeri rejimlere dek çeşitli konulardaki tutum ve stratejilerini ayrıntılı biçimde incelemeyi bir başka yazıya bırakmak istiyoruz.Sözümüzü noktalamadan, üstünde durmak istediğimiz konu ise, sosyal-demokrasinin tüm dünyayı ilgilendiren bu önemli sorunlar karşısında, işçi hareketinin demokratik güçlerin birliğine ilişkin olarak son dönemde izlediği tutum ve politikalar...

Şunu belirtmek gerekiyor ki, Avrupa Sosyal-demokrat partileri, savaş sonrasında ortaya çıkan toplumsal dönüşüm olanaklarından yararlanma çabası göstermediler; yerine, yeni oluşan dünya sosyalist sistemini hedef seçerek "soğuk savaş" politikasına hizmet ettiler. Buna karşın, bilimsel sosyalistlerin işbirliği konusundaki ısrarlı çağrıları devam etti. Sovyetler Birliği Komünist Partisi MK'sı tarafından Sosyalist Enternasyonal'in VII. Kongresi'ne gönderilen özel mektupta şöyle deniliyordu: "İçinde bulunduğumuz dönemde, uluslararası işçi hareketinintek ortak tarihsel ödevi vardır: Yeni bir imha savaşına izin vermemek ve gericiliğin saldırı girişimlerine karşı koymak(...) Bu soruna ilgi göstermeniz, yönetim biçimleri farklı ülkelerin yanyana yaşamalarının sağlanmasına yol ve çare bulmaya çalışmanız ve böylece, yeryüzündeki yüzlerce milyon insanın usuna yeni bir umut düşürmeniz için size sesleniyoruz.."

Hiç kuşkusuz, bugün sosyal-demokratlarla bilimsel sosyalistlerin eylem birliğini gerektiren konuların başında nükleer savaş ve silahlanma karşıtı mücadele gelmektedir. Öyle ki, uluslararası işçi sınıfındaki demokrasi güçlerinin dağınıklığının faturasını bir üçüncü savaşla ödemek düşünülmesi bile son derece ürkütücü bir olasılıktır. Diğer bir temel sorun, tekeller karşısında işçi sınıfının hak ve çıkarlarının savunulması; tekelci yönetimlerle onların aşırı gerici politikaları karşısında, sendikal hareketin desteklenmesi ve geliştirilmesidir. Gene eylem birliğini bir zorunluluk haline getiren ve özellikle askeri rejimlerle yönetilen ülkelere özgü bir durum olan, militarist uygulamalara karşı, demokrasinin tüm kurum ve işlevleriyle yaşama geçirilmesi, insan haklarının gözetilmesi mücadelesi de güncelliğini korumaktadır. Eski sömürge ve bağımlı ülkelerde sosyoekonomik gelişmenin hızlandırılması, açlığın önlenmesi, uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesi.. diye bu ivedi sorunları sıralamayı sürdürebiliriz. Tüm bu sorunlar bir araya gelince, bilimselsosyalistlerle sosyal demokratların eylem birliğinin tarihsel gerekliliği bir kez daha vurgulanıyor. Bu tarihsel gereklilik karşısında, günümüz sosyal demokrat hareketinin ortak bir tutumu olmadığını ise belirtmek gerek. Bir grup sosyal-demokrat-ki aralarında F. Alman Sosyal Demokrat Partisi, Fransız Sosyalist Partisi, İngiltere İşçi Partisi içindeki bazı önemli unsurları sayabiliriz. Bilimsel sosyalistlerle temas ve bağların gerekliliğini kabul ediyor ve sıraladığımız kimi sorunlarda, özellikle de silahlanma konusunda tutarlı politikalar üretebiliyorlar. Ancak bu arada, Hollanda İşçi Partisi gibi önemli bir sosyal demokrat oluşumun 1985 yılı içinde ülkesine yerleştirilen Cruise füzelerini kesin biçimde protesto etmesindeki duyarlılık ile, örneğin bir İspanya Sosyalist İşçi Partisi'nin Nato üyeliği referandumu öncesinde yapmaktan kaçınmadığı "güvenlik için silahlanma şart" propagandası gibi, birbirine çelişik durumlara da çok sık rastlanıyor. Sosyal-demokrat hareket içindeki diğer grup ise, "kendi dışlarındaki sol" ile değil eylem birliğine, görüş alışverişi düzeyindeki ilişkilere bile karşı çıkıyor. Bu gruba dahil partilerde dünya sosyalist sistemine, bilimsel sosyalist oluşumlara ve düşünceye karşı düşmanlık ne yazık ki, bazen sağ'a, tekellere, gerici ve zorba güçlere karşı politikalardan bile ağır basıyor. İşte burada da, emperyalizmin tekellerin gericiliğin ekmeğine yağ sürülmüş oluyor... Karşılıklı saygı, hoşgörü temelinde ve ortak amaçlarda -ki bunlar temsil edildiği söylenen emekçi halkın amaçlarıdır- birleşmenin getirebileceği nice kazanımlar bir elin tersiyle itilmiş oluyor. Hem de böylesi bir birleşmenin koşul ve gerekleri üzerinde düşünülmesine; birlik içinde yer alacak tarafların kendine özgü işlev ve politikalarının saptanmasına fırsat bile bırakmadan... Böyle olunca da, işçi hareketinin ve tüm demokratik güçlerin birliğinden yana oluşumların; "sosyal demokrasiyi demokrasi saflarına çekme mücadelesi"nin önemi bir kez daha hissettiriyor kendini. Bu mücadeleye ve işbirliğinin "koşul ve gereklerine" ilişkin tartışmayı yeni yazılarda sürdüreceğiz.

İki dünya savaşına, İspanya İç Savaşı'na, Kore Savaşı'na tanık olan, Paris'in işgalini ve Soğuk Savaş'ı yaşayan Ehrenburg, çağından sorumlu bir aydın olarak davranmıştır hep. ❞

ilya ehrenburg 1891-1967

A.Çağrı Çınar

Yalnızca yazdığı romanları, hikâye ve şiir kitaplarıyla değil, politik yanı ile de çağımızın önemli aydınlarından olan İlya Ehrenburg'un 19. ölüm yılı. Ülkemizde özellikle 'Paris Düşerken', 'Fırtına' ve 'Dipten Gelen Dalga' yapıtlarıyla tanınan Ehrenburg yaşamının hiç bir döneminde çağının gerisinde kalmadı, hep olayların yakın izleyicisi oldu. 1906 yılında henüz 15 yaşında iken gizli bolşevik örgütüne girmekle başlayan politik etkinliği yaşamı boyunca sürdü.

Ehrenburg 14 Ocak 1891'de Yahudi bir burjuva ailesinin çocuğu olarak doğdu. Doğduğu yıllarda dünya biraz durulmuşa benziyordu. Kimse savaşmıyordu. Bu belkide dünyanın bir şafak vakti idi. Lenin Marks'ı okuyordu henüz. Hitler daha iki yaşında idi İlya Ehrenburg doğduğunda.

Ancak dünyanın bu sakin hali uzun sürmeyecekti. En azından Ehrenburg'un aklı giderek bir şeylere ermeye başlayacak daha çocuk denecek yaşta Gorki'yi, Kuprin'i, Turgenyev ve Dickens'i okuyacaktı. Daha çocuk yaşta büyük düşünmeye başlayacak, çeşitli sevdalara kapılacaktı. Öte yandan artık yirminci yüzyıl başlamış, Almanya savaşa hazırlanıyordu. Petersburg'da, Rostov'da işçiler greve gidiyor, Brüksel'de Lenin menşeviklerle tartışıyordu.

Ehrenburg'un öğrenimi pek uzun sürmedi. Yıllar sonra tüm dünyanın tanıdığı bir insan olduğunda, evine gelen sayım memuru onun orta okuldan kovulduğuna inanamayacak, kendisiyle alay ettiğini sanacaktı. Ancak, kısa süren okul yaşamının ona az şey öğrettiği de söylenemez. Anılarında, okulda birisi suç işleyip de sorumlusu sorulduğunda hep birden 'hepimiz! hepimiz!' karşılığını verdiklerini anlatır. Bunun okul yaşamının kendisindeki en olumlu sonuçlarından biri olduğunu söyler. Öte yandan okul onda yalnızca dayanışma ve arkadaşlık duygusu güçlendirmekle kalmamıştır. Okul yıllarında çoğunlukla yüksek sınıflardan öğrencilerle arkadaş olmuş, tarihsel maddecilik, artık değer gibi konuları ilk onlardan duymuştur.

Rusya'da fırtınalı 1905 yılı başladığında o henüz ondört yaşında idi. O yıl Sosyal Demokratlar ve Devrimci Sosyalistler'le tanıştı. 1906 yılında ise bolşevik teşkilatına girdi. Okul yaşamını terkedişi de aynı yıla rastlar. O yıllarda onu en çok korkutan yaşının küçük olduğunun anlaşılması ve kendisine görev verilmemesi olmuştur.

Ehrenburg 1909'da şiir yazmaya başlarsa da, daha önce 1907'de bir dergide siyasal yazıları çıkmaya başlamıştır. 17 yaşında iken hapishaneyi tanıdı. Beş ay kaldığı hapishaneyi olgunluk çağının bir sınavı olarak gördü ve bu sınavdan başarıyla geçti. Serbestken düşünme fırsatı bulamadığı bir çok konuyu hapishanede düşündü.

Hapishaneden şartlı olarak salındıktan sonra, yaşamında büyük bir yeredecek olan Paris'e gitti. 7 Aralık 1908'de vardığı Paris'te uzun süre kaldı. Lenin'le ilk kez burada karşılaştı ve tanıştı. 1910 yılı sonlarında ise ilk şiir kitabı, çok az sayıda olmak üzere, Paris'te yayımlandı.

Ehrenburg Fransa'da kaldığı süre içerisinde bir kez Hollanda'ya, iki kez de İtalya'ya gitti. Amacı öncelikle çağının resim dehaları ile tanışmak, sanat eserlerini görüp incelemek idi. İtalya'da parasızlık nedeniyle zor günler geçirdi, aç kaldığı oldu. Ama bir an bile İtalya, Orta Çağ ve Rönesans sanatını incelemekten geri kalmadı.

Birinci Dünya savaşı başladığında Ehrenburg Paris'te idi. Gönüllü askere yazılmayı denedi, ancak kalbini dinleyen askeri doktor onu çok zayıf ve çelimsiz bularak asker olmasına izin vermedi.

1914 yılında Picasso ile tanıştı. Fransa'da Max Jakob, Eluard gibi dönemin önde gelen yazarlarıyla arkadaş oldu. 1917 devriminden sonra uzun yıllar kaldığı Paris'ten ayrılıp anavatanına döndü. Daha sonraları birçok kez geldiği Paris'te, kaldığı bu yıllar için Ehrenburg şunları yazar: 'Paris beni okuttu, zenginleştirdi, yıktı, ayağa kaldırdı, yere yuvarladı. Bütün bunlar olağan şeyler: İnsan bir şeyler elde edince aynı zamanda bir şeyler kaybeder. İleri gidersin, daha dün senin yaşamın olan sevinç ve mutsuzluklardan sonsuz olarak ayrılırsın."

Ekim devriminden sonra Sovyetler Birliği'ne dönüşüyle, adlarını duyduğu ama henüz tanışamadığı bir çok Sovyet yazar ve şairiyle tanıştı. Yesenin, Mayakovski, Pasternak, Isak Babel gibi dönemin önemli sanatçılarıyla dost oldu. Onları çok yakından tanıma olanağı bulan Ehrenburg, bu ünlü yazar ve şairlerin herbirinden anılarında sözeder.

Ehrenburg'un profesyonel yazarlık yaşamı, 1922'de yayımlanan ilk kitabı 'Julio Jurentino' ile başladı. Berlin'de yayımlanan bu kitap soldan eleştiri ve övgüler aldı. Çağın bir çok ünlüsünün dikkatini çekmeyi başardı. Fransa'da geçirdiği ilk gençlik yılları yazarın bu ilk kitabına önemli ölçüde yansımıştır.

Ehrenburg 1939 yılında yeniden Paris'e döner ve 1940 haziranı'nın talihsiz Paris'ine tanık olur. Anılarında dönemin Paris'inden 'bu ölü bir şehirdi, güzelliği beni umutsuzluğa kadar sürüklüyordu. Paris artık Paris değildi' diye sözeder. Bir ay sonra ise Sovyetler Birliği'ne döner. Paris'in işgaline tanık olmuştur. Ünlü Paris Düşerken'i yazmaya başlar. Bu romanda bir çok kahraman olduğunu söyleyenlere 'romanımın kahramanı Paris kentidir' yanıtını verir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Sovyetler Birliği'nde kaldı ve Kızıl Yıldız için makaleler yazdı. Askeri hastanelere, hava alanlarına gitti, cepheyi gezdi. Generalden ere kadar savaşan insanlarla görüştü. Hiç mola vermeden Moskova'ya doğru ilerleyen faşist Alman orduları bir çok insan gibi Ehrenburg'u da kimi zaman umutsuzluğa düşürdü. Ama inançla savaşan Sovyet halkı anayurdunu Alman istilacılarına karşı korumuştu.

Savaştan sonra edebiyat çalışmalarını hızlandıran Ehrenburg yaşamının sonuna kadar yazdı. 'Ben tarafsız bir yazar değilim' diyen ünlü yazar Eylül 1967'de öldüğünde ardında 13 büyük roman bırakmıştı.

Yaşamı boyunca iki dünya savaşı, İspanya iç savaşı, Kore Savaşı'na tanık olan, Paris'in işgalini ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlatılan soğuk savaşı yaşayan Ehrenburg çağından sorumlu bir aydın olarak davranmıştır hep. Picasso'dan Aragon'a Nazım Hikmet'ten Andre Gide'e bir çok yazar, şair, ressam ve düşünürle dost olmuş, onları etkilemiş, onlardan etkilenmiştir.

Çağımızın bu büyük yazar ve aydını ölümünün 19. yılında saygıyla anılıyor.

Anılar: Ilya Ehrenburg, Çev. Hasan Ali Ediz, Kuzey Yayınları

Dergimizin Haziran/1985 (34.) sayısında büyük Türk şairi Nâzım Hikmet'in üç masalını yayımlamıştık. 1935 yılı başında Sedat Simavi'nin Yedigün dergisinde yayımlanmaya başlanmış olan bu masalların dergimizde çıkan ilk üçü okurlarımızın büyük ilgi ve beğenisini kazanmış, kalan masalların yayımlanması yönünde yoğun istekler gelmişti.

YARIN

NAZIM'IN MASALLARI

Kemal Sülker

Bir Mini Mini Ev İsterim

Ona dedi ki:
— Bir küçükev isterim. Damlarının kiremitleri tarlalarda açan gelincikler gibi kırmızı olsun. Pancurları yemyeşil, duvarlarının boyası leylâkların aklığında..
Bir mini mini ev isterim. Önünde bir avuç bahçesi bir ipekli Acem halısı gibi ışıltılı olsun. Havuzu mermerden, havuzunun sularında balıklar, güneş aydınlığı gibi.
O onun bu dedikleri dinledi, dinledi: Sonra onun istediği minicik evi kurabilmek için para kazanmağa gitti.
O duymuştu ki, uzakların uzakları bir ülkede akan çayların içi altın tozuyla doludur.
O, Onun istediği yeşil pancurları leylakların aklığındaki minicik eve takabilmek için, uzakların uzakları ülkedeki suları altınlı çayların kıyılarına gitti.
Suları altınlı çayların kıyılarında geceler buz gibi soğuk, cehennem gibi sıcaktı gündüzler. Suları altınlı çayların kıyılarında, sakalları bir karış uzamış, kemerleri hançerli, gözleri sıtmalı adamlar vardı.

O, Mermer havuzun sularında güneş ışığı gibi balıkları yüzdürebilmek için; suları altınlı çayların kıyılarında;gözleri sıtmalı, kuşakları hançerli adamlarla boğuştu, geceleri dondu, gündüzleri bayıldı sıcaktan. Ve yıllar geçti.
Bir gün bir evin kapısını yüzü sapsarı, kamburu çıkmış, yaşı belli olmayan bir adam çaldı. Sırtında ağırlığını çekemediği bir çuval taşıyordu. Sol yanağında derin bir bıçak yarasının yeri vardı.
Kapıyı bir kocakarı açtı. Kapıyı çalan sordu ona:
— O, nerde? Ben ona pancurları yeşil, kiremitleri gelincik gibi kırmızı mini mini bir ev kurmak için uzakların uzakları ülkelerde içi altın tozuyla dolu çaylardan, bitmez tükenmez bir zenginlik getirdim. O nerde?
Koca karı bu soruya şöyle karşılık verdi.
— O, evlendi çoktan.. Şu karşı caddenin sonundaki büyük apartımanın üçüncü katında oturuyor. Kübik mobilyaları, bir radyosu ve kaloriferi var..
Uzakların uzaklarından sapsarı yanağında derin bir bıçak yarası ve sırtında bir çuval altın tozuyla dönen O, yine sordu koca karıya:
— Ya mini mini bir mermer havuzda güneş ışığı gibi yüzecek olan balıklarla ipekli bir Acem halısı gibi ışıldamasını istediği bahçe?..
Kocakarı sırıttı.
— Apartımanda bir cam kavanoz içinde balık besliyor ve yatak odasının penceresinde iki saksı var...

Telgraf Telleri

Telgraf telleri havalarda direkten direğe, direkten direğe uzanıp giderler. Nerede başladıkları nerede bittikleri bilinmez.
Telgraf telleri göze görünmez, kulakla duyulmaz seslerle doludur, görünmez, ölüm, sevinç,bekleyiş geliş, hıçkırık, kahkaha sesleriyle.
Kırlarda telgraf direklerine kulaklarınızı koyun ve dinleyiniz. Bu çoktan kurumuş, çoktan ölmüş sanılan, dalları budanmış ağaç gövdelerinin nasıl için için inlediğini, güldüğünü ses verdiğini duyarsınız. Onlar başlarına bağlanan tellerin dilile konuşurlar, gülerler ve ağlarlar

Sevdiği adam çok uzaklara gidelidenberi sarı kız her akşam, her sabah her öğle vakti, günün yirmi dört saatında kapısının vurulacağını ve telgrafçının uzaklara gidenden haber getireceğini bekledi.
Günler geçti, günlerin peşinden haftalar ve haftaların ardından aylar. Fakat beklediği haber gelmedi, gelmedi bir türlü.
Sarı kız sarardı, bir kayısı gülü gibi soldu git gide sarı kız.
Kızlar çok sararıp solarlarsa anaları babaları telâşa düşer. Sarı kızınkiler de telâşa düştüler. Doktorlar o kızınızı kırlara götürün dediler. Sarı kız kırlara götürüldü. Şehirden uzak; yollarının kenarlarında telgraf direkleri ve telgraf direklerinin başlarında telgraf telleri dolanan kırlara.
Genç bir kız bir türlü gelmiyen bir telgraf yüzünden sararıp solar da onu kırlara götürürlerse ve kırlarda telgraf telleri uzarsa yol boyunca, o kız ne yapar?
Sarı kızın yaptığını!
Sarı kız her sabah gidiyor, kulağını telgraf direklerine dayıyor ve tellerin sesini dinliyordu. Bu telgraf tellerinin sesini dinleyiş bütün bir yaz sürdü. Ve sonbaharın ilk soğukları başladığı bir günün akşamında sarı kızı bir telgraf direğinin dibinde, başucunda, tellerden düşmüş bir serçe kuşuyla ölü buldular.

BEN

Şair Akıldan Korkmamalıdır...

Şiirlerini okuduğum birkaç kişiyi kişisel olarak tanıyorum. Bunlardan kimisinin şiirlerinde, öteki dışavurumlarında gösterdiğinden çok daha az 'akıllılık' göstermesine şaşar dururum. Şiirleri katıksız duygu işi olarak mı alır? Böylesine katıksız duygu işlerinin olabileceğine inanır mı? Böyle bir şeye inanıyorsa da, hiç olmazsa duygularının da düşünceler kertesinde yanlış olabileceğini bilmesi gerekirdi. Bu da onu daha dikkatli kılmalıydı.

Kimi ozanlar, özellikle de şiire yeni başlayanlar, kendilerini belli bir ruhsal etkilenme içinde, bir duygulanma durumunda duyumsayınca, akıldan gelenin bu ruh durumunu dağıtacağından ürküyor gibidirler. Bu konuda, bu ürküşün ancak aptalca bir ürküş olduğu söylenebilir. Büyük şairlerin 'işlik raporları'nda bilindiği gibi, onların ruh durumları hiçbir biçimde yüzeysel, kararsız, kolayına uçup gidiverecek ruh durumları değildir ki, kavrayıcı, dahası serinkanlı bir düşünme onlara zarar verebilsin. O bilinen ayağa kalkma, uyarılma durumu hiçbir biçimde soğukkanlılığın tam karşısında yer almaz. Dahası, düşünsel ölçütlere vurmaktaki isteksizliğin, söz konusu ruhsal durumun daha derindeki bir verimsizliğine, kısırlığına 'işaret ettiğini' kabul etmelidir. İşte o zaman, bir şiiri yazmayı orada bırakmak gerekir.

Şiirsel bir girişim rastgiden bir girişimse, duygu ve us uyum içinde çalışırlar. Birbirlerine mutluluk içinde, sevinçle seslenirler: Haydi ver kararını!

(30'lu yılların sonu)

"Saf şiir yoktur" dan...

Bozkır...

Benim şiirim ve hayatım bir nehir gibi akıp gitmiştir. Şili'nin yüksek dağları arasındaki derin vadilerde dünyaya gelen ve denizlere kavuşmağa çalışan bir nehir gibi. Sularının üzerinde yüzen her şeyi götürmüş, coşkunluğu kabul etmiş, sırları günışığına çıkarmış ve halkın yüreğine giden bir yol açmıştır kendine.

Ben ıstırap çektim ve savaştım, ben sevdim ve şarkılar söyledim. Dünya bölünürken ben yendim ve yenildim, ekmeğin ve kanın tadına vardım. Başka ne arzular bir şair? Ağlamaktan öpmeğe, yalnızlıktan kalabalığa kadar bütün duygular şiirimde kanat çırpmış, onun içinde yaşamıştır. Ben şiirim için yaşadım, şiirimle savaşlar verdim. Eğer kelebeğin konduğu çiçekteki tozlar kadar uçucu armağanlar kazanmışsam, içlerinde biri vardır ki, bir çok şair beni kıskanacaktır, çünkü bu armağan erişilmesi güç bir armağandır. Estetiğin güç öğretileri ve yazılı sözlerin lâbirentinde yaptığım araştırmalardan sonra halkımın şairi olmuştum. Benim kazandığım en büyük armağan işte buydu. Mısralarımla dolu kitaplarım değil. Lota'nın kömüründen, yerin yedi kat dibindeki ocaklardan, toprağın içine giren dimdik galerilerden, sanki cehennemden geliyormuş gibi, yaptığı berbat işten suratı bitkin, tozdan gözleri kırmızı bir adamın yeryüzüne çıkıp da, yarıkları ve nasırları ile kuru bozkır topraklarını andıran o elini uzatarak, sana: "Seni çoktandır tanıyorum ben, kardeş!" dediği ve gülümsediği anda en büyük armağanı almış gibi olursun. Benim şiirimin aldığı defne dalından taçtır bu. O acımasız bozkırda, topraktaki delikten çıkan işçinin sözleri. Rüzgârlar, geceler ve Şili'nin yıldızları bu insanlara şöyle seslenmektedir: "Sizler yalnız değilsiniz, bir şair acılarınızı biliyor!"

"Yaşadığımı itiraf ediyorum" dan.

p.ner

Buğdayın Türküsü

Halkım ben parmakla sayılmayan
Sesimde pırıl pırıl bir güç var
Karanlıkta boy atmaya
Sessizliği aşmaya yarayan

Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk, toprağa gömülü
Tohuma durur bir yerde
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burgu gibi deler de

Biz halkız yeniden doğarız ölümlerde.

Çev.Hilmi Yavuz

Büyüleyici Sanat

Nice sevip nice yürümekten doğar kitaplar.
Ama öpüşleri yoksa, bölgeleri yoksa,
ama erkekleri yoksa elleri dolu,
kadınları yoksa her damlada,
açlıkları yoksa, öfkeleri, istekleri, yolları
ne simge olarak işe yararlar, ne çan olarak:
yoktur gözleri ve açmazlar olmadığı için de
yalnız ağızları vardır, kuralın ölü ağzı.

Sevdim doğurgan dalları
ve kanla aşk arasında oydum dizelerimi,
diktim sert toprağa
ateşle çiy arasında tartışmalı bir gülü.

Böylece yürüyebildim şarkı söyleyerek.

Çev.Sait Maden

Uykusuzluk

Gece kendi kendime soruyorum,
Şili nere gidiyor?
Ne olacak benim yoksul, yoksul, karanlık yurdum?

Seve seve bu ince gemiyi,
bu taşları, bu tümsekleri,
köpükle yaşayan kıyıların
uzun ömürlü gülünü,
toprağımla birleştim en sonunda,
tanıdım evlatlarının her birini
ve gönlümle mevsimler yol aldı
bir çiçekler gibi, bir göz yaşları gibi.

Şimdi şimdi duyuyorum, yeni aştım da
kuşkuların ölü yılını,
bize ne kanlar döktüren yanılgının
ortadan kalkmasıyla ve sayıp döktüğümüz sırada
en iyi ve en çok hakgözetir yaşamı,
yeniden ortaya çıktı gözdağı,
duvarda yeniden dalgalanıyor acı.

"Kara Ada Şiirleri"nden

...uda...

"Savaşmayan kim olursa olsun korkaktır. Geçmişten arta kalanlara dönmek ya da düşlerin labirentini araştırmak çağımıza yakışan bir uğraş değildir."

Bir insanı öldürmenin yüzlerce yolu vardır. Bunlardan ilki ve en ilkeli doğrudan katletmek olsa gerek. Öldüreceğiniz bir sanatçı, bir şairse bunun daha acımasız ama daha inceltilmiş yolu, o şairi şair yapan eden, özünü, kimliğini oluşturan, tutunduğu savunduğu ne varsa kanlı bir kuşatmayla, O'na dokunmadan yok etmektir gözleri önünde; türküsünü kesmek, susturmaktır.

11 Eylül 1973'de ABD destekli kanlı bir darbeyle Sosyalist Şili Hükümetini düşüren faşist Pinochet çetesi de böyle bir yolla gönderdi ölüme Neruda'yı. 11 Eylül sabahı Isla Negra (Kara Ada)'daki evini kuşattılar. Bağlarını kestiler ülkesiyle ve dünyayla. Santiago'daki evini yağmaladılar. Kendilerine süpriz yapmak için Isla Negra'ya sık sık helikopterle inen büyük dostu Allende'nin ölümünü öğrenmesi, zaten hasta olan Neruda'yı yıktı büsbütün. "O'nu öldürüyorlar, O'nu öldürüyorlar" diye ateşler içinde sayıklayarak 23 Eylül'de bu kanlı oyuna gözlerini kapadı; Şili'nin ve dünya şiirinin yüreğine gömülerek... Üç gün süreyle yas tutulmasını emreder Pinochet, acılı, aşağılık bir alay gibi...

Kimdir Neruda? Ya da asıl adıyla Rikardo Neftali Reyes Basoalto. 1904 yılının 12 Temmuzunda Şili'nin Parral kentinde bir demiryolu işçisinin çocuğu olarak dünyaya gelen; ertesi yıl göç edilen Temuco'da güney ormanlarının, fırtınaların, "kutuptan çağlayanlar gibi dökülen, uzun cam iğneler gibi yere inen büyük yağmurların"[1] yüreğinde büyüyen bu içe dönük tedirgin çocuk nerelerden geçerek gelmiştir dünya şiirlerinin doruklarına?

Bunun için, her sanatçının olduğu gibi Neruda'nın da düşleri acıları, tutkuları, ilkeleri ve eylemleriyle yaşamına bakmak gerekecektir. Bu güney kasabasının yalnızlığı, sıcacık insan ilişkileri, doğanın büyülü gizi içinde büyüyen bu hayalci çocuğun kişiliğini ve şiirini ilmek ilmek örecektir yaşadığı o yoğun, o zengin, hareketli yaşam. Denizin rüzgarın sesi, karın ve yağmurun rengi, kuşların ve böceklerin kanatları, açlık, aşklar, kitaplar, elçilikler, büyük toplumsal mücadeleler, savaşlar, sanat kavgaları, dünyayı adım adım dokuyan sonu gelmez yolculuklar, tükenmez bir hazine gibi besleyecektir O'nun şiirini, O'nu ayakta tutan ve dal budak salmasını sağlayan sonsuz sayıda kökler olacaktır.

1917-20 yılları arasında yazar ilk şiirlerini. 1921'de Santiago'da öğrencilik yılları, 1923 de ilk şiir kitabı: Akşam Alacası. 1924'te ilk önemli kitabı: Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı. 1925'te üç kitap daha: Sonsuz İsyanın Girişimi, Halkalar, Yerleşik

Şükrü Erbaş

Adam ve Girişimi. Ve konsolosluk görevlerinin başlangıcı.. 1927'de Rangoon, 1928'de Colombo, 1930'da Batavia... 1934'te Barcelona, 1935'te Madrit konsolosluğu. Kitoplar çeviriler, edebiyat çalışmaları.. Ve İspanya İç Savaşı. Politik bilinçlenme ve ilk büyük siyasi şiir: Ölmüş Savaşçıların Analarına Saygı. Cumhuriyetçilerle birlikte hareket ettiği için Şili'ye çağrılma. Konsolosluk görevinden ayrılarak Paris'e yerleşme ve İspanya'yla dayanışma eylemleri. Şili'ye dönüş. 1940'da Mexico başkonsolosluğu. 1943'de Şili'ye dönüş ve Guatemala, Lima gezileri. 1945'de maden ocakları bölgesinden seçilerek Senatoya ve Devrimci Şili Partisi'ne giriş. Eski arkadaşları yeni başkan Videla'nın dönekliği ve kurduğu polis devletine vatana ihanetle suçlanma, tutuklama kararı ve ülkesinden ayrılış. 1952'de Şili'ye dönüş. 1955'de Fransa, İtalya, Doğu Avrupa ve Çin gezileri. 1960 Küba yolculuğu 1961 Küba ve Meksika gezileri. Ve şiirler, kitaplar, şiirler... 1970, Salvador Allende için seçim kampanyasına katılış. 1971, Allende'nin Cumhurbaşkanlığındaki Şili'nin Paris Büyükelçiliği. Aynı yıl Nobel Edebiyat ödülü. 1973, Parlamento seçimleri için kampanyaya katılış; ve savaşın önlenmesi için Latin Amerika ve Avrupa aydınlarına çağrı.. Ve Şili için de Neruda için de bilinen son...

Çok genel çizgileriyle özetlenen bu yoğun yaşam O'nun şiir evrenini oluşturan binlerce kaynak olup besleyecektir Neruda'yı ve ondan da dünya şiirini. Kuşkusuz O'nun şiirinin ilk kaynakları Şili'nin o ıssız, o kıyısız doğa görüntüleridir. O, yıllar sonra "Bugünkü şair Neruda'yı hazırlayan bence doğa ve sevgidir"[2] diyecektir. Bu görüntüler, bir ürkeklik, çekingenlik, sonsuz bir yalnızlık duygusu olup yansıyacaktır bilincine. Hayatın ve şiirin büyük bir "taşralı"sı başlangıçtan, şiirlerinin toplumsal bir özle kitlelere mal olduğu döneme kadar bu özelliğini koruyacaktır. "Ürkeklik ve çekingenlik yalnızlığa açılan kapıdır. İnsanın ilginç ruhsal bir durumudur. Kurtulması kolay olmayan bir ıstırap gibidir. Ancak insana böyle bir özellik ya da kötü yantepki bir karışım gibi şarttır, kişiliğinin bozulmasını önemli ölçüde önler."[3]

Ancak bir başına yalnızlık duygusu, hüzün, karamsarlık, bir şairi, bir duyarlılığı çok çabuk tüketecek ve sulu bir duygululuğa götürecek en büyük tehlikedir. "Ne yalnızlık, ne toplum, şairin gereksinimlerini alt üst edemez, bunlardan birini ya da ötekini abartanlar, insan yüreği için gerekli gıdayı, asırlardır aynı peteği kuran arının rolüyle tahrif ediyorlar"[4]

İlk şiirleri ve okumalarının peşinden Fransız sembolistlerini özümseyen şair, Şili halk kültürü ile Avrupa şiirinin bir sentezine gitmeyi başaracaktır; ama kendi kaynaklarından kopmadan. Ardından Mayakovski ve Walt Whitman'ın şiirleriyle tanışma. Ve Yeryüzünde Konaklama kitabı ile kişisel deneyimlerden evrensel düzeye varan bir şiir çizgisine ulaşma.[5] Bir şairin duyarlılığını, imgelerini besleyen ne varsa hayata ilişkin, antenleriyle hepsini yakalayan ve sünger gibi emen birisidir Neruda. "Ben duyguları, insan oğlu, kitaplar, olaylar ve savaşlarla beslenen doymazın biriyim. Bütün bir yeryüzünü mideme doldurabilirim. Denizlerin bütün suyunu içip tüketebilirim"[6] Sanırım böyle bir şair sonuçta, "Benim hayatım bütün hayatlardan oluşmuş bir hayattır. Bir şair hayatıdır."[7] demeye gönül rahatlığı ile hak kazanacaktır.

İspanya İç Savaşının Neruda'nın hayatında ve şiirinde çok önemli yeri vardır. O'nun Marksizme bağlanışı ve şiirinde radikal bir dönüşüm bu savaşla olacaktır. Resmi görevini bırakıp İspanya ve Fransa'da Cumhuriyetçiler için mücadeleye girişen Neruda için "gelinciklerle örtülü metafizik" dönemi kapanmıştır. "Güdümlü" sanatın -şiirin- en güzel örneklerini verdiği o yıllarda -ve sonrasında- Marksizmi "Faşizme karşı tek silah" sayar. 2. Dünya savaşı yıllarında da Nazi Faşizmini yiğit bir aydın ahlakıyla karşı koyar Tarafsız kalmayı yeğleyen aydınlara şöyle seslenecektir: "Bir Aztek delikanlısının, Arjantinlinin ya da Kübalının Kafka, Rilke ya da Lawrence'a bağlandıklarını görünce öfkelenmemek elden gelmiyor. Gençler 'saf şiir' adına daha delikanlı iken yaşlanıyorlar, en basit insanlık görevini unutuyorlar. Savaşmayan kim olursa olsun korkaktır. Geçmişten arta kalanlara dönmek ya da düşlerin labirentini araştırmak çağımıza yakışan bir uğraşı değildir."[8]

On üç yıldır ülkesine kan kusturan Pinochet'ye rağmen O'nun ölümsüz gücü, gerçek bir şair oluşu kadar, "akılcı, içtenlikli, gerçek bir yurt sever" ve dünya vatandaşı olmasından gelmektedir. Ülkesinden ve dünyadan aldıklarını özümsemiş, onarmış ve büyük bir sorumluluk ve bilinçle karşılığını geri vermiştir. Şiiri ve eylemi ile halkının ve dünya uluslarının gelişip olgunlaşmasına büyük katkılarda bulunmuş bir insanın, şairin görevi konusunda gönül rahatlığı ile şunları söylemesi hakkı ve görevidir kanımızca: "Şair yuvarlanan bir taş değildir. İki kutsal görevi vardır: Gitmek ve geri dönmek. Gidip dönmeyen şair kozmopolit bir insan olur. Böyle bir insan olarak da güç bela bir insandır ve yalnızca ölmekte olan bir ışığın yansıması gibidir."[9]

Bu kısacık eksikli yazımızı Curt Meyer-Clasun'un sözüyle bağlayalım: "Neruda, beş duyunun doğrularından oluşmuştur."

1, 2, 3, 6, 7, 10:
Yaşadığımı İtiraf Ediyorum P. Neruda Çev. A.Arpad-Alan Yayıncılık, 1983-İst.

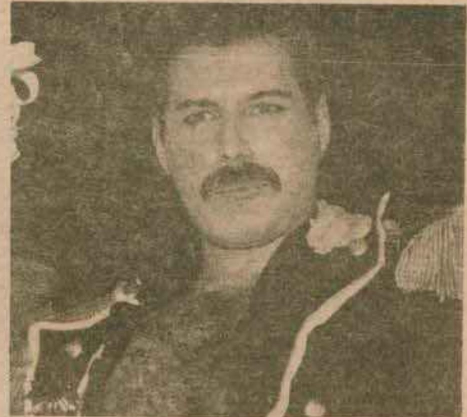
4, 9:
Şiir Boşuna Yazılmış Olmayacak -P. Neruda- Çev. N. Arman - De Yayınevi 1984 - İst.

5, 8:
Şiirler -P.Neruda - Çev. H. YavuzCem Yayınevi - İst.

"İlk faşist rock grubu" olarak tanımlanan Queen, türündeki gruplar arasında en popüleri.

Rock Festivalinden

Amerika'da yayımlanan ünlü müzik dergisi "Rolling Stone" ün 1986 Haziran sayılarında iki ilginç haber çakıştı.

Birincisi, derginin "ilk faşist rock grubu" olarak tanımladığı ,Q ueen grubuyla ilgili. Dört İngiliz solistten oluşan Queen (Kraliçe), türündeki topluluklar arasında en popüleriymiş. Grubun sekiz haftalık Avrupa turnesi sırasında İngiltere'de Knebworth'daki son konserinde 120.000'in üzerinde izleyicinin katıldığını , bu kalabalık izleyici grubun çılgın "hard-rock" melodilerinin yanısıra 21 yaşındaki bir gencin bıçaklanarak öldürülüşüne de tanık olduklarını ise Cumhuriyet gazetesinden öğrendik. (12 Ağustos 1986)

Gelelim ikinci habere. Yine rock müziğiyle ilgili. Yine kitlesel bir olay ama amaç hayli farklı görünüyor. Yirmibeşinci kuruluş yıl dönümünü Haziran 86'da verilen "rock'n'roll" festivaliyle kutlamayı seçen Uluslararası Af Örgütü, Rolling Stone dergisinde şöyle tanıtılıyor.

"Tam yirmibeş yıl önceki kuruluşundan bu yana Af Örgütü binlerce insana yardımcı olmuş ve sayısız yaşam kurtarmış. Ancak dünyadaki toplam siyasi tutukluların sayısını, işkence olaylarını ve infaz edilen ölüm cezalarını azaltmayı başarabildiğini gösterir kanıt yok. Tam tersine. Aslını isterseniz, örgütün başarılarını kavramaya çalıştıkça, başaramadıklarının yanında eriyip ufalanıyor. İnsan hakları için yapılan talepler görmezden geliniyor çoğu kez. Kendinizi yaklaşık 3000 tutuklunun bulunduğu Diyarbakır cezaevi muhafızlarının yerine koyun. Siyasi faaliyetlerinden ötürü orda bulunan eski belediye başkanı için Af Örgütünün yolladığı yığınla telgraf biraz tedirginlik uyandırmıştır belki - ama hepsi bu olsa gerek."

Af Örgütü"Umut için Birlik" adını verdiği Haziran festivalinden üç milyon dolar civarında gelir, ama daha önemlisi 25.000 yeni üye kazanmayı amaçladığını açıklamıştı. Her üyenin diktatörlere, gizli polis servisi başkanlarına ve işkencecilere ayda ortalama on iki mektup yazdığı hesaplanıyor. 25.000 yeni üye,ayda yaklaşık 300.000'lik yeni bir mektup potansiyeli. Örgütün yarım milyonluk üye tabanına küçümsenmeyecek bir katkı.

Bir yandan faşist ve ırkçı gruplar tarafından kullanılıyor, bir yandan Diyarbakır Cezaevindekilerin yardımına koşuyor...

Nedir "rock" müziğinin gizi?

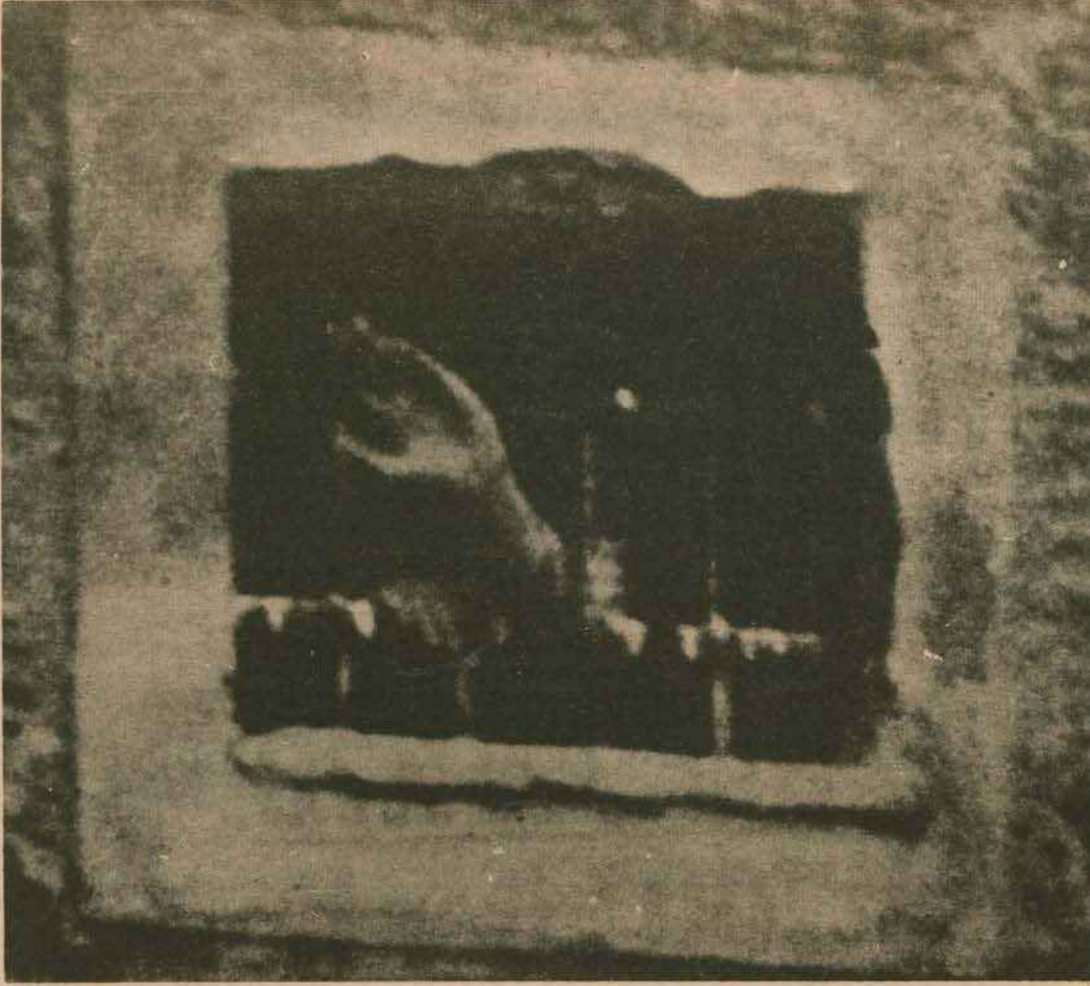
Anası İkinci Dünya Savaşı, babası Atom bombası olan bir müzik "rock". Ama ataları çok daha gerilere, Afrikalı siyahlara uzanıyor. Üç yüzyıl boyunca Afrika'daki topraklarından kopartılıp Amerika'ya götürülen siyahlar, kendilerini köleleştiren beyazların günün birinde müziklerini de sahiplenerek böylesine farklı biçimlerde kullanacaklarını bilemezlerdi kuşkusuz.

Afrika kabile yaşamının ayrılmaz bir parcası olan müzik, beden ritminin dile getirilmesibir bakıma. Özellikle iş şarkılarında. Köleleştirilen siyahlara, her konuda olduğu gibi müzikte de baskı uygulanmış Amerika'da. Yine de kültürel miraslarından ellerinde kalan bu tek hazineye sımsıkı sarılmış siyahlar. 1861-1865 İç Savaşından sonra ise, Afrika geleneğini Amerika'daki yaşam biçimiyle yoğurarak yepyeni bir müzik türünü, "blues" u yaratmışlar. Tüm bireysel duygularını, ama özellikle hüzünlerini müzikleştirmişler "blues" la. Öyle ki hüzün anlamına gelen blues, siyahların bu özgün müziğiyle özdeşleşmiş.

Yirminci yüzyıl başlarında kente göçüyor blues. New Orleans'ın kozmopolit ortamı Afro-American müziğin geleceğinde önemli bir rol oynuyor Bir yandan caz doğuyor. Kapitalizmin cançekişme evresine girdiği bir dönemde, blues'un da kırsal özelliklerini daha karmaşık üretici güçlere uygun hale getirmesidir caz. Ama bir yandan da kendini kent koşullarına, modern teknolojiye uydurup "kent blues" u denen bağımsız bir tür olarak sürüp gidiyor blues. 1920'lerde pikap ve plak salgını Amerika'yı sardığında, Missisipi boyunca kuzeye göçen siyahlar müziklerini de taşıyorlar Amerika'nın dört bir yanına. Giderek Los Angeles,Chicago, New York gibi kentlerin varoşlarından, artık elektronik aletlerle çalınmaya başlamış blues ezgileri duyuluyor.

İşte "rock and roll" deyimi bu yıllardan kalma Siyah argoda cinsel ilişki (sallan ve yuvarlan) anlamına gelen deyim, 1920'lerin blues şarkılarında kullanılıyor çokça. Bu sıralarda, beyazlar siyah müziği dinlemeye tenezzül etmiyorlar henüz. "Irk plakları" deniyor siyahların dinlediği plaklara.

Derken İkinci Dünya Savaşı, Atom bombası ve savaş sonrasının tüm değerleri yıkılmış, bunalmış kuşağı. Savaşın hemen öncesinde veya savaş sırasında doğmuş genç insanlar. Hayır! Onlar ana babaları gibi olmak istemiyorlar. Ama ne olmak is-

Bir yandan faşist ve ırkçı gruplar tarafından kullanılıyor, bir yandan Diyarbakır Cezaevindekilerin yardımına koşuyor... Nedir Rock müziğinin gizi?

Diyarbakır Cezaevine

Feride Çiçekoğlu

"Doğayla ve bedeniyle haşır-neşir olan, kendine, ürününe ve kabilesine yabancılaşmış Afrikalı, Amerika'ya götürüldüğünde bambaşka bir üretim biçiminde buluyor kendini. Müziğinin ritmine sarılıyor sımsıkı."

tediklerini de tam bilemiyorlar. Sömürgeciliğe karşı verilen mücadeleler, yıldızlar kadar uzak emperyalist ülkelerdeki gençliğe. Kore Savaşına, Malaya, Kenya, ya da Süveyş'e sömürgecilerin çıkarlarını korumaya gidenler görebiliyor ancak olup bitenleri, ama hangi safta ve hangi gözlükle?

Üstelik savaştan emperyalizme düşen pay, üretici güçlerde geçici bir patlama, cançekişen kapitalizmin savaşla "doping" yapılmışçasına soluklanması. Gerçi dünyanın üçte birinin emperyalist sistemden kopmasıyla ödenmiş bedeli ama yine de emperyalist ülkelerde geçici bir refah dönemi sağladığı yadsınamaz. Gençlerin alım gücü de artmış, gelgelelim paralarını harcayabilecekleri özel bir tüketim alanı yok.

İşte bu şartlarda, 1951'de, beyazlar için yayın yapan Cleveland radyo istasyonunun beyaz disk cokeyi Alan Freed, "ırk plakları" çalmaya başlıyor. O günün Amerika'sı için "cesur" bir adım. Kiliseden "Beyaz Vatandaş" Komitelerine, okul yönetimlerine kadar pek çok kurumun şimşeklerini üzerine çekiyor. Savaş sonrası, "ırk plakları" na, daha kibar olduğu düşünülen "ritm ve blues" ya da kısaca "r-b" adı yakıştırılmış. Freed r-b çalarken, 1920'lerin sıkça kullanılan "rock'n roll" deyimini uygun görüyor bu müziğe. Böylece, çeşitli biçimler altında günümüze kadar süren - daha da sürecek görünen - şimdiye dek hiçbir müzik türünün ulaşamadığı bir salgına dönüşen bir akıma isim babalığı yapmış oluyor.

Alan Freed'in bu "cesaret" inin tümüyle yenilik kaygısından ve siyah müziğe duyduğu ilgiden mi kaynaklandığı tartışmalı bir konu. 1959'da, altı büyük plak firmasından, r-b müziğini lanse etmek üzere rüşvet aldığı ileri sürülüyor ve bu nedenle yargılanıp hüküm giyiyor. Bizim açımızdan ilginç olan ise, bunalan gençliğe bir yandan isyan ettiği yanılsamasını verirken, aslında bu bunalımın politik kanallara akmasını engelleyen rock'n roll salgınının, aynı zamanda müthiş bir tüketim olanağı sağlaması. 1960'larda yapılan hesaplara göre, ABD'de 18 milyon genç, yalnızca plaklar için yılda 10 milyar dolar harcıyordu. Giysiler, dergiler, filmler de eklendiğinde büyük şirketler için azımsanmayacak bir pazar. Kapitalizmin, cançekişme sürecini elden geldiğince uzatma konusundaki becerisini teslim etmek gerek.

Kuşkusuz "rock'n'roll"u tekelci kapitalizmin bilinçli bir oyunu ve bu müziğe tutkun olanların tümünü de gericiliğin aletleri gibi görmek, tek yanlı ve sakat bir yorum olur. Her şeyden önce, bunca genç insanı etkileyebildiğine ve her renkten, her ulustan insana çekici gelebildiğine göre "rock" müziğinin bir kerameti olsa gerektir.

1950'lerde Elvis Presley 1960'larda Beatles tüm dünyayı etkileyen, belleklere yer eden isimler. Hâlâ sürüp giden bu etkinin kaynağında yatan nedir?

Beatles grubundan ünlü John Lennon'un iki sözü bazı ipuçları veriyor bize. Sıkça alıntı yapılan bir sözü şu: "Afrikalılardan daha siyahını söyleyebiliyoruz biz." Rolling Stone dergisinden Jann Wenner'la 1970'te yaptığı bir söyleşide ise şöyle diyor: "Siyahlar Batı dünyasına beden ritmini geri verdiler."

Galiba rock'n'roll'un gizi de burada yatıyor: Güçlü ritminde. Doğayla ve bedeniyle hasır neşir olan, kendine, ürününe ve kabilesine yabanlaşmamış Afrikalı, Amerika'ya götürüldüğünde bambaşka bir üretim biçiminin bağrında buluyor kendini . Bu biçime karşılık düşmese bile müziğinin ritmine sarılıyor sımsıkı. Ta ki, 20 yüzyılın ikinci yarısında, bunalmış beyazlar kendi beden ritmlerini Afro-Amerikan müziğiyle yeniden keşfedene değin.

Ne var ki. Afro-Amerikan müziğin temel bir öğesi olmakla birlikte tek belirleyicisi değil ritm. "Konuşan alet", yani enstruman aracılığıyla duyguları ifade etme ve giderek onun emprovizasyona (doğaçlamaya) dönüşmesi: En az ritm kadar temel bir öğesi Afro-Amerikan müziğin. Örneğin, cazın özünü doğaçlamanın oluşturduğunu söyleyebiliriz. Hem toplulukla birlikte çalan,'hem de ona başkaldıran bireyin müziğidir caz - hem kolektif, hem bireysel. Dahası, caz sürekli bir dikkat ister, sorgular, sarsar, ayakta tutar dinleyeni.

Ya rock? Rock'ta doğaçlama varsa bile bu son derece talidir. Rock'u belirleyen en önemli ve hatta tek öğenin ritm olduğunu söyleyebiliriz. Esrikleştiren, dinleyenin çevreyle ve gerçekle bağını koparan, hatta onu kendi kendine bile yabancılaştıran bir ritm. Rock'un modern türlerinde ve özellikle hard rock'ta bu etki son derece güçlü amplifikatörlerle inanılmaz boyutlara çıkıyor. Öyle ki, rock konserleri bir tür ayine dönüşüyor.

Bu açıdan bakarsak rock'n'roll bugüne kadar toplumların tarihinde, mistik bir esriklik yaratmak amacıyla yapılan, çoğu dini nitelikli törenler geleneğinin son halkasıdır. Yalnızca Afrika veya kızılderili davul çılgınlıkları gelmesin akla, Avrupa ortaçağ hıristiyanlığında zaman zaman had safhaya varan dans ve esriklik nöbetleri, Mevlevi ayinleri hep bu geleneğin parçalarıdır. Diyalektiğin şaşmaz yasası mı yoksa - Afrikalının beden ritmini yakaladığı müzik, emperyalizmin elinde insanların bedenlerine bile yabancılaşmalarının aracı oluyor...

Cazla rock arasında bir kıyaslama yapacak olursak, cazın kafayla, rock'un ise ayakla dinlenen bir müzik olduğunu söyleyebiliriz. Rock'n' roll, ritm ve blues geleneğinden ritmi almıştır daha çok. Sözlerin ve duyarlılığın da önemli olduğu rock örnekleri, 1950'lerde Elvis'in blues'dan etkilendiği ilk plaklarından, Fats Domino, Chuck Berry, Little Richard gibi siyah rock'n'roll'culardan ve 1960'lardan Beatles'ın Chuck Berry'den esinlenerek yaptığı "Afrikalılardan bile siyah" (bu tartışılabilir elbet!) kimi parçalardan sonra giderek azalmışa benzer. Özellikle "hard-rock" "punk-rock" gibi kimi türlerde tek önemli olan, müziğin çılgınca ritminin ve olağanüstü gürültüsünün yalnızca ayakla dinlenir hale gelmesidir. Giderek, dinleyenin yalnızca ayaklara dönüşmesi...

Tabular ve dinler sorgulamanın başladığı noktada tükenirler. Ayaklara gelince, onlar sorgulayamazlar.

Başta sorduğumuz soruya dönecek olursak, "rock"un birbirinden çok farklı görünen amaçlar için kullanılabilmesinin altında yatanın, onun ayakla dinlenen bir müziğe dönüşmesinde yattığını söyleyebiliriz, belki. Kuşkusuz ayakları olumlu amaçlara yönlendirmek de mümkün. Ama iş yönlendirenlere kaldığında, insanların yalnızca ayaklara dönüşmesi daima ürkütücü galiba. ●

1 eylül dünya barış günü

Barış... Bu sözcük binlerce yıldır, milyonlarca insanın dudakları arasından hep özlem yüklü, hep umut yüklü döküldü, sevinç sözcüğüne yaşayan bir sevinç sözcüğüne dönüşemedi.

Bilimin doğa önündeki büyük zaferi bile, dünyayı yaşamak için daha güvenli bir yer haline getirmeye yetmedi. Dahası, yeni umutlar 1. Dünya Savaşı'nın külleriyle savruldu gitti. "Tüm savaşları sona erdirecek savaş" milyonlarca insanın kanıyla yeni savaşların toprağını suladı.

Oysa II. Dünya Savaşı'nın yeşerdiği topraklarda barış kaç dilde konuşuluyordu? Peace...Pace...Paz...Mir...Map...Pax...Mır... İkinci büyük savaş insan vahşetinin önünebinyıllardır konulmuş tüm engellerin yerle bir edildiği, vahşette sınırsız bir savaş oldu. Esir kampları, fırınlar ve...atom bombası.

Hiroşima ve Nagazaki'den savrulan küller, insanlığın şimdiye dek hiç karşı karşıya kalmadığı kadar korkunç bir soru taşıyordu içinde: Bir savaş insanlığı tümüyle yokedebilir miydi?

Hiroşima ve Nagazaki'de yaşananların bundan sonra yaşanabileceklere ilişkin yalnızca küçük bir örnek olduğu gerçeği, bir nükleer felaketin eksiksiz anlatımını da olanaksız kılmaktadır. Bu olanaksızlık, insanlığın önündeki seçeneksizliği de ortaya koyuyordu: Atom silahının ilk kullanımı bir deneme ya da hata ise, yeni bir deneme sonrasında hataları düzeltme olanağı bir daha hiç bulunamayacaktır. Kaldı ki, Hiroşima ve Nagazaki'ye yapılanları haklı çıkaracak hiçbir gerekçe olamaz. Bu saldırı emperyalizmin saldırgan yüzünü, bu kez de atom gücüyle göstermesinden başka bir anlam taşımaz.

Seçeneksizlik savaş olasılığını tümüyle ortadan kaldırıyor mu? Olası bir savaşın dehşetinin, böyle bir savaşı olanaksız kılacağı düşüncesinin yanlışlığını Joliot Curie şöyle anlatıyordu: ''Modern silahların korkunç nitelikleri, şöyle bir yanlış ve tehlikeli mantığı savunma amacına alet ediliyor: Nükleer bir savaş öylesine korkunç olacaktır ki, hiç kimse böyle bir savaşı başlatmayı göze alamayacak ve böylece barış bu 'dehşet dengesi'ne dayalı olarak sağlanmış olacaktır. Bu görüşün geçerlik kazanması insanlığıdoğrudan felakete götürür." Romalıların, "barış istiyorsan, savaşa hazır ol" şeklinde özetledikleri bu görüşün barışı getirdiği şimdiye dek hiç görülmedi. Yeni dehşet dengeleri, yeni ve daha büyük kıyımların habercisi, uygulayıcısı oldu.

Nükleer silahların, istek dışında kullanılmasının kontrolü gibi büyük bir sorun daha vardır. Nükleer silahlar giderek daha kesin ve etkili bir vuruş yeteneğine sahip olurken, istek dışı kullanımın yegane önleyicisi olarak öne sürülen hiçbir mekanizma bukonudayüreklere su serpecek güvenirlikte değildir.

Dünya savaşa hazır. Hem de öyle hazır ki, insanlık yapımcılarınıbinlerce kez yokedecek kadar silahı yeryüzü cennetinin de ötesinde uzayın karanlığında depolamaya hazırlanıyor. Silahlanmanın uzaya dek sıçratılması, artık "savunmaya yönelik silahlanma" gibi bir gerekçeyi inanılır olmaktan çıkarmaktadır. Emperyalizmin Hiroşima ve Nagazaki'de görülen soğuk yüzü bu kez de uzayın derinliklerinden üzerimize çevrilmiştir.

Dünyamız tehlikede, üzerinde yaşayan bizlerin binlerce yılda yarattığı uygarlık tehlikede, bugünümüz ve geleceğimiz tehlikede. Ama yarattığımız uygarlığın önümüze serdiği olanaklar da çok büyük. Bu olanaklar şimdiye değin gerçekleşemez dediğimiz pekçok şeyin gerçekleşebilirliğini müjdeliyor. Açlık, önü alınamaz bir felaket değil artık. Okuma yazmayı daha da çok insana öğretmek, her aileye birkonut sağlamak da öyle... Ancak bunların yolu, açlık için göstermelik kampanyalar düzenlemekten geçmiyor. Silahlanmaya ayrılan dev harcamaların, insanlığın önünde duran bu canalıcı sorunları çözecek kanallara akıtılmasından geçiyor. Sorunların boyutları ne olursa olsun, çözüm için gereken harcamalar, silahlanmaya yöneltilen kaynakların çok küçük bir bölümünün ayrılmasıyla çözülebilir.Tüm bunların sonucu yalnızca parasal kaynakların daha gerçekçi kullanılması değildir. Daha da önemlisi, bilimin barışçıl amaçlarla kullanılmasıdır.

İleriye doğru atılacak her adım, barışı yarın kadar yaklaştıracaktır. Tersini ise şimdi yaşıyoruz...

Mustafa Okan

Ataol Behramoğlu

BARIŞ ŞİİRLERİ

Strati Korakas'a Mektup

Uzun bir geceden geçiyoruz, karanlık bir geceden
Acımasızlığın gecesinden geçiyoruz.
Dün senin yurdunun hapisteydi en güzel çocukları
Şimdi sıra yine benim ülkemde
Güneş hapsedilebilir mi Strati
Bulut hapsedilir mi
Hapsedilebiliyor işte..

Selam Strati
Yasu kardeş...
Orada, Atina'da, alçakgönüllü evinde senin
Siesta yapmıştık bir öğle sonrası;
Kanepede oturmuşken yan yana
Ayaklarımız sandalyelere dayalı
Uyuyakalmıştık öyle...
Atina'nın o öğle sonrası sıcağını
Ve o kardeşçe uykuyu unutamıyorum nedense...
Ve akşamüstü, karın, -Flaman asıllı
Ve ikizlerin anası-
Gitarla bir şarkı söylemişti terasta
-Yitirilmiş bir anneden söz eden-
Ve baban
-Midillili köylü ve göçmen işçi-
Bütün emekçileri gibi halklarımızın
Saygılı, vakur
İçten
Dinlemişti o şarkıyı bizimle birlikte...
Unutamıyorum o şarkıyı
O akşamüstünü de..

Selam Strati
Yasu kardeş...
Denize gitmiştik bir başka gün.
Kentin ortasındaki hapishanenin yakınından geçerken
Arabada yanımda oturan ipek bakışlı bir kız
"Albaylar cuntasının döküntüleri
Bu hapishanede yatıyor" demişti
"Dün biz hapisteydik
Bu gün onlar
Ve biz denize gidiyoruz- ne tuhaf , değil mi?"
Gülüşmüştük..

Albaylar cuntasının döküntüleri
Yatmaktalar hâlâ o hapishanelerde
Ve benim yurdumda
İpek bakışlı kızlarımız yatıyor hapiste şimdi
Ve kara gözlü oğullarımız...
Gençliklerini tadamadan daha
Güneşe doyasıya bakamadan
Demir parmaklıklar arkasına kapatılan...

Selam Strati
Yasu kardeş
Unutmak elde mi o güneşi
Yurdumda senin
Binlerce yıl öncesinin beyaz taşlarını aydınlatan
Acılı yurdunu unutmak elde mi senin
O insanca bir yaşamı çoktan haketmiş olan

Şairler vardır
Ülkelerinin güneşi tutuşur şiirlerinde
Denizleri nefes alır...
Şairler vardır
Şiirleri bayrak gibi yükselir alanlarda
Ve halklarına
Ekmek ve su ve sevinç gibi gerekli...
Ah, o şairler gibi olabilsem ben de
Yetse sesim
Anlatmaya
Yaşadığımız bütün bu şeyleri...

Selam Strati
Yasu kardeş
Bir gece ışıklı bir denizin kıyısında
Şiirlerimi okumuştum sana
"Unuttum nasıldı annemin yüzü..."
Ve sen
"Unutmadım
Demek istiyorsun, değil mi?"
Demiştin
Beni hayran bırakan bir incelikle...

Unutmadım kardeş
Unutmadım
Unutmadım hiçbir şeyi...
Bir türlü baharı getirmeyen bu mayıs aymın
Yağmurlu bir öğle sonrasında
Hapishane ranzasında
Uzanmış yazarken bu şiiri...
Radyoda
Senin ülkenin
O yüreğe işleyen şarkılarından biri
Ve karşıda, koğuşların açıldığı alanda
Şair yüzlü bir asker
Dalmış hayal ederken serbest kalacağı günleri...
Selam Strati
Yasu kardeş
Uzun bir geceden geçiyoruz, karanlık bir geceden
Ama geleceğiz
Geleceğiz üstesinden
Bu acıların da...
Ülkenin ve ülkemin
Bütün yiğit şairleri adına
Yemin ederim
Aydınlık bir şafağa
Ulaşana kadar
Dövüşeceğime...
Ballı incirlerimiz, nazlı üzümlerimiz
Göklerimiz, denizlerimiz
İpek bakışlı kızlarımız, kara gözlü oğullarımız
Üstüne yemin ederim...
Ve bizi aydınlatan
Bu ortak güneş üstüne...

Mayıs 1982
Maltepe Askeri Cezaevi

Bugün, insanlık önünde duran iki yoldan birini seçmek durumundadır: Ya daha iyi bir dünyada yaşamak, ya da toptan yokolmak. Ya farklı politik sistemlere sahip ülkeler duyarlı işbirliği temelinde barış içinde bir arada yaşayacaklar, ya da sonsuz nükleer silahlanma yarışı bir felaket ile son bulacaktır. Gezegenimizdeki insanların önünde duran temel ikilem budur.

Savaşın anlamını iyi-kötü biliyoruz. Büyüklerimizden, kitaplardan, filmlerden vb öğrenebildiğimiz ölçüde, özellikle yüzyılımızdaki savaşlarda kazananların bile büyük acılar çektiği, inkar edilemez bir olgu. Bu olgu, dünya varolduğundan bu yana, neredeyse sürekli denilebilecek nitelikte. İnsanlık tarihinin 5000 yılının, yalnızca 292 yılının savaşsız geçtiğini, 15513 büyüklü küçüklü savaşta yaklaşık 4000 milyon insanın yaşamını yitirdiğini, bir İsviçre istatistik merkezinin verilerinden öğreniyoruz. Ancak, nükleer savaş sonucu oluşacak bir nükleer felaket, kendinden önceki hiçbir savaşa benzemeyecek; "pratik" bir hesaplama ile muhtemelen 2500 milyon kişi ölecektir.

Bugün, insanlık nükleer silahlanma yarışına oldukça yüksek bir "fiyat" ödüyor. Dünyada, silahlanma yarışı için yılda 800000 milyon dolar harcanıyor. Ve bu para, her yıl açlık ve bulaşıcı hastalıklardan 40 bin çocuğun öldüğü, 500 milyon insanın yetersiz beslendiği, 800 milyon insanın cahil olduğu, 1500 milyon insanın sağlık hizmetlerinden yok denecek kadar sınırlı yararlanabildiği bir dünyada, bizlere, oldukça "fantastik" geliyor. Temel insan gereksinimlerine harcanabilecek paraların silahlanmaya yatırılması, bu gereksinimlerini karşılayamayan insan sayısını daha da artırırken, ülkelerin ekonomik gelişmelerini-özellikle az gelişmiş ülkeler için-durma noktasına getiriyor. Her dakika 4 kişinin öldüğü myokard infarktüsüne, dakikada 4 dolar ayrılırken,; ölüm makinelerinin üretimine dakikada ayrılan miktar, bunun 250 bin katından daha fazla. Buna karşılık, yeryüzünde yaşayanların tümüne sağlıklı su sağlamanın maliyeti, yalnızca30.000milyon dolar; sıtma hastalığının tüm dünyada kontrol altına alınmasının maliyeti 500 milyon dolar: Tüm bunlara karşın, silahlanma harcamaları artmaya devam etmekte. 2000 yılına kadar, bu artış aynen devam ederse, askeri harcama miktarı, 1000000 - okumakta zorluk çekiyorsunuz değil mi? -milyon dolara ulaşacak.

Askeri harcamaların büyümesinin dünya barışına katkısı da söz konusu değil. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, dünyada silahlara yapılan 7500000 milyon dolarlık harcamanın barışa ne denli katkıda bulunduğu ortadadır. Ayrıca, silahlanma yarışı, aktarılmaması gereken yerlere, kaynakların aktarılmasının ötesinde de anlam ifade ediyor. Yeryüzünde uygarlığın yok edilmesi tehlikesi günden güne kendini daha fazla hissettiriyor. Günümüzde, silah depolarındaki nükleer silahlar, yeryüzünde bulunan her kişiye yaklaşık 3 tonluk patlayıcı düşecek düzeye ulaşmıştır.

Tehlikenin bu kadar büyük, bu denli yaşamsal olması, Batı'lı bazı devlet adamlarının halen bunu görmezden gelmesini, silahlanma yarışını körüklemesini engellemiyor. Ve, herşeye karşın, hem de "iç rahatlığı ile", nükleer silahlarla, 'konvansiyonel" bir savaş olabileceğini; bir atom savaşında hayatta kalmanın mümkün olabileceğini; nükleer üstünlüğe sahip olunduğunda, böyle bir savaşın kazanılabileceğini söyleyebilmekteler. Bu çerçevede, çeşitli nükleer savaş "senaryo"ları yazılabilmekte. Oysa, bugünkü ölçeklere göre, oldukça "sınırlı" Hiroşima ve Nagazaki deneyimi bile, böyle bir nükleer savaş senaryosunun Batı'lı liderlerinin tüm hesaplarına karşın, eksiksiz olmayacağını göstermeye yeterli. Önce, bugün kullanılacak bir nükleer silahın etkisi, ilk atom bombasından kıyaslanmayacak kadar güçlü ve sonuçları bilimsel olarak kesinlik kazanmamış durumda. Üstelik, bu kez, "senaryo", "esas oğlan'ın "figüran"ı istediği gibi "marizlediği" filmlere benzemeyebilir. "Karşıdaki aktörün" "senaryo"ya uygun oynamaması, şimdi "recisör"lüğe soyunmuş, ABD' nin eski 3. sınıf aktörünü ve onun "hami"lerini üzebilir! Silahlanma yarışından siyasi ve ekonomik anlamda çıkarları olanların yaydığı bu bilimsel kisveli "illüzyonlar", gerçek bilimsel yaklaşım tarafından dağıtılmıştır. En azından 1985 yılının Nobel Barış ödülünü alan IPPNW yöneticilerinin, muhtemel bir nükleer savaşın ne gibi sonuçlara yol açacağını göstermiş olmaları, yukardaki "senaryo"ların geçersizliğinin en büyük kanıtıdır.

THE SOVIETS STOPPED TESTING

HOW ABOUT THE US?

Affirm the Soviet Nuclear Test Moratorium

Sovyetler Nükleer Denemeleri Durdurdu... ABD'den Ne Haber?

NÜKLEER SAVAŞTA ÜLKELERİN SORUMLULUĞU

Nükleer savaşın ölümcül sonuçları, bilim-kurgusal varsayımlar değildir. Bilim adamları ve asker-sivil uzmanların üzerinde anlaştıkları bilimsel gerçeklerdir. Bunları bile bile, hiçbir devlet böyle bir sonucun sorumluluğundan kaçamaz. Tarihsel olarak, çatışmaların uzağında olan devletlerin bile hiç ummadıkları anda, kendilerini savaşın göbeğinde buldukları görülmüştür. Birinci ve ikinci dünya savaşları bunun en iyi örneğidir. Hele bir nükleer savaş patladığında, böyle bir savaşın içinde bulunmayacağını düşünmek, art niyetlilik değilse, en hafif deyimi ile "bönlük"tür. Ancak bu, nükleer savaşta en çok tehlike içinde olacak devletlerin, nükleer güce sahip devletler olduğu gerçeğini görmediğimiz anlamına gelmemeli. Burada vurgulanmak istenen, bir nükleer savaş tehlikesinden ne denli uzak olunursa olunsun,-böyle bir şey olmadığı bilimsel olarak gösterilmesine karşın-nükleer savaşa karşı mücadele sorumluluğundan hiçbir ülkenin kaçamayacağıdır.

1980'de nükleer silahlar üzerine bir antlaşma yapan, Birleşmiş Milletler uzmanları, bu silahların ona sahip ülkelere güvenlik sağlayıcı olmadıkları aksine böyle bir olasılık karşısında en fazla risk altında olan ülkelerin nükleer güce sahip olanlar olduğunu göstermişlerdir. Oysa, Batı'lı politikacılar, nükleer güce sahip olmayı, kendi politik hedeflerine varmanın bir aracı olarak kullanıyorlar. Böylece, daha büyük kitle yıkım silahları geliştiriliyor, silahlanma yarışı uzaya yayılıyor. NATO generalleri ve uzmanları artık devletler arası farklılıkları, nükleer patlayıcıların kiloton ve megatonları ile ayırdediyorlar. ABD ve NATO, silahlanma yarışını tırmandırmada "şaşmaz" üstünlüklerini her zaman koruyorlar. Ancak, Reagan Yönetimi ile bu üstünlük öncekilere benzemeyen bir düzeye ulaştı. 2. Dünya Savaşı sonrası başlayan ve sürekli olarak askeri üstünlüğün öneminin vurgulandığı silahlanma yarışının tırmandırılması, Yıldız Savaşları projesi ile niteliksel bir farklılığa da ulaştı. "Sovyet askeri tehdidi", "geri ve eski silah sistemlerinin modernize edilmesi'. bu sürecin temel temaları olageldi. Oysa, Kennedy ve Johnson'un ulusal güvenlik yardımcısı, Mc George Bundy, hiçbir zaman ABD'nin Sovyetler Birliği'nden geri olmadığını, Beyaz Saray'ın özellikle belli silah projelerini gündeme getirdiği sıralarda ve askeri bütçenin görüşüldüğü sıralarda bu tür yöntemlere başvurduğunu açıkça belirtti. (1952 hidrojen bombası, 1960 füzeler ayrılığı, 1976 bombardıman uçakları ayrılığı, vb.)

Bugün ABD, nükleer silah üretim ve geliştirme programlarını, son bilimsel teknolojik ilerlemelere dayandırarak, ABD ve Avrupa'daki silah depolarını doldurmayı amaçlıyor. Ama hiçbir zaman bu programlar, uluslararası dengeyi gözetmeyi düşünmüyor. Her iki tarafın birarada varolmasının ön koşulu, nükleer potansiyellerinin gücü bakımından eşit olmaları gerektiğini benimsemeleri demek olan stratejik denge, Reagan Yönetiminin her gündeme getirdiği silah programı ilę aşınıyor, uluslararası gerginliği artırıyor. Bu, askeri rekabeti tırmandırıyor, daha büyük kitle yıkım silah sistemlerinin geliştirilmesi, barışı giderek daha olanaksız kılıyor.

SİLAHSIZLANMA GİRİŞİMLERİ

Barışın ve insanlığın bu denli tehdit altında olması, gün geçtikçe daha çok insanı ilgilendirir oldu. Silahlanmaya karşı mücadele eden insanlar, bu konudaki olumlu-olumsuz tavırların teşhir edilmesinde önemli rol oynuyorlar. Herşeyden önce, devletlerin askeri politikaları, yalnızca savunma amacına yönelik olmalı, kendi sınırlarında-başkalarının ülkelerinde "sıcak" bir şekilde değil-güvenliklerinin korunması ile sınırlı olmalı, ve özellikle uluslararası çatışmaları doğurucu, "kendi ülkesini korumak için önce davranma", "ilk darbeyi vurma" gibi stratejik kavramların bütünüyle dışlanması gereklidir.

Silahsızlanma konusunda 2. Dünya Savaşı sonrası girişimler, önemli uluslararası antlaşmaları gündeme getirdi. 1946'da, üç ay içinde atom silahlarının stoklarının imha edilmesi ve bu silahların üretim, stoklama ve kullanımının yasaklanması konusunda, Birleşmiş Milletler'e bir öneri getirildi. 1950'de, nükleer silahların uluslararası sıkı denetimi ve bu silahların üretiminin kayıtsız-şartsız yasaklanmasını öneren bir plan hazırlandı. 1963'te, bu alanda çok önemli sayılabilecek bir antlaşma kabul edildi: atmosferde, uzayda ve su altında nükleer denemelerin yasaklanması. Bu arada, yer altı nükleer denemelerin sınırlandırılması-çok etkili olmasa da-, bakteriyolojik silahların yasaklanması, Anti balistik füze sistemlerinin sınırlandırılması, vb çok önemli antlaşmalar yapıldı. 1968'deki bir antlaşmaya göre, nükleer güce sahip ülkelerin, bu güce sahip olmayan ülkelere nükleer silah vermemesi ve üretimine yardımcı olmaması kabul edildi. Bu antlaşma, nükleer güce sahip bazı ülkeler de dahil-Fransa ve Çin hariç-120 ülke tarafından imzalandı. yine, antlaşmaya katılmayan G. Afrika ve İsrail gibi ülkeler, nükleer silah üretimi için hammadde ve teknik yardım alım-satımlarının ve nükleer etkinliklerinin Uluslararası Atom Enerji Komisyonu (IAEC) tarafından denetlenmesine şiddetle karşı çıkmaya devam ediyorlar. Bu arada, SALT-1 (1972) ve stratejik silahların sınırlandırılması konusundaki en önemli adımlardan biri olan SALT-2 antlaşmasının (1979) imzalandığını görüyoruz. Tüm bu girişimler, nükleer silahların üretimi-

Tufan Aydın

nükleer savaşın

nin ve nükleer savaş tehlikesinin azaltılmasına -az da olsa- katkıda bulunmasına karşın, özellikle 1981' den bu yana, bu konuda iyimser olmak oldukça zor. Bu süreye kadar, zoraki de olsa, nükleer silahların sınırlandırılması antlaşmalarına yanaşan ABD ve İngiltere, bu tarihten itibaren barış girişimlerini sabote etmeye başladılar. Ve ABD yetkilileri, açıkça nükleer denemelerin durdurulmasının, silahlanma programlarını aksatacağını ve ekonomik olarak büyük zararlara uğrayabileceklerini söylüyorlar. Daha önceki ABD yöneticilerinin, ulusal çıkarlarına uygun olduğuu belirttikleri, SALT-2 antlaşması Reagan Yönetimi'nce geçersiz kılınıyor. ABD Yönetimi, SALT-2'yi sabote etmeye çok önceden başlamıştı. Antlaşma imzalandıktan sonra, daha bir ay geçmeden, Sovyetler Birliği'nin Küba'ya nükleer silahlar yerleştirdiği bahane edilerek bir suçlama kampanyası başlatıldı. Bir süre sonra, 1981'de Reagan Yönetimi, "Evrensel Stratejik Program" diye bir programı kabul etti. Bu doğrultuda, silahlanma programlarında önemli bir niteliksel sıçrama gündeme geldi. Yine, ABD yönetimi, SALT-2 antlaşmasının 12. maddesini ihlal ederek, balistik Pershing-2 füzeleri ve uzun menzilli seyir füzelerini Batı Avrupa'ya koymuşlardı. Böylece, stratejik dengenin korunması ilkesine dayalı antlaşma ihlal edilmiş oldu. Ayrıca, stratejik füzelerin roket bazında yaptıkları bazı çalışmaları gizlemeleri, ABD için SALT-2' nin bir diğer ihlali oluyor. 1200 ile sınırlandırılmış olan balistik füze rampa sayısı, ABD'nin son girişimleri ile 1222'ye ulaşma durumunda. Ek olarak, seyir füzesi taşıyan B-52 ve B-16 bombardıman uçaklarının etkinliği artırılıyor, ki sayı 1320'yi aşacak Yine, SALT-2 ile yasaklanan ikinci Tip Micitmen kıtalararası balistik füze yapımını, ABD tüm gücü ile sürdürüyor. Benzeri örnekleri artırabiliriz. Ancak, şurası önemli ki, SALT-2 antlaşması, yine de stratejik silahların sayısal olarak artırılması ve niteliksel olarak iyileştirilmesinin önündeki en ciddi engellerden biridir. Ve ABD Yönetimi için bu antlaşmanın reddi açıkça şu anlama geliyor:Reagan'ı iktidara getiren silah tekelleri ve Pentagon'un önündeki silahlanma yarışının sınırlandırılmasına yönelik tüm engeller kalkacaktır. Doğal ki, sonuçta uluslararası güvensizlik ortamı daha da yaygınlaşacaktır.

NELER ÖNERİLEBİLİR, ÖNERİLİYOR?

Reagan Yönetiminin başını çektiği "olumsuzluk" kampının tüm engelleme girişimlerine karşın, birçok gelişmiş-az gelişmiş-sosyalist ülke barış taaruzlarını sürdürmekte. Arjantin, Hindistan, İsveç, Meksika, Tanzanya ve Yunanistan'ın nükleer denemelerin durdurulması ve nükleer silahlar üzerinde uluslararası denetimin artırılması konusunda yaptıkları açıklama, oldukça olumlu tepkiler getirdi. Bugün bazı ülkelerin, zorluğu bahanesi ile karşı çıktıkları uluslararası denetim, mevcut bilimsel gelişmeler ışığında oldukça kolaylaşmış durumda. Ayrıca, silahsızlanmaya giden en temel adımlardan biri olan, atmosferde -uzayda- su altında nükleer denemelerin yasaklanması, yer altı için de geçerli kılındığında daha anlamlı olacak..

Gelecek, nükleer tehlikenin ortadan kaldırılması için mücadele edenlerindir...

29 Temmuz 1985'te SSCB'nin ilan ettiği ve 6 Ağustos'tan itibaren geçerli olalacak, nükleer denemelerle ilgili moratoryum, nükleer silahların yeryüzünden kaldırılması için oldukça somut bir girişim oldu. Temel olarak, 2000 yılına dek tüm dünyadaki nükleer silahların arındırılmasını amaçlayan moratoryum, tüm nükleer güçlerin anlaşmasını ve bu işin üç aşamada gerçekleşmesini hedefliyor. 1986'dan başlayan ve 5-8 yıl sürmesi planlanan birinci aşamada; ABD ve SSCB'nin nükleer stratejik silahlarını yüzde 50 azaltması, nükleer silahlardan arınmış bir Avrupa için Avrupa 'daki tüm ABD ve SSCB orta menzilli füzelerinin sökülmesi, tüm nükleer denemelerin durdurulması öneriliyor. 5-7 yıl sürmesi ve 1990'da başlaması düşünülen 2. aşamada ise; bu iki devlet dışındaki tüm nükleer güçlerin nükleer silahlarını dondurmaları, uzay silahlarının yasaklanmasını benimsemeleri, tüm nükleer denemeleri durdurmaları öneriliyor. Ayrıca, ABD ve SSCB dahil tüm nükleer güçlerin, bütün kısa menzilli (taktik) nükleer silahlarını sökmeleri, yüzde 50'sini ilk aşamada azalttıkları nükleer stratejik silahların tamamını ortadan kaldırmaları ve nükleer olmayan tahrip silahlarını geliştirilmesinin yasaklanmasını kabul etmeleri hedeflenmekte. En geç 1995'te başlayıp, 1999'da sonlanması beklenen son aşamada, tüm nükleer silah stoklarının tahrip edilerek, 2000 yılına nükleer silahlardan arınmış olarak girilmesi düşünülüyor. Bunlara ek olarak, Avrupa'daki konvansiyonel silahların ve askeri birliklerin azaltılması, kimyasal silahların yasaklanması, yeraltı nükleer denemelerinin yasaklanması antlaşmalarının sıkı şekilde denetlenmesi ve desteklenmesini öneren SSCB', yukarda belirtilen moratoryumun 1987 1 Ocak'ına uzatımasına karar verdi. Buna karşın, ABD; söz konusu moratoryumu reddetmekle kalmayıp, Yıldız Savaşlarının trilyon-dolarlarla ifade edilen planının durdurulmasını kabul etmedi. Ayrıca 1987 askeri bütçesine 34 milyar dolar eklerken, sosyal programlardan 22 milyar dolarlık kesinti yaptılar. Ve Avrupa'lı müttefik ülkelerinin topraklarına yeni füzeler ve kimyasal silahlar-yasaklanmış olmasına karşın-yerleştirdiler.

Bu arada, SBKP 27. Kongresi'nde, söz konusu moratoryum ile paralel olarak, uluslararası evrensel güvenlik sistemi oluşturulmasına ilişkin öneriler yapıldı. Özet olarak; askeri alanda nükleer güce sahip devletlerin birbirleri yada diğer ülkelere karşı her türlü savaştan vazgeçmeleri, tüm nükleer denemelerin ve silahların yasaklanması, uzayda silahlanma yarışının durdurulması her türlü kitle kırım silahlarının üretiminden vazgeçilmesi, askeri bütçelerin oranlı olarak azaltılması, vb, önerildi. Siyasi alanda; uluslararası güvenliğin sağlanması için devletlerarası anlaşmazlıkların silahsız çözümlenmesinin temel olarak benimsenmesi; ekonomik alanda tüm devletlere eşit ekonomik güvenliklerini garanti eden yeni uluslararası ekonomik düzenin oluşturulması ve askeri bütçelerin kısılması sonucunda serbest kalacak paraların azgelişmiş ülkelerin yararına harcanması sosyal alanda, uluslararası güvenlik, silahsızlanma, barış düşüncesinin yayılmasında işbirliği temel olarak önerilen konulardı.

24-27 Nisan'da Sofya'da toplanan Dünya Barış Konseyi ise, nükleer silahlardan arınmış bir dünya yaratmak için Sovyet moratoryumunun benimsenmesini; yıldız savaşlarına karşı, Anti-Balistik Füze Antlaşması'nın savunulması, uluslararası imza kampanyası açılması, yıldız savaşlarına ayrılan fonların kesilmesi, yıldız savaşları projesinin ve nükleer denemelerin yasaklanması; bölgesel çelişkilerin barışçıl çözümüne çaba harcanması; detantın ve karşılıklı barışçıl ilişkilerin geliştirilmesi; silahsızlanmadan oluşan kaynakların ülkelerin gelişmesine harcanması yolunda kararlar alındı.

Bunların yanısıra, tüm dünyada barış yönündeki girişimler ve eylemler, silahlanma yolunda olumlu adımların güvencesi haline gelmiş durumda. Yukarıdaki hedefler doğrultusunda, bu girişimlerin etkinlik kazanması nükleer silahlanma yarışının kısır döngüsünü büyük ölçüde kıracaktır.

ÇELİŞKİNİN İLK HALKASI

Nükleer silah denemelerinde görevli emekli bir ABD amirali, Noel Gayler'in dediği gibi, kullananlar için bir "boomerang" olan nükleer silahların savaşta kullanılmasının, insanlığa karşı işlenmiş en büyük suç olduğu, 1981 Birleşmiş Milletler Genel Oturumunda ABD'ye rağmen kabuledildi. Bugün, nükleer savaş tehlikesinin önlenmesinin en önemli gücü, halkların kendi hükümetlerini, yukardaki talepler doğrultusunda, ikna etmeleridir. Dünyada nükleer tehlikenin azalması, en çok ülkelerin halklarına yarayacaktır. Çünkü, silahsızlanma, gelişmenin ön koşuludur. Ayrıca, nükleer savaşa karşı çıkmak temel insan hakkı olan yaşama hakkının savunulması anlamına geliyor. İnsanların, herşeyden önce, en temel haklarını savunmadan, bu dünyada yaşamaya layık olup olmadıklarını düşünmeleri gerekir. Her zaman, insanın kendi kendini koruma içgüdüsü, baskın gelmeyebilir. Yirminci yüzyılın insanından, kendi varlığına yönelen tehlikeye karşı, ilkel atalarından gelen içgüdüleriyle değil, bilinçli bir biçimde yaşama hakkını savunmasını beklemek daha akla uygun geliyor.

Nükleer silahlanma yarışı karşısında, insanlık iki seçenekten birini seçmek durumundadır: Ya yaşam, ya ölüm. Bu, dünyadaki tüm sorunların önüne geçmiştir. Bugün nükleer savaş tehlikesi, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki tarihsel çelişkiden önemli durumdadır. Kapitalizm içinde bulunduğu bunalımdan, silahlanma yarışını tırmandırarak çıkmak istiyor ve gerekirse bir nükleer savaştan kaçınmayacağını gösteren güçlü kanıtlar var. Dolayısıyla, bugün kapitalizme karşı ve barıştan yana olan tüm güçler, mücadelelerini bu yönde yoğunlaştırmak zorundadırlar. Bu, bir yükümlülüktür ve bu yükümlülüğü gereği gibi yerine getirmemek ya da bütünüyle dışlamak, hiçbir gerekçeyle savunulamaz. En temel insan hakkını savunmadan yapılacak "başka" mücadelelerin sağlamlığı, etkinliği inandırıcı olmayacaktır.

Silah stoklarından oluşmuş dağlar, hiçbir zaman insanlığın güvenliğinin teminatı olmamıştır ve olmayacaktır. Nükleer silahlanma yarışının tırmandırılması, bugün kolaylıkla çözümlenebilecek sorunları, yarın karmaşık ve çözümlenemez duruma sokacaktır. Daha geç olmadan, Hiroşima ve Nagazaki'nin tekrarlanmasına olanak vermemek, yaklaşan bu cehennemi savuşturmak tüm barış ve demokrasi güçlerinin temel görevidir. Bu büyük tehlikenin ve onun olumsuzluklarının olmadığı/olmayacağı bir "gelecek", nükleer silahlanma yarışının durdurulması ve nükleer savaş tehlikesinin ortadan kaldırılması için mücadele edenlerindir ; gönül rahatlığı ile "tüm silahlara hayır" diyebilenlerindir...

önlenebilir yükselişi

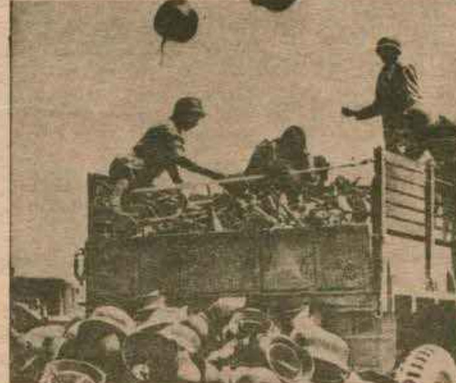
Bir Nükleer Geceden Sonra Gün Doğmayacaktır

Her yöne uzanan siyah, kavrulmuş toprak, ölü bitki örtüsü, hayvanların çürüyen kalıntıları. Buz, gündüz ve gece, yaz ve kış ayrımı olmayan bir beyaz karanlık. Yeryüzünü örten kocaman bir toz bulutu ve artık yaşam barındırmayan dünyayı savuran sert rüzgar. Hiç bir yerde insanlar kalmamış, şehirlerin ve köylerin yıkıntıları ince bir radyoaktif toz örtüsü altında. Bu görüntü, bir bilim-kurgu felaket öyküsü değil, insanlığın karşıkarşıya olduğu bir seçeneğin gerçek betimlemesidir. Bu, bir nükleer savaş sonrası etrafımızdaki gerçekliğe neler olacağının bilimsel tanımlamasıdır.

Bilim adamları, bir nükleer felaketin ardından insanlığın varoluş-daha doğrusu, var-olmayış- sorununu ve böyle bir felaketin dünyadaki yaşam üzerine olası sonuçlarını yoğun bir biçimde incelediler. Nükleer silahların kullanıldığı bir savaşın sonuçlarının şimdiye kadar bilgisayar modellemeleri kullanılarak kestirilenlerden çok daha ciddi olacağı bu araştırmalarla doğrulanmıştır. Şu anda varolan nükleer silah depolarının dünyamızda yaşayan insanların 50 katını ortadan kaldırmaya yeterli olacağı hesaplanmış durumda. Bu nükleer silahların sınırlı ölçüde kullanılması bile nükleer gece denilen olaya yol açacaktır. Patlamanın etkisi giderek savaşa doğrudan katılmamış kıtaları da kapsayacak ve 'iklimsel ölüm' bütün dünyaya yayılacaktır. Bir canlı türü olarak Homo Sapiens yokolacaktır. Ancak, bilim adamlarının da belirttiği gibi, henüz kullanılmamalarına rağmen, nükleer silahlar insanları öldürmeyi sürdürüyor. Günümüz dünyasının yaşamsal sorunlarını çözmek için kullanılabilecek büyük mali kaynaklar bu silahlara harcanmakta. Yeryüzünde çiçek hastalığını yenmek için 'sadece' 300 milyon dolara gereksinim vardır dünyada her beş saatte silahlanmaya ayrılan para da bu kadardır. 7 aylık silahlanma harcaması ile 2 milyar insana temiz su içme olanakları sağlanabilir. Bir nükleer denizaltıya harcanan paranın yarısı ile sıtma hastalığı dünya çapında ortadan kaldırılabilir. Ani ölümlerinin nedenini bulmak için harcanması gereken paranın 100 katı, doğrudan ve derhal ölüme neden olan silahlara harcanmakta.

Ancak silahlanmanın çeşitliliği ve boyutları giderek çoğalıyor, genişliyor. Bununla birlikte silahsızlanma için uluslararası anlaşmalar imzalanıyor, öneriler, yapılıyor, barış savaşımı giderek tüm dünyayı sarıyor. YARIN, bu aydan başlayarak "silahlanma ve silahsızlanma" olgusunu tüm yönleriyle içeren bir "sözlük" yayınlayacak. Bu sözlükte; silahlanmanın türlerine, ulaştığı boyutlara, silahsızlanmaya silahsızlanmaya ilişkin anlaşmalara ve barış savaşımına ilişkin dünü, bugünü ve geleceği içeren bilgiler bulunacak. İnsanlığın bütün bunları bilmesi, yeryüzündeki her insanın bu gerçeklerin farkında olması gerektiğine inanıyoruz. Herkese anlatmalıyız ve inandırmalıyız ki, bir nükleer geceden sonra, mavi gezegenimizde gün asla doğmayacaktır.

Derleyen:SEVGÜL ULUDAĞ

SİLAHLANMA ve SİLAHSIZLANMA

Sorular Yanıtlar

SİLAHLARIN TÜRLERİ VE MİKTARLARI

1- Silahlanmanın ana türleri nelerdir?

Çağdaş silahlar, en geniş anlamıyla, nükleer silahlar, biyolojik ve kimyasal silahlar; kitlesel kırım silahları ve konvansiyonel silahlar olarak sınıflandırılabilir.

2- Nükleer silah nedir?

Nükleer bir silah, konvansiyonel bir silahın daha büyük ve daha fazla yoketme gücüne sahip bir başka türü değildir. Nükleer silah, tümüyle yeni türde bir silahtır. Nükleer bir silahın salıverdiği enerji, atomun çekirdeğinden kaynaklanmakta, bir saniyeden daha kısa bir süre içinde bunun birleştirilmesi veya bölünmesi yoluyla bu enerji ortaya çıkmaktadır. Böyle bir patlama, şok dalgaları, ısı ve yangınla, ani ve akut radyasyon yoluyla korkunç bir yıkım yaratır. Günümüz tekniğiyle, gerçekten de saniyenin binde birinde tek bir silahla, tarihteki tüm savaşlarda kullanılmış bulunan tüm konvansiyonel silahlarınkinden daha fazla enerji salıvermek mümkündür.

3- Dünyamızdaki nükleer silah stokları hangi boyutlardadır?

Dünyamızda 50 binin üstünde nükleer başlıklı silahın bulunduğu tahmin edilmektedir. Dünyadaki nükleer silah stoklarının toplam patlayıcı gücü yaklaşık bir milyon Hiroşima bombasına eşittir. Hiroşima bombasının gücü 13 kiloton idi. (Bir kiloton, bin tonluk konvansiyonel yüksek patlayıcı veya TNT'ye eşittir). (Bir megaton ise 1 milyon ton TNT'ye eşittir).

4- "Nükleer Silah Sistemi" ne demektir?

"Nükleer silah sistemi" nitelemesi hem taşıyıcı (gönderici) araç, hem de taşıdığı (gönderdiği) nükleer yük, yani nükleer başlıklar veya bombalar için geçerlidir. Taşıyıcı araç karada, denizde veya havada konumlandırılabilmektedir. Aralarında belirgin bir sınır olmamakla birlikte 6,400 km menzile (3,450 deniz mili) sahip nükleer silah sistemlerine stratejik olarak bakılmakta, 2,400 - 6,400 km. menzildekilerir (1,300 - 3,450 deniz mili) orta menzilli; 600 km

altındakilere (430 deniz mili) kısa menzilli; savaş alanında kullanım amacı güdülüyorsa da taktiksel silah denmektedir.

5- Bir taşıyıcı araç kaç tane nükleer savaş başlığı taşıyabilir?

Havadan gönderme araçları, yerçekimi bombaları ve/veya seyir füzeleri (cruise füzeleri) taşıyabilen uçaklardır. Karadan ve denizden gönderme araçları ise 1'den 14'e kadar, birden fazla sayıda savaş başlığı taşıyabilen füzelerdir.

Çok sayıda savaş başlığı da aynı füze üstünde yerleştirilerek ayrı hedeflere yöneltilebilmekte; yani MIRV'li füze sistemleri ortaya çıkarılmakta ve böylece birden fazla sayıdaki hedefe tam olarak ulaşabilmeleri sağlanmaktadır. (MIRV: multiple independently targetable re-entry vehicle: ayrı hedeflere yöneltilen çok başlıklı yeniden giriş araçları).

Her savaş başlığının büyüklüğünün denizaltılar için 40 kilotondan bir megatona kadar değişebildiği belirtilmektedir; karadan fırlatılabilen stratejik füzelerdeyse birkaçyüz kilotondan birkaç megatona dek bir güç sözkonusudur. Kıtalararası füzeler birkaç kilotondan bir megatona dek savaş başlığı taşımaktadır. Uçaklar ise birkaç kilotondan birkaç megatona dek bomba ve 200 kilotona dek tek bir savaş başlığına sahip seyir füzeleri taşıyabilmektedir. Taktik veya savaşalanı silahlarıyla (topçu ateşi; mayınlar gibi) kısa menzilli füze başlıklarıysa 100 ile birkaç yüz kiloton arasında değişmektedir.

6- Diğer kitlesel kırım silahları nelerdir?

Genelde, nükleer silahlarınkiyle kıyaslanabilecek, geniş ölçekte veya yaygın ölümcül etkiler yaratabilecek potansiyele sahip her tür silah bu kapsamdadır. Örneğin kimyasal, bakteryolojik (biyolojik) ve radyolojik silahlar gibi.

7- Kimyasal ve biyolojik silahlar nelerdir?

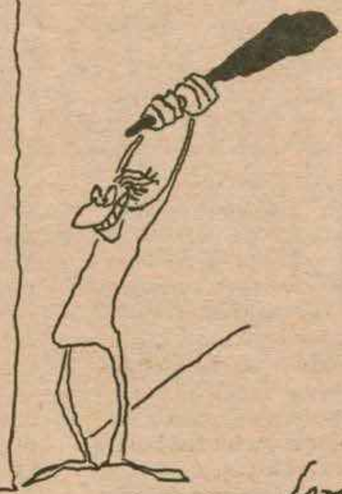
Rahatlıkla üretilip stoku yapılabilen kimyasal silahlar dizisi geniştir. En öldürücü olanlar, sinir gazlarıdır ki bunlar hemen hemen anında öldürebilirler. Gözyaşartıcı gazlar gibi insanı güçsüz kılanlar en az öldürücü olanlardır. Birbirlerinden bağımsız olduklarında ileri derecede toksik olmayan iki kimyasal ögenin taşıma veya etki anında birleştirilmesiyle elde edilen çiftli silahlar (binary weapons) belirli bir kimyasal silah türüdür Kimyasal silahların tersine, biyolojik silahlar, kökeni ne olursa olsun, mikrobik organizmalara, diğer canlı organizmalara veya toksinlere dayanmaktadır. Hem kimyasal, hem biyolojik silahların kullanımı 1925 Cenevre Protokoluyla yasaklanmıştı; 1972 Biyolojik Silahlar Konvansiyonu ile bu yasaklama, biyolojik silahların üretimi, geliştirilmesi ve depolanmasını da kapsayacak şekilde genişletilmişti.

8- Konvansiyonel silahların ana türleri nelerdir?

Konvansiyonel silahların genel tanımına karada, denizde ve havada orduların, deniz ve hava kuvvetlerinin kullandığı geleneksel silahlar girmektedir. Karada kullanılan silahlar askerlerin tüfeklerinden topçu silahlarına ve roketlere, tanklara, diğer zırhlı araçlara dek uzanmaktadır. Denizde kullanılan silahlar gemilere yerleştirilmektedir ki bunlar arasında firkateynler, destroyerler, kruvazörler, uçak gemileri ve denizaltılar bulunmaktadır. Uçaklarsa küçük avcı uçaklarından büyük bombardıman uçaklarına, avcı bombardıman uçaklarına, helikopterlere ve keşif uçaklarına dek uzanmaktadır. Benzeri görülmemiş derecede etkili biçimde hedeflerine ulaşabilen yeni tür konvansiyonel silahlar da üretilmektedir. Bunlar arasında kesin güdümlü patlayıcılar bulunuyor.

9- Dünyadaki konvansiyonel silah stoklarının boyutu nedir?

Konvansiyonel silahsızlanma üstüne yakın geçmişte Birleşmiş Milletler'in yaptığı bir incelemeye göre dünyadaki konvansiyonel silah stokları 14 binden fazla ana savaş tankını, 35 binin üstünde savaş uçağını, 21 binin üstünde helikopteri, 1,100'ün üstünde büyük savaş gemisini ... ve 700'den fazla saldırı denizaltısını kapsamaktadır. Toplam dünya askeri harcamalarının 4/5'inin konvansiyonel silahlı ... silahlı kuvvetlere ayrıldığı hesaplanmaktadır.

10- İkinci Dünya Savaşından bu yana kaç kez konvansiyonel silahlı çatışma çıkmıştır?

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana konvansiyonel silahların kullanıldığı 150 kadar çatışmanın çıktığı sanılıyor. Bu savaşlarda meydana gelen ölümleri kesin olarak hesaplamak mümkün değildir. Ancak konvansiyonel silahsızlanmayla ilgili BM'nin yakın geçmişte yaptığı bir inceleme 20 milyon ölüden sözetmektedir.

11- Dünyadaki askeri harcamaların miktarı nedir?

Varolan en güvenilir tahminlere göre dünya çapında askeri harcamalar 1983 yılında 800 milyar dolar olmuştur ki bu, dakikada 1.5 milyon dolardan fazla bir miktara eşittir. Bu, sabit fiyatlarla 1960'ta yapılan harcamaların iki katından, 1949'da yapılanlarınsa dört katından daha fazla bir harcamayı ifade etmektedir. Bu oranla dünya askeri harcamaları 15 gün ve 15 saat içinde 34.3 milyar dolara ulaşmaktadır ki bu miktar 1983 yılında tüm gelişmekte olan ülkelere yapılan resmi kalkınma yardımının toplamıdır. Yakın geçmişte yapılan bir Birleşmiş Milletler incelemesinde, şimdiki eğilimlerin devamı halinde, 1990'dan önce dünya askeri harcamalarının 1 trilyon dolara ulaşacağı, hatta bu rakamı aşacağı vurgulanmaktadır.

NÜKLEER SİLAHLAR

12- Nükleer silaha sahip kaç devlet vardır?

Nükleer silaha sahip beş devlet vardır. Nükleer silaha sahip olma sırasına göre bunlar Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, Birleşik Krallık, Fransa ve Çin'dir. Sözkonusu temel tekniklerle ilgili bilginin artmakta olan yaygınlığıyla, kabaca bir atomik aygıt üretme yeteneği, kolaylıkla ulaşılabilecek bir duruma girebilir.

13- Nükleer silahların kullanılabileceği koşullar neler olabilir?

İkinci Dünya Savaşı'nda Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombasının atılmasından bu yana şimdiye dek hiç kullanılmamakla birlikte, çağdaş nükleer silahların kullanımı, nükleer silaha sahip devletlerin dolaylı veya dolaysız olarak karıştığı askeri bir çatışmada sözkonusu olabilir. Buna ek olarak nükleer silahların bir kaza sonucu veya araçlardaki teknik arızalardan kaynaklanan bir yanlış hesaplama veya nükleer silaha sahip devletlerden bir veya birden fazlasının komuta, denetim, iletişim ve haber alma sistemlerinde meydana gelen bir çıkmaz sonucunda veya terörist bir eylem sonucunda kullanılma riski de bulunuyor. Son otuz yıllık dönem içinde bir kaç kez araçlarda arızalar veya ciddi kazaların meydana geldiği bildirilmiştir.

14- Nükleer silahların kullanılması halinde etkileri ne olabilir?

Birleşmiş Milletler'in nükleer silahlarla ilgili olarak yaptığı bir incelemeye göre, 100 kilotonluk nisbeten küçük bir bombanın birkent üstünde patlaması, 5-6 km. çapında bir bölge içinde kalan binaların yarısının yerle bir olmasına ve daha uzaktaki binaların etkilenmesine neden olacaktır. Merkez çapın içinde kalan hemen herkes (patlamanın meydana geldiği noktadan 2 km'ye) patlamanın ve bu patlama sonucu uçuşan cam ve metalin etkisiyle ya hemen ölecek ya da ısı, yangın ve oksijen yokluğundan boğularak ölecektir.

Korunakların kendileri de, merkezi patlama bölgesindeki boğucu yangınların çıkardığı gazlardan tam bir koruma sağlayamayabilir. Bunun yanısıra başlangıçta patlamadan ufak tefek yaralar ve patlamanın ısısıyla bunu izleyen yangınlardan kısmi yanıklarla kurtulabilenlerin pek çoğu radyasyondan etkilenecektir.

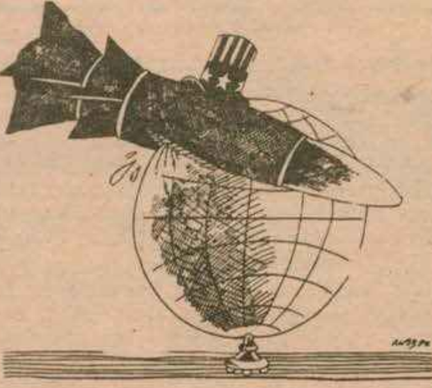
15- Çok sayıda kente nükleer bomba atılırsa ne olacaktır?

Yarısı kentlerin üstünde patlayacak olan 10 bin megatonluk nükleer mübadelenin sözkonusu olacağı tam bir nükleer savaşta 1 milyardan fazla insanın hemen hemen anında öleceği, bir o kadarının da yaralanacağı hesaplanmaktadır. Dolayısıyla dünya nüfusunun hemen hemen yarısı savaşın ilk kurbanları olacaktır. Böylesi bir nükleer savaş, çalışan bir toplumun normal hizmetinin yıkımına yolaçacak, hastaneler, tıbbi hizmetler, su, elektrik, ısınma, ulaşım, üretim ve ticaret sistemleri varlıklarını yitireceklerdir.

16- Büyük bir nükleer savaş iklim üstünde ciddi etkilere sahip olabilir mi?

Bu soru, kapsamlı bilimsel araştırma ve incelemelerin konusudur. Ancak bir takım ön hesaplamalara göre nükleer silahın atıldığı bölgelerden çok uzakta iklim değişiklikleri, nükleer silah kullanımı sonucunda ortaya çıkabilir. İklimsel değişiklikler yaratmak için zorunlu nükleer mübadele büyüklüğüyle ilgili hesaplamalar arasında halen büyük fark vardır. Böylesi etkiler, atmosferdeki duman, toz ve is sonucu hemen hemen tüm normal güneş ışığının engellenmesini de içerebi-

lir. Bunun sonucunda bitkisel yaşamın büyük bölümü ölecek ve bu da yeryüzünün geleneksel gıda kaynağını durduracaktır. Dolaysız olarak etkilenen bölgelerde ısı -13 derece F (-25 derece santigrat)'ye dek düşebilecek ve bu da uzunca bir süre devam edebilecektir. Dolayısıyla nükleer bir savaştan kurtulanlar patlamaların ilk yıkıcı etkilerine ek olarak büyük bir olasılıkla dondurucu soğuk, açlık, hava ve suyu kirleten toksik maddeler, geç radyoaktif serpintiler ve su eksikliğiyle karşı karşıya kalabileceklerdir. Nükleer mübadeleler ayrıca stratosferdeki koruyucu ozon tabakasının önemli ölçüde azalmasıyla sonuçlanacak ve bu nedenle yeryüzü ultraviole radyasyonun artan etkisine daha açık bir konumda bırakılmış olacaktır.

17- Nükleer silahların kullanımının yasaklanması için ne yapılmıştır?

Birleşmiş Milletler'in kurulduğu ilk yıllardan bu yana nükleer silahların kullanımının yasaklanması için çaba gösterilmiştir. Böylesi silahların kullanımının Birleşmiş Milletler Kuruluş sözleşmesinin ihlali anlamına geleceğini içeren ve bunun yasaklanması için bir konvansiyon veya diğer uluslararası anlaşmaların bağlanmasını çağıran birkaç karar tasarısı kabul edilmiştir. Ancak henüz böyle bir anlaşmanın hazırlanması için görüşmeler başlamış değildir. Nükleer güce sahip Çin, 1964 yılında nükleer silahları ilk kullanan taraf olmayacağını duyurmuştur. 1982 yılında Sovyetler Birliği de nükleer silahları ilk kullanacak taraf olmamayı taahhüt etmiş ve diğer nükleer güce sahip devletleri de benzer bir sorumluluk altına girmesi için çağrıda bulunmuştur. Ancak tek taraflı taahhütlerin pratikteki göstergeleri bazı devletlerce sorgulanmaktadır. Bunlar nükleer savaşın engellenmesinin ancak tüm savaş türlerinin engellenmesi bağlamında ele alınması gerektiğini ve nükleer silahsızlanma yolundaki etkili önlemlerin ancak hem konvansiyonel hem de nükleer alanda askeri güçler dengesinin ele alınarak denetlenebilir anlaşmalar çerçevesinde çözümlenebileceği görüşünü ileri sürmektedirler. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, nükleer savaşın önlenmesine yönelik bir dizi önlem için çağrıda bulunmuştur. Bunlar arasında nükleer silahların kullanımının yasaklanması, nükleer silahlanma yarışının durdurularak ters çevrilmesi ve güvenliğin oluşturulmasına yarayan önlemlerin kabulünü içermektedir. Genel Kurul, aynı zamanda, Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı'ndan nükleer savaşın engellenmesi için pratik önlemler üstüne anlaşmaya varılabilmesi için görüşmeler yürütmesini istemiştir. Silahsızlanma Konferansında bu konuda yürütülen tartışmalar, henüz herhangi bir elle tutulur sonuç doğurmamıştır.

18- Nükleer silahların yokedilmesi için ne gibi girişimler yapılmıştır?

Atom çağının başlangıcından bu yana Birleşmiş Milletlerin hedefi atom silahlarının tam olarak yokedilmesi ve atom enerjisinin yalnızca barışçıl amaçlarla kullanımının güvence altına alınması olmuştur. 1978'de Silahsızlanma için yapılan özel oturumda Genel Kurul, oybirliğiyle bu hedefe bağlılığını yeniden teyid etmiştir. Genel Kurul, bu özel oturumda nükleer silahlanma yarışının tüm yönleriyle durdurularak sürecin ters çevrilmesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmiş; nihai hedefin nükleer silahların tam olarak yokedilmesi olduğunu vurgulamıştır.

Yıllar boyunca bu hedefi gerçekleştirmek için çeşitli önlemler önerilmiştir. Bunlar arasında nükleer silahların yokedilmesi, üretiminin durdurulması, silahların yapımında kullanılabilen bölünebilir (fissionable) maddelerin üretiminin durdurulması ve nükleer silahtan arındırılmış bölgeler kurulması bulunuyor.

19- Özel olarak nükleer savaşı engellemeye yönelik anlaşmalar var mıdır?

1973 yılında ABD ile Sovyetler Birliği "Nükleer Savaşın Engellenmesi" üstüne bir anlaşma imzalamışlardır. Taraflar, ilişkilerini tehlikeli biçimde şiddetlendirilmesine (keskinleştirilmesine) yolaçacak durumları engellemeyi dikkate alacak biçimde hareket etmeyi, askeri cepheleşmeden kaçınmayı ve kendi aralarında veya başka ülkeler arasındaki ilişkilerin nükleer çatışma riskinin sözkonusu olabileceği görülen durumlarda ivedi danışmalardabulunmayı kabul etmişlerdir.

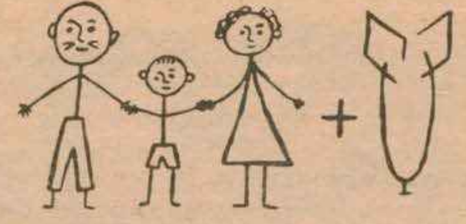
20- Kaza sonucu nükleer savaş çıkma riskini azaltmak için ne gibi adımlar atılmıştır?

İletişim kopukluğu veya kaza sonucu doğabilecek savaş riskini azaltmak için atılan adımlardan biri "sıcak hat" olarak bilinen ve Washington ile Moskova arasında kurulan dolaysız iletişim bağlantısı olmuştur. "Sıcak hat" (Kırmızı telefon) anlaşması 1963'te imzalanmış ve her iki başkentte telli telgraf terminallerinin kurulması öngörülmüş, ayrıca 24 saat çalışan iki çift devreli hat kurulmuş, bunlardan biri telli telgraf hattı, diğeri de radyo telgraf hattı olarak yapılmıştır. ABD-SSCB Doğrudan Haberleşme Bağlantısını Geliştiren Anlaşma ise 1971 yılında imzalanmış ve uydu iletişim sistemlerinin kullanıldığı iki açık devreli uydu hattı kurulmasını sağlamıştı. 1984 yılında Sovyetler Birliği ile ABD, yazılı metinle birlikte harita ve çizimlerin de büyük hızla "fasimile" aktarılma yeteneğinin sözkonusu olduğu sıcak hat bağlantısının geliştirilmesinde anlaşmışlardır. Aynı şekilde Sovyetler Birliği-Fransa, Sovyetler Birliği-İngiltere arasında dolaysız haberleşme bağlantısı oluşturulmuş bulunmaktadır.

22- Herhangi bir biçimde nükleer denemeler yasaklandı mı?

Nükleer denemelerin, genelde, nükleer silahların daha da geliştirilmesi veya daha da yaygınlaştırılmasıyla bağlantılı olduğu kabul edilmektedir. 1963'te Kısmi Deneme Yasaklama Anlaşması (Partial test-ban Treaty - PTBT - Atmosferde, Dış Uzayda ve Su Altında Nükleer Denemeleri Yasaklayan Anlaşma) nükleer silah denemelerini atmosferde, uzayda ve su altında yasaklıyordu. Anlaşma, SSCB, İngiltere ve ABD arasında görüşmeler yoluyla bağlanmış ve onanmış, 108 devlet de bu anlaşmayı kabul ederek onay vermiştir. Bu anlaşma aynı zamanda denemeyi yürüten devletin sınırlarını aşacak biçimde radyoaktif maddelerin yağışıyla sonuçlanabilecek yeraltı nükleer denemelerini de yasaklıyordu. PTBT (Partial Test - Ban Treaty) Anlaşması ulusal teknik araçlarla inceleme yapılmadan denetlenebilmekte ve taraf-

ların, yeraltı denemelerini de kapsayacak biçimde tüm denemelerin kapsamlı biçimde yasaklanması için görüşmeleri sürdürmelerini taahhüt etmelerini öngörmektedir.

Çin ve Fransa, Kısmi Deneme Yasaklama Anlaşmasını (PTBT) imzalayanlar arasında bulunmamaktadır. Halen tüm denemelerin yasaklanması konusunun ele alınmakta olduğu Silahsızlanma Konferansında üyeler arasında yaklaşım farklılıkları vardır. Çok sayıda ülke bir anlaşmanın bağlanması için anlaşmayla ilgili tüm konuların enine boyuna ele alındığına inanarak ivedi görüşmeler talep ederken, bir kısım başka devletler görüşmeler başlamadan önce nükleer deneme yasağıyla ilgili tüm konuların tartışılmasının daha yararlı olacağını savunmaktadır. Kendi adına ABD, kapsamlı bir deneme yasağının uzun vadeli silahları denetim hedeflerinin bir ögesi olduğunu kabul etmekle birlikte, şimdiki koşullarda böyle bir yasağın "nükleer silahların oluşturduğu tehdidin azaltılmasına yardımcı olmayacağını veya nükleer dengenin istikrarını korumaya yardım etmeyeceğini" ileri sürmektedir.

23- Yeraltı denemelerini sınırlandırmak için 1963'ten bu yana neler yapılmıştır?

ABD ile Sovyetler Birliği arasında 1974'te imzalanan ikili anlaşma Yeraltında Nükleer Denemeleri Sınırlandıran Anlaşma (veya Denemeleri Yasaklayan Başlangıç Anlaşması - Threshold Test-ban Treaty) olarak bilinmekte ve 150 kilotondan fazla miktarlardaki tüm yeraltı denemelerini yasaklamaktadır. Denemelerin yapılabileceği yerler de bu anlaşmayla sınırlanmış olup karşılıklı sismik denetim hakkında teknik bilgi-alış-verişini öngörmektedir.

TTBT Anlaşması (Threshold Test-ban Treaty) aynı zamanda, tarafların kapsamlı bir deneme yasağı için görüşmelere devam etmelerini öngörür. Yeraltındaki Barışçıl Amaçlı Nükleer Denemeler Konusundaki 1976 Anlaşması ise 150 kilotondan fazla bireysel nükleer denemeleri veya 1,500 kilotonu aşan nükleer patlamalar dizisini yasaklamaktadır. Böylesi nükleer denemeler, etki sınırlarına uyulması halinde, herhangi bir yeraltı deneme bölgesinde yapılabilmektedir. Bu anlaşmaların hiçbiri henüz onanmamıştır.

24- Nükleer denemeler devam ediyor mu?

1945'ten 1963'e dek geçen 18 yıllık süre içinde, tüm bölgelerde, toplam 526 nükleer denemenin yapıldığı tahmin ediliyor. Bunlardan 331'i ABD, 164'ü SSCB, 23'ü İngiltere, 8'i de Fransa tarafından yapılmıştır. Nükleer denemeleri kısmi olarak yasaklayan anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen 20 yıllık süre içinde, 1983'ün sonuna dek bin tane daha nükleer deneme yapılmıştır. 1963'ten bu yana hiçbir taraf su altında, uzayda veya atmosferde nükleer deneme yapmamıştır. Ancak yeraltı denemeleri ABD (398), Sovyetler Birliği (363) ve İngiltere (13) tarafından yapılmıştır. 1974'te Hindistan bir yeraltı nükleer aygıtını patlatmış ve o zamandan bunun yalnızca barışçıl amaçlarla yapıldığını belirtmiştir.

Nükleer denemeleri kısmi olarak yasaklayan anlaşmayı imzalamış bulunan Fransa ve Çin de bir dizi nükleer deneme yapmıştır. İlk nükleer denemesini 1960 yılında yapan Fransa, 1963'ten 1983 sonuna dek 112 adet ek deneme yapmıştır. 1974 yılında atmosferdeki denemeler askıya alınmıştır. Çin ilk denemesini 1964'te yapmış ve 1983 sonuna dek 27 deneme yürütmüştür. Atmosferdeki enson deneme 1980 yılında yapılmıştır.

Behçet Aysan

BARIŞ ŞİİRLERİ

Beyaz Başörtülü Kadınlar ya da utanılacak bir şiir

sıcak bir ağustos gecesi, cordoba

uykuya hazırlanmakta, tıp öğrencisi
jose antonio yeni ayrıldı arkadaşından
şehrin ortasından kenar mahallelere
giden son otobüse koşarak bindi.

mavi bir yıldız bir işaret fişeği
gibi indi

gökyüzünden çok aşağılara.

ve jose antonio bir kez daha
düşündü ayrı yerdeki sevgilisini.

otobüs sarsılarak duraklardan
kalktıkça, uykusu bölünen
yorgun işçiler birer birer gittiler

ağır homurtularla otobüs
ağaçlı tepeyi aştı

bir tek yolcu jose antonio kalmıştı.

saat 23.45, bir çam dalı ıslık çalmakta

karşı balkondaki komşu kadın telaşla
içeri girdi, bütün ışıklar birden sindi

hiçbir şey anlamadı jose antonio
güz yaklaşıyordu ve hüzün ve sınavlar
bahçe kapısını yavaşça araladı, sabah
evden çıkarken suladığı sardunyaya baktı.

Yüreğinde o güne kadar yaşamadığı bir
telaş, hemencecik gidip yatağa uzanmak

günün son sigarasını yaktı.

anası babası ve öğrenci kardeşi
uyumuşlardı, pencereler karanlıktı

anahtarı cebinden çıkardı
henüz kilide sokmadan, kapı kendiliğinden açıldı

ne çok ışık, hepsi yandı
ağaçların arasında otomobil farları

jose antonio şaşırdı
silahlar üzerine doğrulmuşlardı.

saat 02.25, kenar mahalledeki evin içi

bütün kitaplar yerlerde
şiirler, ders notları, mektuplar

ve fotograflar, söyle bu resimdeki kız kim
ya bu sakallı arkadaşın

bildiriler nerde
söyle söyle söyle

sandıklar boşaltılmış, anasının çeyizleri
dolaplar, mutfak rafları, tabaklar
yataklar yırtılmış, delik deşik

siz karışmayın şöyle kenara
bizim işimiz jose antonio'yla.

o gün ilk defa jose antonio
ilk defa and dağlarını ne zaman görmüştü

küçük
bir çocukken babasıyla

oğlum demişti özgürlüğü halkın
işte bu dağlar kadar

peki şimdi niye ağlıyorsun baba.

bir gün sonra sabah, toplama kampı la perla

çok erken saatlerde beni hücreden
aldılar, gözlerime siyah bezden bir bant
taktılar, bir aracın arka koltuğuna
boylu boyunca yatırdılar,
- fısıltılar.

hareket ettik, korna sesleri duyuluyordu
cordoba'nın kalabalık caddelerinden
birisine çıktığımızı anladım.

on dakika gittikten sonra durduk
düşünüyordum ne yapmıştım ki ben,
- küfürler.

yere basmam söylendi, bastım, eğil dediler
eğildim, yürü dediler yürüdüm.
ayakkabılarımın bağı hücrede alınmıştı
kalemim, saatim, gözlüğüm

ayak sesleri çoğaldı
ve silah şakırtıları

kan ter ve sidik.

görmek duymak dokunmak koklamak tatmak
sedef karanfil şarkı kadife ve tarçın

unutulmuştu.

gözetleme deliği olan demir kapılı
bir odada.
üzerime kanlı bir pijama giydirdiler

ayaklarım
zincirle birbirine bağlandı
ve ellerim

kenarları yüksek
tahtadan yatağa yatırdılar.

duvar.

gözetleme deliği olan demir kapılı
bir odada.

on iki gün sonra
jose antonio
desparesidosdu.

yedi yıl geçtikten sonra, plaza de mayo

yürüyorlar alana doğru
binlerce beyaz başörtülü kadın

ve binlerce yitik fotografı
genç yaşlı kız erkek

binlerce desparesidos.

analar ve anılar

eşler kardeşler çocuklar

geri istiyoruz onları
geri istiyoruz onları.

şu bıyıklı
manuel, öğretmendi

arkada hudeibro, maden işçisi
jose parrade, santiago nattino

ve işte jose antonio'nun annesi
elinde oğlunun kocaman bir resmi
geri istiyoruz onları.

- jose antonio benim.

Taner Gürel

"(...)
Aptal, aptal,aptal..."

Yarının Mayıs sayısında, Carol White' ın mektubundan yapılan alıntı işte böyle başlamış: "Aptal, aptal..." Ardarda boncuk gibi dizilmiş aptal sözcüğü koskoca Amerika Devletleri'nin 40 numaralı başkanına, Ronald Wilson Reagan'a yakıştırılmış. Bir Amerikan yurttaşı olan Carol White başkana ilişkin bizden daha çok bilgilidir ve bir bildiği de olmalı.

Reagan'ın politikası, ABD dış politikasının, Monreo'dan bu yana yaptığı açılımların tarihsel bir birikimidir.

İnsanlığa onulmaz acılar veren, bu talan, cinayet ve saldırı serüveninin başlangıcında Monreo'yu görürüz.

1823 yılında Başkan Monreo; "Avrupalıların politik sistemi temelde Amerikalılardan farklıdır. Kendi sistemlerini bu yarım kürenin herhangi bir bölümüne yayma girişimlerini barış ve güvenliğimiz açısından tehlikeli kabul edeceğiz" Monreo'nun ağzındaki barış kelimesinin hangi anlama geldiğini Latin Amerikalılar yaşayarak öğrendiler.

ABD sermayesinin "Arka bahçe"yi hiçbir koşul ve durum tanımak ve takmaksızın düzenlemesi Amerikan kapitalizmine bir ivme kazandırmıştı.

1970'lerden sonra, içpazarın üretimi tüketememesi, teknolojik ilerleme, işçi sınıfının huzursuzluğu ile gelişen sorunların çözümü için John Hay söz aldı. Dışişleri bakanı John

şısında bulur. Yine bir spikerdir ve politikacılar, rüşvetçiler ve kötülerle uğraşırken, kasabanın en güzel kızının da yüreğine aşk ateşi düşürür.

Avrupa, Mussolini ve Hitler'in çığlıklarıyla inlerken. Kaliforniya eyaletinde silah fabrikaları kovanı gibi işlemektedir. Bank of America ile silah fabrikatörleri uyumlu bir dostluğun uzun adımlarını atmaktadırlar. Lockheed, Rockwell, Litton, Mcdonnel-Douglas, Bechtel, Hugles ve Kaiser firmaları ile Bank of America'nın savaşa bakışı aynıdır: Dolarımızı çoğaltalım. Bankanın yönetim kuruluna şirketlerden temsilciler girmişlerdir. Savaşın sanatsal yönüyle uğraşmak için de Hollywood'a el atarlar. Bir yönetmen Cecil B. de Mill'i, banka vönetim kuruluna alırlar. Savaş, Reagan'ın askerliğine gerek duyar, ona kollarını açar. Ne ki ileri derecede miyop olan ve lensle gören Reagan ancak cephe gerisinde yer bulur. Engin sinema bilgisini moral filmlerinde kullanır.

Savaş bittiğinde, Bank of America ve silah tüccarları mükellef bir sofradan ağır ağır kalkmakta, ama yediklerinin tadını unutamamaktadırlar. Banka, Lockheed ve Cumhuriyetçi Parti Yönetim Kurulları neredeyse aynı insanlardan oluşacaktır.

Reagan'ı aynı zamanda silah da yapan General Elektrik Co'nun sanat danışmanı olarak görürüz. Sahne Oyuncular Birliği başkanlığı da yapmaktadır. Kendisine gösterilen güveni boşa çıkarmayan bir çalışma tarzı vardır. Amerikan Aleyhtarı Etkinlikler Komisyonu'nda soruşturma kızıl olan, kızıl olmuş, kızıl olacak-

40 Numaralı Teflon Başkan

Hay, ABD'nin dünya pazarlarına sermaye ve teknoloji sunacağını açıkladı. 1947 Mart'ında Truman soğuk savaşı başlattı.

1957 Martında Eisenhower, sisteme karşı ve sistem dışına çıkacak her ulusun ezileceğini müjdeliyordu. Sistem içinde, Amerikanın onaylamadığı bir değişime yeltenen bir ülke haddini bilecekti. Skandallar adamı Nixon, cinayetleri ABD'nin tek başına üstlenmesinin masrafları arttırdığı görüşündeydi. Kapitalist sisteme bağlı ülkelerde, sistemin korunması ve sorunların çözümü için, Amerikan deniz piyadelerine, yerel müttefiklerin de işbirliği istiyordu. Fıstıkçı Carter da körfezdeki sorunların çözümü için "Çevik Güç" Kullanılacağını dost düşmana duyuruyordu.

Carol White' ın aptalı Reagan, uluslararası arenada barış, demokrasi, ilerlemeden yana alınan ve alınacak her yola: Sınanmış, denenmiş atalarının politikalarıyla taş koymaya çalışacaktır. Korkut, aç bırak, sustur, birini as diğerleri ibret alsın.

Amerikan başkanları için, Carol White' ın yorumuna eşdeğer yorumlar genellikle yapılır. Gerçi başkanlar zeka eşiklerini kendileri de saklamazlar. Reagan, ABD'de başkanın ne işe yaradığını bir çırpıda açıklayıvermiş: "... oturup kendi kendime düşünmüyorum ki, adamların söylüyor bana ne yapacağımı.."

İrlanda'yı kavuran kıtlık olmasa, göçmen Michale Reagan'ın torunu başkan olamayacaktır. Ama bir kez başkan olmuş ve adamlarının yazdığı senaryoyu oynamaktadır, o zaman rastlantı ve zorunluluk içiçeliğini Reagan'ın yaşamından kesitlerle bulup çıkarmak gerekir.

Michael Reagan, Kuzey Amerika'nın çekiciliğine kapılıp gelmiştir Gelmiştir ama işçi sınıfının huzursuzluğu, açlık, yoksulluk, iç savaş açtığı sorunlar katmer katmerdir, çok yaşamaz, ölüp gidiverir. Oğulcuğu John Edward, halasının yanına yerleşir. İlkokulu bitirdikten sonra ayakkabı satıcılığına başlar.

1906 yılındayız; 1572 yılında San Bartalume'de katolik ve protestanların karşılaşmasında binlerce protestanın cesedi sokaklarda kalır. Ama katolik John Edward Reagen ile Protestan Nelle Wilson'un karşılaşmasında beatnik tavrı vardır ve sonuç iki oğlan çocuğudur.

Başkan ve aptal olacak ikinci oğlan Ronald'dır. Baba Reagan'ın alkole tutkun olması aile yaşamlarını etkiler.

Şu anda belleklerimizde Yeşilay' ın uyarı spotları anımsanmak için kıvranıp duruyordur: "Alkolik anne ve babanın çocukları, cani gaddar ve katil olur... "Ronald'ın yaşamına baktığımızda fiili bir katillik göremeyiz ama cani ve gaddar olmanın özlemi ve zemini vardır.

Bir söyleşide Reagan içini şöyle döker:

Barbara Walters... *yetişme çağındayken sizi en çok etkileyen filmi anımsıyor musun?*

Reagan.. *Drakula'nın etkisini söyleyebilirim. Ve bir de o malum doktorun etkisi.*

Barbara Walters: *Frankestein mi?*

Reagan: *Evet, Frankestein.*

Drakula ve Frankestein hayranı Reagan, annesi aracılığı ile sanatla tanışır. Babanın alkolizme eğilimi, anneyi çocuklarıyla daha çok ilgilenmeye iter. İşsizlik, iflas ve alkol üçgeninde yaşayan baba Reagan'ın yerini tezgahtarlık ve benzeri işler yaparak dolduran Nelle Reagan, çocuklarına küçük piyesler ve şarkılar da öğretmektedir. 1929 bunalımı patladığında, baba Reagan, işsiz, anne tezgahtar, oğul Reagan havuzda cankurtaran ve üniversitede ekonomi öğrencisidir.

Sokaklarda, Alkaponlar, şanslı Lucianalar, kumarbazlar, kaçak içkiciler, sahtekarlar, işsizler dolaşmaktadır. Bu arada göçmen işçilerin "tasarruf" larını toplayan Bank of America palazlanmaktadır. 1932 yılında spikerliğe başlayan Reagan, 1937 yılında kendisini kamera kar-

REAGAN

lerin ortaya çıkarılmasına yardım eder.

Unutulmaz insan Truman'ın desteklenmesi kampanyasına katılır. Savaşı ancak filmlerde gören Reagan savaş çığlığı atan her adayı desteklemeyi bir borç bilir. Ve hiç bir zaman da ödülsüz kalmaz. Bank of America ve Litton silah fabrikalarının güçlü adamı Salvotori; işte gelecekteki başkan adayımız, diye Reagan'ı gösterdiğinde, içkinin Salvotori'yi çarptığını sanan çok kişi olmuştur. 1964 yılı, Reagan ve Kaliforniya Oligarşisinin, nükleer savaş niye çıkmıyor diye bağıran Goldwater'i desteklemesine ayrılır.

1966, Reagan politikanın kucağındadır. Kaliforniya Oligarşisi, Ronald Wilson Reagan'ı vali seçtirir. Reagan, oligarşiye şükranlarını, Vietnam savaşına yeni silahlar kattıkları için teşekkürlerle sunar. 1971' de yeniden validir. Avukat Nixon'ı başkanlığa getiren Kaliforniya Oligarşisi Reagan'ı hazırlamaktadır. 1980 Kasımında alkolik ayakkabıcı John Edward'ın oğlu Beyaz Saraya başkan olarak gelir.

İran, Grenada, Libya, bilindik, tanındık birçok ülkenin halkı, Monreo'yu, Joy'u, Eisenhower'i, ve Nixon'ı yeniden yaşar.

Reagan spikerlik alışkanlığından gelen ses tonu ile adamlarının yazdıklarını okur ve uygular. Düşler kurar, yıldızlarla savaşır, hürriyet dağıtır, şovlara çıkar.

Bir Amerikan yurttaşı olan Carol White, onu, "Aptal, aptal, aptal..." diye tanımlamış. Bize susmak düşer. Hayal tacirliğinden, silah tüccarlığına yükselişi bilindikten sonra.

BARIŞ ŞİİRLERİ

Yüreği Gözlerinde Çocuk Gözleri Yüreğinde

- Yavrucuk! Neden ağlıyorsun
titreyip, için için
böyle uykuların öncesi,
nedir bu mahzunluğun?

- Babamın gözlerindeki rengi
unuttum da ansızın!

- Sorsan söylemezler mi? Yada
resimlerine baksan..

- Kararır resimlerimde
gözlerim geceleri,
kirpiklerim kırılmış uykulara dağılır;
annemse, o da yanıtsız uykularla yaralı...

- Peki, baban nerede? Hey, çocuk!
Söyle, bulalım hemen!

- Derin derin gülümseyip bir gece
okşarken incecikten
hüzün ve sevgiyle saçlarımı
karanlık götürmüş onu, koparıp ışığından...

- Sabahlardan bir sabah
mutlaka gelecektir, güzelim,
şimdi uyuman gerek!

- Neden aynı şarkıyı söylüyor herkes amca
avutmak için beni?
Rüyamda değil ki aradığım,
ay değil, güneş değil ki o;
sadece yüreğimde gözleri uğuldayan bir baba...

- Peki yavru tavşanım
babanın yüreği ne renk?

- Söyledim sana: sevgi, hüzün, incelik...

- Bebecik, bu sana yeter;
baban yüreğiyle dönecek!

982, Paris

Nihat Behram

Elimden Gelse

Ben isterim ki
Bulutlar ağlasın
Çocuklar ağlamasın
Hiçbiri öksüzlük
Yetimlik duymasın

Ben isterim ki
Konuşsun her çiçek
Kendi dilince
Silahların
Kesilsin sesi

Ben isterim ki
Soğuğa, karanlığa
Kapansın kapılar
Gözler kapanmasın
Sözler kapanmasın

Ben isterim ki
Yangınlar sönsün
Umutlar sönmesin
Erişsin her meyva
Kendi çağında
Yüreklere
Acı söz değmesin

Ben isterim ki
Eğilsin dallar
Bereketten;
İnsanoğlu
Başını eğmesin
Utançtan yada güçsüzlükten

Ben isterim ki
Gözyaşı gibi
Aksın pınarlar
Berrak duru
Toprağın üzerinde
Pınar gibi
Akmasın gözyaşı
Yeryüzünün hiçbir yerinde

Ben isterim ki
Bir yıldızlar
Kalsın uykusuz
İnsanlar yatıp dinlensinler
Taze bir güçle
Başlamak için
Umutlu sabaha

Ben isterim ki
Her şey eğilsin
İnsanın önünde
İnsan insana
Tutsak olmasın

Ben isterim ki
Sevinç mutluluk
Bol olsun
Yürekten yüreğe
Ülkeden ülkeye
Açık yol olsun

Resul Rıza

Acılar Boy Veriyor

Dolaşıyorum yalnızlığımın yabancılığında
Yüzyıllık yapıları gölgeliyor çınarlar
Kahvesiz bir köy gibiyim akşamları

İçim bir müze gibi zengin ve soğuk
Çıkmaz sokakların cinayet kokar soluğu
Günlerdir beklediğim uçup gelmeyen sevinç

Dolaşıyorum dalı kırık bir ağaç gibi
Yurdum geliyor gözlerimin önüne
Acılar yeniden boy veriyor sevgimde

Gültekin Emre

kim rambo'ya benziyor?

Suat Tekeli

"Eğer bir daha İran'daki gibi bir rehineler krizi yaşanacak olursa, Rambo gibi bir adamımız olursa, hiç sorun olmaz."

Yönetilenlerin düşünmemek için ısrarlı tutumları, yönetenler için ne büyük şans. "Bu söz, insanlık tarihinin en büyük kıyımı olan İkinci Dünya Savaşı'ndan sorumlu güçleri kişiliğinde simgeleştiren Hitler'e ait. Çok önemli bir gerçeğe işaret etmesine karşın, bu olgu hiç bir zaman tek yanlı bir belirleyicilik altında gelişmiyor. Yani, ortada bir "anormallik" yoksa, hiçkimsenin "ben düşünmemekte ısrarlıyım" gibi bir tutuma girmesi kolaylıkla beklenemez.

İnsanların düşünmemesini sağlayacak koşulların oluşturulması (ki bu da bir "düşünce" ürünüdür) olgunun asıl belirleyici yanı. Kaldı ki, metrekare başına düşen silah sayısının insanların sayısının üstüne çıktığı, nükleer silah üretiminin büyük boyutlara ulaştığı günümüzde, düşünmemek için ısrarlı bir tutum bile, tüm bunları algılayamamak gibi aslında istenen bir sonucu doğuramıyor.

Ama, demokrasilerde çare de tükenmiyor. Hele bu demokrasi, "hür dünya"nın temsilcisi ve koruyucusu ABD'nin demokrasisi olursa... Ve ABD demokrasisi, eğitimbilimi ve toplumsal ruhbilimi yedeğine alarak ve yaşamın tüm alanlarını ve ayrıntılarını da gözardı etmeksizin, yönetilenlerin büyük bölümünü düşünmemek için ısrarlı bir tutum içine sokmayı ya da görünenleri halisünasyona dönüştürmeyi ve kendini kurtarmayı, geçmişte olduğu gibi bugün de *şimdilik* başarmaktadır. Şiddet ve saldırganlık ise bu "çaba"nın hem ürünü, hem de vazgeçilmez yeniden-üretim aracıdır. Ortaya çıkan tablo; her 24 dakikada bir cinayet, her 17 saniyede bir soygun, her 7 saniyede bir ırza geçme ve 50 milyon kişinin silahlı oluşu.

Biraz daha ayrıntılarına inersek, tabloyu oluşturan fırça darbelerini de rahatlıkla görebiliriz: 1914'de Pancho Villa önderliğindeki Meksika Bağımsızlık Savaşı'nı bastırmak için giden ordunun komutanlığını yapan, binlerce kızılderilinin soykırımından sorumlu ve "en iyi yerli ölü yerlidir." incisi ile ünlü J.J.Pershing'in adının nükleer füzelere verilmesi... "Buraya köpekler ve zenciler giremez!" tabelalarının asıldığı birahaneler... "Çocuk dövme sanatı" üzerine yazılmış ve 50 milyon satan kitaplar... "Snuff Filmleri" diye adlandırılan ve *gerçek* adam öldürme, ırza geçme sahneleri içeren film kasetleri... Demokrasi adına sosyalist ve komünist örgütler yoğun bir baskı altında tutulurken, yine demokrasinin gereği adına, Nazi Partisi'nin Başkanlık Sarayı önünde kurulabilen kürsüsü... Çocuklar için düzenlenen ve uygulama sırasında alçıdan yapılmış güvercinlere ateş edildiği "tabanca ve tüfek kullanma seminerleri"...

Örnekleri uzatmak mümkün. Ama, belki de tablonun en çarpıcı yanını eğitim-çocuk-silah unsurlarını barındıran son örnek oluşturuyor. Amerikalı ünlü sinema oyuncusu Jack Lemmon bir söyleşi sırasında, oyuncakçılarda Rambo tüfeklerin satılması konusundaki düşüncelerini şu tümcelerle dile getiriyor:*"Çok garip, inanılmaz bir şey bu. Dünyadaki hiçbir psikiyatr beni, çocuklar gibi kolay etkilenen kişiler üzerinde bu tür oyuncakların olumlu sonuçlar vereceğine inandıramaz."*

İnandıramaz ama, bir zamanlar, Amerikalıların kendilerini özdeşleştirebildikleri kahramanları John Wayne' in yerini, bugün geniş omuzlu ve pazulu S.Stallone alıyor. Bir yandan Yıldız Savaşları vb. filmler önümüzde geniş fantezi ufukları açar, uzay savaşlarının gelişen teknolojinin adeta vazgeçilmez uzantısı olduğunu gözümüze dürter ve savaş sonrasında-gerek yeraltı kentleri ve gerekse uzay kolonileriyle-insan soyunun şu ya da bu biçimde süreceğini anlatmaya çalışırken, Rocky ve kankardeşi Rambo da, Amerikan milliyetçiliğinin mistik onurunu sembolize ediyorlar.

Rocky "gelecek"tir, Rambo ise geçmişin ayıplarını silmeye çalışan bir kahraman. *"Eğer bir daha İran'daki gibi bir rehineler krizi yaşanacak olursa, Rambo gibi bir adamımız olursa, hiç sorun olmaz"* diyor Reagan. Rambo, Amerikan toplumuna hakim olan uyuşukluğa başkaldırır. Tam bir yurt severlik aşılar. "Buraya (Vietnam) benden önce gelen herkesin istediğini, hatta uğrunda öldükleri şeyi istiyorum; ülkemin, onu sevdiğim kadar beni sevmesini istiyorum"

Rocky ise "iyi" bir Amerikalıdır. Geleneksel Amerikan değerleri üzerindeki pası kazır. Ailesini sever, dostlarına bağlıdır, hayvanlara iyi davranır. Her bireyin zengin olmak için eşit fırsatları olduğu yolundaki "Amerikan rüyası"nı gerçekleştirmeye çalışır, yılmaz bir emekçi gibi. İş ahlakını dinsel bir platforma oturtur. Antremanlarda bedenine acı çektirmekten, adeta azizler gibi zevk alır. Ama "en iyi" olmak gibi düşleri de yoktur, kahramanımızın, Rock,-I'de. Düşündüğü tek şey, daha çok parası olmasıdır. Bir kenar mahalle insanıdır o. "Hani, ben birraz salağımdır be "diyordu, kız arkadaşına. Ağır sıklet şampiyonluğu için maça çıkarken iddialı bile değildi. "Maç sonuna kadar ayakta durmayı başarırsam eğer, aptal olmadığımı anlarım" diyordu.

Stallone'un senaryolarına, canlandırdığı kişiliklere çeşitli çevrelerden tepkiler geliyor sürekli. Vietnam gazileri, savaş sapığı olarak nitelendikleri Rambo'ya ateş püskürürken, feministler de onun "aşırı erkeksiliği"ne saldırıyorlar. Kimileri Rocky-IV'ün senaryosunu bir fabl' a benzetiyor; Doğu-Batı ilişkisini anlatan bir Fabl.. Bir yanda özgürlüğün simgesi Rocky, diğer yanda ise devlet güdümlü mekanik bir Rus. Psikologlar her iki filmde şiddetin romantikleştirildiğini öne sürüyorlar. "Meşrulaştırılmış vahşet" ya da "meşrulaşmış vahşi"; bir tarihçi böyle tanımlıyor senaryolarını ve kahramanlarını. Sosyologlar ise, her iki filmin de kapalı bir mesaj taşıdığına, bunun da, *1985'in sorunlarının ancak saldırgan, vurucu, güçlü, gözünü budaktan sakınmayan bir öncü tarafından çözülebileceğinin* olduğuna işaret ediyorlar.

Öyle ya da böyle, bugün Amerikalı çocuklar en çok Rocky bebekler ve Rambo silahlarıyla oynamayı seviyorlar. Cumartesi sabahları yayınlanan çizgi film kuşağında en çok ilgiyle izlenen; doğa tutkunu, hayvanların dostu, çiçek aşığı Rambo Filmi. Kimi gençler günlerini bir jimnastik salonunda geçiriyor, vücutlarını geliştirmek için. Nedeni ise, "Kim Rambo'ya Benziyor" yarışmalarında dereceye girebilmek. İç dekorlarını Vietnam'ın sık ormanlıklarına benzetmeye çalışan, göğüslerindenbellerine kadar fişekliklerle servis yapan garson kızlar çalıştıran barlar, daha fazla iş yapıyor.

Stallone'a göre bu başarısının nedeni ne, peki? Rocky ve Rambo' nun tam zamanında seçilmiş karakter olmaları. Rocky-IV'de koşulları kullanmayı ustalıkla başarır ."Çeşitli nedenlerle" Amerikan toplumunda bir Rus fobisi oluşmuştur. Birçok Amerikalı için, son Rocky filmi 3. Dünya Savaşı'nın sonucunu vermiştir bile; iyi Amerikalılar kötü Ruslara günlerini gösterirler.

Bugün ABD Başkanına, "neden yeteri kadar silahlanmıyoruz ve de Sovyetler Birliği'ni hemen bombalamıyoruz?" diyen ve ABD Savunma Bakanlığı'nı şikayet eden mektuplar yazılıyor.

ABD'li Kardinal Krol ise sorunu oldukça yalın dile getiriyor: *"Atom silahları üretmek ahlaksızlıktır".*

gençlik yedinci sanatı kucaklıyor

Haldun Armağan

GİFFONİ ULUSLARARASI FİLM FESTİVALİ

Bir film festivali düşünün; yalnızca gençliğe ayrılmış olsun. Bununda ötesinde, seçici kurul tümüyle çocuklardan ve gençlerden oluşsun. Dünya gençlik yılının benimsediği "gelişim, katılım ve barış" ilkelerinin "neresindeyiz" sorusunu akılda tutmak üzere, az önce çizdiğim tablonun kurmaca olmadığını belirteyim. İtalya'nın Napoli kenti yakınlarındaki Giffoni'de, uluslararası nitelikte bir film festivali yapılıyor: Giffoni Gençlik ve Çocuk Filmleri Festivali. Bu yıl 16 yaşına basan festivale 25 ülke katıldı. Yarışmalı bölümde ABD, İtalya, Brezilya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Danimarka, Yunanistan, Sovyetler Birliği, İsveç, Venezuella, Macaristan, İrlanda, Kanada, Hollanda ve Bulgaristan'dan toplam 16 film yeraldı.

Yaşları 13-19 arasında değişen jüri 127 kişiden oluşuyordu. Jüri, İtalya'nın her yöresinden gönderilen üyelerden oluştuğu için, ülkeyi temsil ediyor ve oylarını kapalı zarf yöntemiyle, büyük gizlilik içinde veriyor. Yarışma sonunda, Yugoslav yönetmen Tugo Stiglic' in "Bir Midye Kabuğunda Geçen Yaz" birinci, İtalyan yönetmen Giulinao Carnimeo'nun "Computron 22" ikinci , Kanada'dan Micheal Rubbo'nun "Fıstıkezmesi Çözümü" (Peanutbetter Solution) üçüncü oldu. İsveçli yönetmen Lasse Hallstrom'un "Bir Köpek Olarak Yaşantım" ın çocuk oyuncusu Tomas Von Brömsen ise, "en iyi oyuncu" ödülünü kazandı.

Salt gençlere ve genç olma yolundaki kuşağa adanmış festival, yalnızca yarışmayla da sınırlandırılmadı. Sovyetler Birliği'nin çocuk sinemasının toplu gösterisi (10 film), Sovyet çizgi filmleri, genç yönetmenlerin imzalarını taşıyan yedi filmden oluşan "İtalyan sinemasında yeni akımlar" başlıklı gösteri, kahramanları gençler olan ya da gençliğin dünyasına yaklaşan filmlerden seçmeler, bunlardan bazılarıydı. Yarışmalı bölüm dışında, en çok ilgiyi çeken gençlik filmleri "İlk Kan Akana Dek Aşk" (Macaristan-Gyorghy Dobray/Peter Horvath), "Bir Zamanlar Nasıl da Gençtik" (SSCB-Mikhail Belikov), "Yanan Çiçekler" (Norveç-Eva Dahr) "Susan İçin Çeşme" (Çekoslovakya-Dusas Rapos), "Bahçe Çiti" (Romanya-Cristiana Nicolae) ile "Simon Le Bon'la Evleniyorum" (İtalya-Carlo Cotti) oldu.

Giffoni film festivalinde, filmlerden de öte önem taşıyan bir olgu, İtalyanlar için ne denli gündelik ise; bizler için o denli ayrıksıydı. 127 kişi, her filmi büyük bir dikkatle izledi; kimi ortaokul, kimi lise öğrencisi bu gözler, ne denli pırıltılı olduğunu, film sonrası tartışmalarda kanıtladı. Çocukların, gençlerin, kendi kendilerini yönettiği bir dünyaydı adeta. Yönetmene kimi zaman övgü, kimi zaman çok sert yergilerle dolu eleştiriler yapıldı, gençlik sineması kavramını, bazı yönetmenlerin "hafife aldığı" belirtilerek tepki gösterildi. Genç olmaya aday 127 kişi, sinemanın teknik ve içeriği dengeli biçimde birleştirmesi koşulunu; filmlerin hem sanatsal düzeyini yüksek tutması, hem de çağdaş bir mesaj vermesi gerektiğini savundu. Kimisi, yönetmenlerle cesur bir tartışmaya girişerek bazı savlarını kabul ettirdi. Jüride herkesin, "bir şey söylemek" için can attığı; özellikle farklı görüşler öne sürmek için, herkesin birbiriyle yarış ettiği, hemen dikkati çekiyordu.

Bizler için,"ayrıksı'ık" da işte bu noktada başlıyordu: Gençliğe sorumluluk verme kavramını çoktan unutan, unutulması için çalışan; gençlik adına kararları yetişkinlerin (gençliğin yararı adına) verdiği; "uygun adım" felsefesinin liselerle de yetinmeyerek, üniversitelerde yerleştirildiği; çizgi dışı insanların "yaşken eğilmeye çalışıldıkları"; ataerkil çizgide gelişen "kapalı toplumdan", demokrasiye bir türlü geçilemeyen düzenin biçimlediği hayatın ne denli trajik durduğunu gösteriyordu, bu "ayrıksılık".

"Barış" sözcüğünün nasıl anlaşıldığı, Nato genel sekreterine "Atatürk Barış Ödülü" verilerek ortaya çıktı. (Bu sözcüğün öteki anlamları ise gerçekte varoldu mu?...)"Barış" acınacak durumda; "gelişim" ve "katılımın"ise neresindeyiz acaba!..

Macar Filmi 'Pallisade Caddesindeki Kaçırma Olayı" Yönetmen Sandor Mihalyef

luk ve karar verme süreçlerinden de geçiyor; klasik oyuncakların yerini, bilgisayar gibi zeka gerektiren "arkadaşlar" alıyor.

Kanada filmi "Fıstıkezmesi Çözümü/Peanutbetter Solution" çocukların dünyasına, yine onların gözüyle yaklaşmayı deniyordu: Büyülü ev masalları, gerçek ile düşlemsel çizgi arasında gidip gelinen bir dünya, saç'ın çocuk ve gençler için taşıdığı anlam ve önem...

Dereceye girmemesine karşın, ilgi toplayan filmler arasında, İrlanda ve Venezuella filmleri sayılabilir. İrlandalı yönetmen Bill Miskelly'in "The End of the World Man/ Dünyanın Sonu Geldi Diyen Adam" şenliğin en başarılı örneklerinden biri oldu. Film, sinema dilinden hiç bir ödün vermeksizin, bir parkın garaja dönüştürülmek istenmesi üzerine, yöredeki bir avuç gencin protestoya başlamasını; bu eylemci tavır sayesinde, çevrenin de dikkatini toplayarak, parkın yıkılmasını engellemelerini anlatıyor. Bu filmde varolan "sinemasal tat", Venezuella filminde de olsaydı; sanıyorum dereceye girme şansı kesinlikle sözkonusu olacaktı. Olegorio Barrera'nın "Pequena Revancha/Küçük İntikam" adlı filmi, dikta döneminde geçiyor ve anne-babası devrimci olan bir çocuğun kendi başından geçen olayların etkisiyle bilinçlenmesini anlatıyor. Ancak, öykünün yeterli sinema malzemesiyle örülmemesi,

> **"Çocukların, gençlerin, kendi kendilerini yönettiği bir dünyaydı adeta: Yönetmene kimi zaman övgü, kimi zaman çok sert yergilerle dolu eleştiriler yapıldı."**

Venezuella filmi "Küçük İntikam" Yönetmen Olegario Barrera.

Yarışmalı bölümde yeralan filmler arasında, gençleri "minik çocuklar" olarak kabul eden bir kaç film dışında; genellikle olgun bir sinema diliyle işlenmiş, didaktik olmaktan kaçınarak bir mesaj vermeye çocuk ve genç dünyasına bazen mesafeli, bazen de bütünleşen bir bakış açısıyla yakalama çabasında olan filmler izledik. Birinci olan "Bir Midye Kabuğunda Geçen Yaz", anne ve babası ayrı yaşayan bir çocuğun, büyüme serüvenini anlatıyor. Önce, bir bilgisayar herşeyin yerini tutuyor çocuk için; ancak başına gelen olaylar sonucu, artık kendi kararlarını kendisinin vermesi zamanının geldiğini anlıyor. İtalyan filmi "Computron 22"de benzer biçimde; çocukları "olgunlaşma", "yetişkin konumuna sıçrama" sürecinde işliyordu. Dünyası alt üst olmasın diye, annesinin evi terkettiği kendisinden gizlenen Luca'nın, bilgisayardan da yararlanarak, annesinin izini tek başına bulmasının öyküsü "Computron 22". Çocuklar yeni yetme çağına girerken, sorumlu-

çoğu kez didaktik bir yaklaşımla kolaycılığa kapılması; "Küçük İntikam" ın sinema olarak başarısına gölge düşürüyor.

Giffoni 86'da gösterilen 60'a yakın filmden "Palissade Caddesindeki Kaçırma Olayı" (Macaristan-Sandor Mihalyfy), "Bir Köpek Olarak Yaşantım" (İsveç-L.Hallstrom), "Thomas ve Senior, Bernard'ın Duruşmasında" (Hollanda-Karst Van Der Meulen) ile "Dilber" (Yunanistan-Manoussos Manoussakis), genelde beğenilenler arasındaydı.

EROĞLU □ *Avrupa'da yazılan Türk şiirinin ne gibi sorunları vardır?*

ATAOL BEHRAMOĞLU ■ Ben bu konuyu göçmen kültürü diye toparlamaya çalışacağım. Çünkü Avrupa'da yapılan Türk edebiyatı yada yazılan Türk şiiri diye düşündüğümüz zaman, konuyu böyle getirdiğimiz zaman, bu ister istemez göçmen kültürü meselesi ile bizi karşı karşıya bırakmakta...

Böyle bir şey var mıdır? Göçmen kültürü varsa nedir? sorularına birlikte yanıt arayalım diye düşünüyorum.

Bu göçmen edebiyatı sözü acaba dünyada ne zaman, nerede çıkmıştır diye düşünmeye değer. Araştırmış değilim doğrusu fakat şöyle düşünüyorum: Ülkelerinden, oraya dönmemek üzere ayrılan insanların oluşturduğu bir geçiş dönemi edebiyatı olsa gerek böyle bir edebiyat; göçmen edebiyatı... Söz gelimi, Sovyet Devrimi'nden sonra o zamanki Rusya'dan ayrılan insanlar. Bunlar genel olarak ülkelerine dönmeyi düşünmüyorlardı. Ya da belli bir zaman geçtikten sonra artık dönemeyeceklerini gördüler. Çünkü artık köklü bir rejim değişikliği sözkonusuydu. Ve eski toplum yapısına bağlı insanlar ülkelerinden, oraya dönmemek üzere ayrılmışlardı. Onların oluşturduğu bir kültür sözkonusudur yabancı ülkelerde. Özellikle, diyelim ki Fransa'da Amerika'da. Bu bir göçmen edebiyatıydı. Yada göçmenlikteki Rus Edebiyatı!

Bir yanıyla böyle bir şey olsa gerek bu. Bir yanıyla da büyük ülkelere göç etmiş işçilerin giderek, bir kaç kuşak sonra oluşturduğu edebiyat; çocuklarının oluşturduğu kültür. Bu da bir göçmen kültürü! Biz acaba böyle bir şeyin neresindeyiz? Böyle bir kültürün neresindeyiz? Bizlerin, Türkiyelilerin yurt dışındaki ülkelerde yarattığımız kültür bir göçmen kültürü müdür, ne ölçüde göçmen kültürüdür? gibi sorulara cevap aramak lazım...

Şöyle düşünüyorum; Türkiyelilerin yurt dışındaki varlığı yeni bir olgudur. Fakat bunun kalıcı yanları olacağı da şimdiden belli oluyor. Yeni kuşaklar var burada doğan ve birkaç kuşak oluşmakta neredeyse. İki kuşak var yurt dışında ve belli ki artık burada Türkiye varlığı sürekli olacaktır. Dolayısı ile bir göçmen kültürü sözkonusu. Ama bu günkü iletişim araçlarının verdiği olanaklarla ülkeler arasında sürekli bir bağlantı var. Üstelik bizim insanlarımız genel olarak ülkelerine bağlı insanlar. Türkiye ile bağıntı her zaman olacak! Yani, Türkiye'den ayrılıp buralara gelmiş insanlarımız dönmeseler de, buralara yerleşmiş de olsalar, memleketle bağıntı her zaman sürecek. Dolayısı ile Türkiye'nin varlığı her zaman duyumsanacak buradaki kültürde.

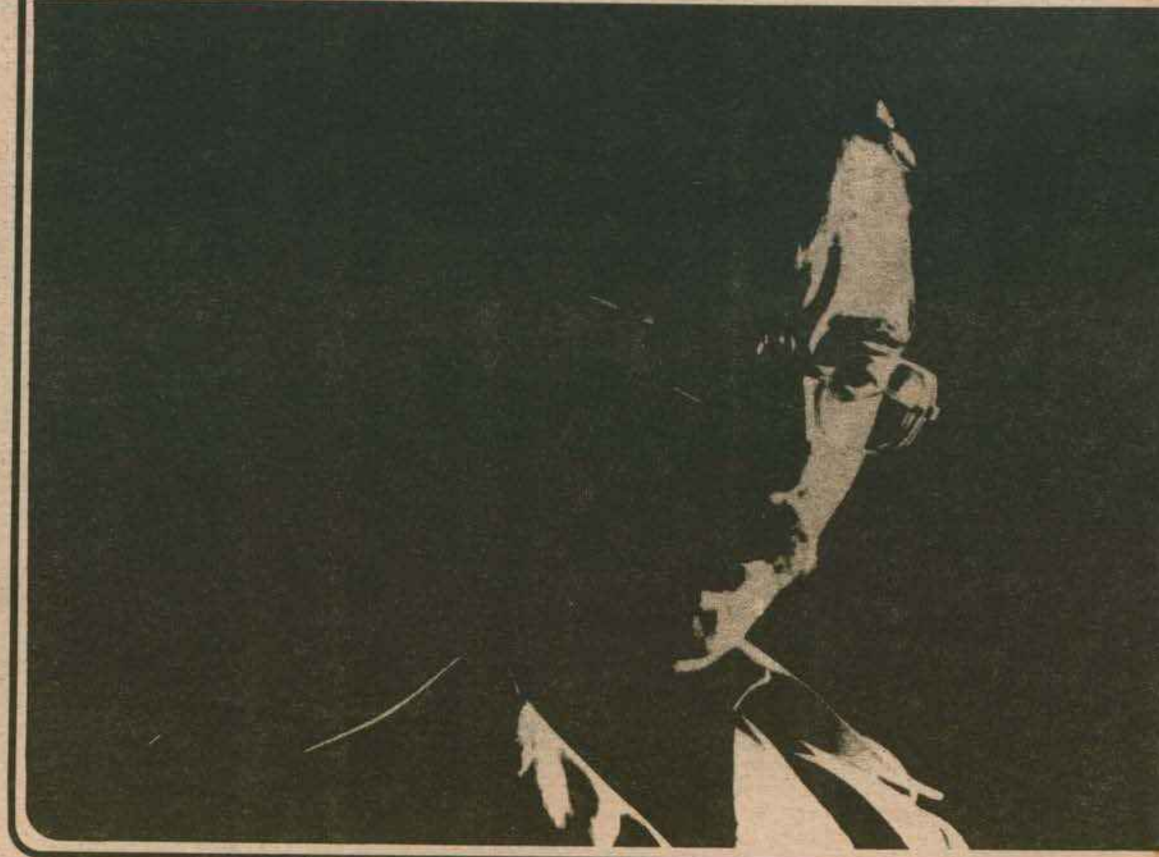
Özetle, göçmen kültürü kavramına eleştirisel bir biçimde yaklaşmalıyız diye düşünüyorum. Çünkü, yurt dışında bulunduğum bu sıralarda şunu gözlemledim ki; bu ülkeler bizleri ikinci sınıf bir kültüre, ikinci sınıf bir edebiyata mahkum etmek istiyorlar! Gerek sanatsal değeri bakımından, gerekse konuları bakımından ikinci sınıf bir edebiyat..! Yani, "siz göçmensiniz burada, o halde konularınız göçmenlik konuları olmalıdır. Ayrıca sizler bir azınlıksınız, yüksek değerde, yüksek düzeyde bir edebiyat sizin işiniz olamaz!"

Bu yaklaşıma bence karşı çıkmalı. Bugün Türkiye'de üst düzeyde bir edebiyat vardır. Üst düzeyde kültürü olan bir toplumuz biz. Ve burada bulunan insanlarımız bu kültürün temsilcileridir. Hele ki bugünkü aşamada! Gelecekte bu olayın nasıl bir yönde gelişeceğini, boyutlanacağını da araştırabiliriz, araştırmalıyız da! Fakat bugünkü aşamada bizler neyi temsil ediyoruz? Kimimiz buraya zorunlu olarak ve dönmek üzere, kısa sürelerde dönmek üzere geldik. Kimimiz belki buralarda doğduk. Ama Türkiye ile bağıntımız sürmekte. Çünkü kendimizi Türkiye'nin bir parçası saymaktayız. Anamız babamız gidiyor-geliyor, kendimiz gidip gelebiliyoruz. Ve köklü kültür değerleri olan bir toplumun insanlarıyız. Biz burada bu kültürü temsil etmekle yükümlüyüz. Bu gün Türkiye'deki Türk edebiyatçısı, yazarı, şairi, en yüksek değerde ürünler ortaya koymaktadır. Yani evrensel değerde ürünler ortaya koymaktadır. Gerek biçim olarak, formlar olarak, gerekse içerik bakımından (konuları bakımından)... Yani dünyanın başka gelişmiş ülkelerindeki sorunlar Türkiye yazarının da sorunlarıdır. Ya da onları ilgilendiren sanatsal formlar, Türkiye'deki şairi ve yazarı da ilgilendirmektedir. O halde Türkiye dışındaki yazarlarımızın ürünleri neden daha alt düzeyde ürünler olsun? Ya da konuları neden ille de adeta bir röportajcılık yaklaşımıyla düşünülsün? Yani göçmenlik meselesi..! Mesele insani meseledir, insan sorunudur. İnsanın çeşitli durumlarda, konumlardaki sorunudur. Yazar bunlarla ilgilidir, şair bunlarla ilgilidir. Ve bunun içinde her şey vardır. Söz gelimi çok güzel aşk şiirleri yazılabilir. Çünkü aşık olmuştur, şiir yazar. Göçmen edebiyatına mı girecektir bu?

Ya da hüzünlendirici olaylar yaşamıştır, insani olaylar yaşamıştır, o konuda birşeyler yazmıştır. Yurt dışında bulunan bir yazar neden ille de belli bir konuyu yazmaya zorlansın? Bence bu da yanlış bir şey. Böyle bir yaklaşımı kabul etmememiz lazım diye düşünüyorum.

Şimdi biraz daha meseleyi geliştirirsek; bence yurt dışında çıkan dergilerin daha üst düzeyde dergiler olmaya özen göstermeleri gerek! Bu dergilerin merkezileşmeleri gerek ve Türkiye kültürünü; yurt dışında, bugünkü koşullarda Türkiye'de söylenemeyecek şeyleri de söyleyen bir dergi haline getirmek gerek. Ama amatör nitelikli dergilere de ihtiyaç var. Türkiye'de olduğu gibi burada da böyle dergilere ihtiyaç var. Fakat her alanda üstün kaliteyi, üst düzeyde ürünleri zorlamalıyız...

ATAOL BEHRAMOĞ

YURTDIŞINDA YAZILAN TÜRK ŞİİRİ

Yurt dışında yazılan Türk şiiri meselesini çok özel olarak incelemiş değilim. Dergilerde çıkan şiirlere bakıyorum, okudum. Az çok bir fikrim var. Tabi çelişik şeyler ortaya çıkıyor. Konuşmakta insan zorluk çekiyor bu konuda. Kimseyi kötülemek ya da küçültmek istemeyiz. Ama Türkiye'de şiir değeri çok tartışılabilecek kişilerin yurt dışında çok ünlü olmaları, yahut öyle gösterilmelerinde bir garabet var... Bir çelişik durum bu! Türkiye şiirinin, Türkiye kültürünün bir düzeyi var... Bunun yurt dışında, bana göre yansıması lazım! Ve yurt dışında bulunan şair, yazar; bir yandan Türkiye kültürü ile bağıntısını korumalı, onun en iyi örnekleriyle bağıntısını korumalı; bir yandan da bulunduğu ülkenin kültür değerleri ile bağıntıları aramalı ve böylece bu konuda başarılı olabilecek bir sanatçı, bir yazar, bir şair belki de daha üstün düzeylere çıkabilir. Bir bakıma Türkiye'deki yazarın sahip olamadığı şanslara sahip olabilir. Batı kültürü ile yakın ilişkide olma bakımından... Diyelimki daha demokratik ortamlarda yazma-araştırma şansına, en azından bugün için sahip olma bakımından... Batılı yazarın sahip olmadığı bir şansı vardır; Türkiye gibi köklü kültür

> **"Yurt dışında bulunduğum sıralarda şunu gözlemledim ki; bu ülkeler bizleri ikinci sınıf bir kültüre, ikinci sınıf bir edebiyata mahkum etmek istiyorlar. Gerek sanatsal değeri bakımından, gerekse konuları bakımından ikinci sınıf bir edebiyat."**

LU

'Türkiye ültürünü emsil etme ilincini aşımak erek''

değerleri olan bir toplumun yazarıdır, çocuğudur 'bağıntı içindedir o toplumla! O da onun eserine bambaşka bir derinlik ve boyut getirebilir. Bu olanaklardan yararlanmalıdır. Yurt dışında bulunan bizim şairimiz, yazarımız, göçmen kültürü gibi bir çerçeve içine sokulmak istenmeye karşı çıkmalıdır. Ve daha üstün boyutlu bir sentez kültürünü araştırmalıdır. Daha evrensel olabilecek bir kültürü; bir yanıyla Türkiye bir yanıyla bu ülkelerdeki olanakları değerlendirerek... Bunun bugün ne ölçüde yapılabildiği tartışma konusudur. Çok çeşitli nedenleri de var bunun: Siyasi nedenleri var, kültürel nedenleri var..! Türkiye, yurt dışında genel olarak yeterince temsil edilebilen bir ülke değil. Çünkü kendi yazarlarının yolunu kesen bir ülke... Türkiye ile bağlantıları daha sık olabildiği bir ortamda bu mesele tabiki daha kolay çözümlenecektir. Bugün bu imkanlardan yeterince yararlanılamamakta.

DİL SORUNU

Bitirmeden önce bu bölümde bir şey daha eklemek istiyorum; dil meselesi... Bu, tartışmaya açık, ilginç bir konudur. "Burada doğan yeni kuşak hangi dilde yazacak? Bu ülkelerin dilinde yazarlarsa nereli yazar olacak? meselesi tabi ilginç bir konu. Bazı şaşırtıcı örnekler var. Mesela Panait Sıtrati: Romanya'lı bir yazar. Fransa'da yazdı bazı yapıtlarını. Ömrünün son beş-on yılında Fransa'da yaşadı. Fakat Fransız yazarı değil! Hiç kimse O'nun Fransız yazarı olduğunu düşünmez. Çünkü konuları ve duygu dünyası ülkesine bağlı bir yazar. Kendisi Romanya'lıdır ancak Fransızca yazmıştır yazılarını. Cengiz Aytmatov ya da bazı Azeri yazarlar var. Bazen Rusça da yazıyorlar. Cengiz Aytmatov hem Kırgızca hem de Rusça yazıyor. Bazı Azeri yazarları var, sadece Rusça yazıyorlar, sonra Azerice'ye kendileri çeviriyorlar eserleri... Fakat bunlarda Azeri yazarı, Rus yazarı değil; Sovyet yazarı ve Azeri yazarı... Çünkü konuları ve duygu dünyaları Azerbeycan'la ilgili. Bunu anlatmak zor! Her edebiyatın, kendi içinde bazı sistemleri oluşuyor; bazı duygu sistemleri, düşünce, bakış açısı sistemleri. Bazı sorunsallar ve bazı formlar... Başka bir Cengiz, Cengiz Hüseyinov. Bir insan O'nu okuduğu zaman, bir Rus yazarıdır demez. Fakat Rusça yazmış. Hatta dili bile zorluyorlar, bazen dilin yapısını... Kendi sentakslarını getirerek.

Buralarda bir kuşak gelecek, burada, Almanya'da, Fransa'da... Hatta başladı bile; bu ülkelerin dilinde yazacaklar. Onlar acaba Hollanda yazarı mıdır yoksa Türkiye yazarı olmaya devam mı edecekler; Belki yazarına göre değişecek. Yani, dil burda belirgin bir kıstas, tek başına bir ölçüt beki de olamayacaktır. Belki de gerçekten bir sentez edebiyatı doğacaktır... Bir yanıyla diyelim Hollanda edebiyatının, kültürünün malı, bir yanıyla Türkiye kültürünün malı.

EROĞLU □ İlke dergisi için düzenlediğim soruşturmaya Almanya'dan yanıt veren arkadaşlar, "göçmen edebiyatı var mı yok mu?" sorusundaki cevaplarında Levent ÖZTOPRAK örnek veriliyor. Almanca yazan bu kişiyi Alman yazarı mı Türk yazarı mı kabul edelim diye tartışılıyor. Fakat Alman yazarları içinde kaldığı görüşü hakim...

BEHRAMOĞLU ■ Yazarına göre demek ki değişen bir şey. Tek başına o dilde yazmak ölçüt değil...

EROĞLU □ Benim bildiğim, L. Öztoprak sadece Almanca yazıyor.

ZAFEROĞLU □ Ancak, düşünceleri, bazı etkilendiği birimler, olgular hiç de Türkiye'den farklı olmaması gerekir gibi geliyor bana. Sizin de Kırgız ve Azeri yazarları konusunda verdiğiniz örnekler bence L. Öztoprak için de geçerli.. Öztoprak'ı okumadım ama oradan (Türkiye'den) etkilenmeden düşünmesi, bence biraz güç.

BEHRAMOĞLU ■ Şimdi şu ilginç şeyle bizi karşıkarşıya getiriyor: "Hiçbir şey, dar ulusal çerçevelerde kalmıyor. Aslında dünya evrensel bir yere doğru gidiyor, çok uzun soluklarla. Bunun değişik olguları ile karşılaşıyoruz. Alman Edebiyatı zenginleşiyor, başka bir renk kazanıyor. Öte yandan belki Türkiye'li okurun da kendisine daha yakın bulabileceği bir yazın türü ortaya çıkıyor; "bir sentez edebiyatı!" Dar anlamda Alman Edebiyatının ötesinde Alman Edebiyatı gelişiyor, zenginleşiyor bir yanıyla belki!.. Mesela Wilyam Saroyan Ermeni asıllı bir yazar. Amerikalı yazar tabi. Ingilizce yazmış, yıllarca oralarda yaşamış. Fakat Amerikan Edebiyatını zenginleştirmiş, boyutlar kazandırmış. Dar onlamda Amerikan Edebiyatı olmaktan çıkarıp daha genişletmiş.

Burada da aslında bir adım daha atarak şunu söylememiz lazım bu insanlara (Avrupalılara) -misafir olarak bulunduğumuz yada kalıcı olunan bu yerlerde- "bu insanlar (yabancılar) sizi zenginleştiriyorlar, sizin kültürünüze, edebiyatınıza zenginlikler getirmektedirler, getirebilecektirler. Sizler de buna hazır olun. Dar, ulusalcı bir bakış açısından kendinizi kurtarın ve daha açık olun bu insanlara! Asimile etmeyi de düşünmeyin. "Zaten bu da bizleri yeni başka yerlere götürür. Türkiyeliler kolay kolay asimile olacak bir töz taşımıyorlar esas olarak. Çünkü çok sağlam, köklü kültür değerleri olan bir toplum... Bir de iletişim meselesi var. Ülkelerinden kopmuyor ki buradaki insanlar... Gidiyor, geliyor, dilini konuşuyor, radyosunu dinliyor.. Yani, çok zengin ve değişik şeyler çıkarıyor karşımıza bu iş.

ZAFEROĞLU □ Yurt dışında yaşayan ya da yaşamak zorunda bırakılan yetkin edebiyatçıların, yurt dışındaki edebiyat çalışmalarında fonksiyonları ne olmalıdır? Günümüzde ne gibi fonksiyonlara sahiptirler?

Bugün bazı edebiyat-sanat dergileri çıkıyor yurt dışında. Genellikle aynı yazarları görüyoruz orada. Oysa yurt dışında yaşamak zorunda bırakılmış birçok yetkin yazarlar var. Bunların bu edebiyat dergileri ile ilgilenme düzeyleri oldukça düşük - ya da bana öyle geliyor, daha fazla katılım bekliyorum belki de! -Ben diyorum ki bu tür çalışmalarda nasıl bir fonksiyona sahip olmalılar? (yetkin edebiyatçılar-sanatçılar) Yetkinleşmişlik düzeyine gelmek için buradaki insanların biraz daha zorlanmaları gerekir. Biraz daha birikim sağlamaları gerekir. Bu düzeye gelene kadar, yetkin yazarlar, edebiyatçılar nasıl bir fonksiyon üslenmelidirler? Ya da fonksiyonları yerine getirebili - yorlar mı?

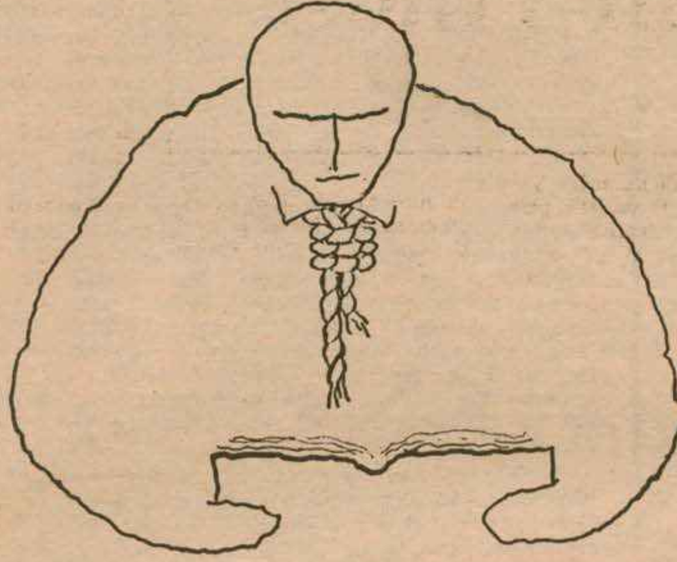
BEHRAMOĞLU ■ Gayet güzel bir soru. Şöyle bir şey anlatmak istiyorum: Balaban'la bir arkadaşlığımız vardır, eski bir arkadaşlık. Köyden Bursa'ya taşındığı zaman kendisine ben -yıllar yıllar önce- "şimdi artık şehir konularını çizersin" demiştim. Demişti ki o da bana: "Çocukluğuma ait şeyler daha bana yeni geliyor. "Sanattaki değişmeler çok çabuk şeyler değildir. Ciddi bir sanatçıysa sözkonusu olan, onun zihnindeki oluşumlar, duygular, formlar, mekan değiştirmekle hemen değişmez. Yurt dışında bulunmakta olan yazar -zorunlu olarak bulunan yazardan söz ediyorsak- bence Türkiye'deki gibi yazar, çizer. . Bir zaman bu böyle gider. En azından bir zaman adam, Türkiyeli yazardır! Bugün yurt dışında bulunmaktadır ama ülkesinin edebiyatçısı olmaya devam etmektedir. Tabi bazı yeni renkler, yeni konular, yeni türler kazanır yaptığı işler doğrusu.

Türkiye kültürünü burada temsil etme bilincini taşımak lazım, en üst düzeyde ilişkiler kurmak lazım, bu ülkelerin edebiyatçılarıyla, yazarlarıyla. Bu ülkelerin bizleri zorladığı konumların dışına çıkabileceğimizi ispat etmek lazım eserlerimizle ... Öte yandan da, buralardaki yeni bilgileri, yeni duyguları Türkiye Edebiyatına aktarıcı bir fonksiyon gibi de bakmak lazım. Mesela Bekir YILDIZ ilginç bir örnek değil midir? Almanya'da yaşamış olması , Türk Edebiyatına yeni boyutlar getirdi. Dar çerçevelerde değil, sentezci bir edebiyat açısından bu işe bakmak lazım. Bugün yapılanları değerlendirmek kolay değil... Gerçekten iyi yazarlarımız var. Özellikle romancılar, hikaye yazarları. Bazı yapıtları biliyorum. Mesela Dursun AKÇAM'ın bazı hikayeleri. Genellikle bu toplumda olup biten işlere dönük şeyler. Fakat üslup larak kendini koruyor. Fakir BAYKURT -bence seçkin bir yazarımızdır- esas olarak onun da çerçevesi belki bu... Uzun yıllardır burada (Almanya'da) yaşamanın getirdiği şeyler var, yeni araştırma olanakları... Fakat burada galiba şiirle anlatı arasında fark var. Şiir, dille ve insanın duygu dünyasıyla daha yakın ilişkide olan bir sanat türü . Dolayısıyla şiirin değişmesi çok zor. Bir romancı konusunu buradan alabilir, daha kolaylıkla alabilir. Çünkü konuya dayalı bir tür. Burada geçen bir olayı anlatır. Yine kendisi kalır fakat konudur sözkonusu olan. Buraya dönük bir şeyi belki daha kolayca yapabilir. Bir şairin bunu yapması daha zor. Çünkü şair daha evrensel sorunlarla ilgilidir: İnsanları üzen ya da insanları sevindiren, insanları kaygılandıran olaylar. Dünyanın her yerinde aşağı yukarı benzer şeyler. Konunun ötesinde duygu kavramları... Belki daha zor bu bakımdan. Şairler ne yapıyorlar ya da ne yapmalıdır. sorusuna cevap vermek belki daha zor. Kendisi olarak kalmasında yarar varşairin. İlle de, ben şimdi buraya geldim burayı anlatacağım diyebir telaşa kapılmaması belki daha yerinde olur. İyi bir şair olma kaygısını taşıması, daha önemli bir kaygı olmalı.

"Yurt dışında bulunan bizim şairimiz, yazarımız göçmen kültürü gibi bir çerçeve içine sokulmak istenmeye karşı çıkmalıdır. Ve daha üstün boyutlu bir sentez kültürünü araştırmalıdır. Daha evrensel olabilecek bir kültürü; bir yanıyla Türkiye. Bir yanıyla bu ülkelerdeki olanakları değerlendirerek."

Şiir Varlıktır

Şükrü Erbaş

ŞİİR VARLIKTIR

Şiirin bir ilk kaynağı vardır her zaman. Ozanı söz söylemeye götüren, uç veren bir ilk neden, bir sonuç, bir süreç, bir durum..

Kimi gün içine gün vurmuş bir çift gözdür bu. Kimi gün akşama düşmüş bir dalgın yüz, kırılan saatlerinde günün. Bıçaklanmış bir düştür en coşkun yerinde duyguların. Kentlerin en telâşlı yerinde direnen bir güldür incelik adına. Bir ihtiyardır kirpikleri çay bardaklarında, anıları durmadan yeşeren. Bir çocuktur yaşlılığa özenen. Dışarıya yeni çıkmış bir tutuklunun parmaklarıdır. Bir ülkedir dönem dönem adı telörgülerle imlenen. Evlere gölgesi sinen geçimdir. Durulan gündür gecenin koynunda. Gökyüzünde açan kar çiçekleridir hergün güneşin ardından. Sudur. Sestir. Sabahtır. Bir derin susuştur sesi içine akan. Kanat vuran bir kuştur, eli kolu bağlı bir adamın başı üzerinden. Yüreğini yüzünde toplamış bir kızın gözleridir sevdiğine bakan. Bir alın kırışığıdır içinde dünyanın ince bir kedere kestiği. Yağmurun içinde bırakılan bir eldir. Bir eldir tutulan, güzün eşiğinde. Korkudur. Düştür. Bir uslanmaz umuttur. Sakınan bir çocuk kirpiğidir inen tokattan. Bir kadın saçıdır savrulan, bir erkeğin gökyüzünde. Acemi dokunuşlarla titreyen tendir. Tutkudur. Tutuştur. Dönüştür. Duraksayan bir heyecandır dilde çırpınan. Bir ince kuşkuyla akan zamandır sevginin ırmaklarında. Bir ömrü büyüten düşüncedir; düştür bir ömürle büyüyen. Yaşamı kuşatan ölümdür, ölümü aşan ömür.. Yaşamdır. yaşamdır, yaşamdır.. tükenmez bir devinimle tükenmez biçimler alan.

Birer fırça vuruşuyla geçilen bu binbir biçimi içinde yaşamın, ozanı tavır almaya götüren bir, binbir neden vardır. Görünümü beğenilmeyen, anlamı yeterli bulunmayan, elde edilemeyen, yitirilmek istenmeyen, kalıcı kılınmak, birilerine gösterilmek istenen, konumundan koparılmak ya da bir konuma yerleştirilmek istenen, karşı konulan, yanında yer alınan, dışında kalınan, yüceltilen, aşağılanan, öfkeyle bağlanılan, sevgiyle ayrılınan...

Bir taş işçisidir ozan, onu kuşatan, onu yola çıkaran gerçeği parçalayan. Şiire uç veren o tikel durumu -bütüncül imajı ya da- ayırır bir bir parçalarına. Sıyırır üzerindeki yerleşik örtüyü. Bu noktada bir tiyatro oyuncusudur ozan, kendi perdesini kendi aralayan. Sonra başlar o gerçekliğin yeniden yapımı. Bir saç örgüsü gibi örer şiirini. Ama bu belik; örgüyü oluşturan saçlar, biçimi beliğin, ve bağlandığı yer tümüyle düşünsel ve duygusal dünyasıdır ozanın. Şiir artık çıktığı ilk kaynak değildir. Oluşum süreci içinde aydınlık ve karanlık binbir tünelden -bilinçten ve bilinçaltından- geçerek binlerce çağrışım yükü almıştır zamandan, o ilk durumunu aşan. Yağmur o yağmur değildir artık, sevgili kendinden öte nitelikler yüklenmiş o cılız çocuk sesi bir çığlık kesilmiştir. Bir gülüş gökyüzü genişliği kazanmış, derin denizler gibi susmuştur bir adam. Bulutlar ağaçlara konan kuşlardır artık, yıldızlar gece çiçekleri o ağaçların..

Çünkü bunları bize ileten ozanın yüreği konuşmaktadır. Çünkü o yürek, sesidir. zamanın, bir tepkidir verili yaşama. Çünkü sözcükler bir insanın duygu ve düşünce yüküyle yüklü değildir yalnızca; malı değildir tek insanın. Ama aynı değildir o sözcükler yerleşik kimliklerinin. Yeni bir ilişki yumağı içinde, yeni bir örgüyle çıkmışlardır karşımıza Yeni anlamlar yüklenmişlerdir; yeni bir duygu, devinim ve çağrışım yükü..

Böyle olmak zorundadır. Çünkü şiir aktarma değildir hiçbir zaman, yineleme değildir. Şiir yeniliktir. Şiir çoğulluktur. Şiir varlıktır.

KORKU — TARİH — ŞİİR

Öyle dönemler olur ki ulusların tarihlerinde, korku siyah bir tül, bulanık bir gök gibi örter herşeyin üzerini. Tüm ilişkilere, devinimle tüm birim ve kurumlara siner rengi ve kokusu. Yaşanan zaman, öncesi ve sonrası olmayan bir tünele dönüşür. İnsan ömrünün ölçülebileceği yıllar içerisinde önemli bir uzunluğu olur kimi zaman bu tünelin. Tren yavaş gidiyor, hatta gitmiyor gibidir. Çıkılmayacak sanılır bu tünelden hiçbir zaman.

İnsan doğasının önemli özelliklerinden birisi de aceleciliğidir. İnandıklarına, düşünce ve özlemlerine bir an önce ulaşmak ister insan. Önüne çıkan engellerle uğraşır, didinir. Ancak bu engeller sistemli ve sürekli olmaya, bu hale getirilmeye başlanmışsa, önüne mutluluk olarak koyduğu şeye hedeflere, değerlere ömrü içinde ulaşamayacağı duygusuna kapılması ve umutsuzluğa düşmesi de doğasının bir başka özelliği, insani öze sahip bir kusurudur O'nun.

Bu noktada, insanları ve toplumları çözülmeden, umutsuzluk ve korkunun o siyah tünelinden kurtaracak olan tek ve en büyük güç tarih bilincidir. Bu bilinç bize zamanın sürekliliğini kavratacaktır en başka. Tünelin kısalığını ve geçiciliğini. İnsana aykırı bir düzenin insana rağmen kalıcı ve sonsuz olamayacağını. Herşeyin bir dinamiği, bir iç yasası olduğunu. Bugün bir kazanım, bir mutluluk olarak yaşadıklarımızın bundan önce birilerinin mutsuzluğu olduğunu, bizim mutsuzluğumuzun da yarın birilerine mutluluk olacağını kavratacaktır.

Ve güncelin telâşı, pratiğin görünen sığlığı, ilişkilerin dar ufukları içinde bu bilinci bize en iyi kavratacak olan da sanattır. Bu anlamda bir zaman avcısı, yontucusu olan şair, geçmişi- ve geleceği- bugüne, bugünü geleceğe taşıyarak, kuracağı şiirsel gerçeklikle, dün-bugün-yarın boyutlarıyla akıp giden zamanı bize somut bir yaşam görüngüsü içinde duyuracak; korkunun ve kötülüğün o geçici siyah tünelini, hiç olmazsa ve öncelikle düşünce ve duygu düzeyinde aşmamızı sağlayacaktır. ●

Sanatçı sanatını herhangi bir şey için kullanabilir mi ? Bu soru kişioğlunda başka bir sorunu çağrıştırır: Sanatın işlevi sorununu. Sanatın işlevi var mıdır, yok mudur? Varsa, sanatın işlevi nedir, ne olmalıdır? Bütün bu sorular başta işalenir: Sanatçı (bu yazının özelinde şair) sanatını (şiirini) bir şey için araç olarak kullanır mı ? Başka bir söyleyiş biçimiyle, şair şiirini oluştururken bu oluşturma eyleminde gerçekliğin durumundan (yani geçmişinden-şimdisinden, geleceğinden) bağımsız mıdır/bağımsız olabilir mi, yoksa ona sıkı sıkıya bağımlı mıdır ? Yine, "Şair şiirini yazarken özgürdür.", ya da "Şair çağının tanığıdır." gibi deyişler de bu sorunun bir başka biçime indirgenmesidir. Bu yazıda bu sorunu irdelemeye çalışacağız.

Şair de diğer insanlar gibi bir toplumun içinde yaşar ve belirli türden ilişkiler içinde bulunur. Belirli türden ilişkiler içinde olması da onun belli bir tavır içinde olmasını gerektirir. Bir insanın belli bir tavır içinde bulunması o insanın diğer insanlara karşı olan farklılığını ortaya koyar. İnsan bu durumun dışına çıkamaz. Çünkü o her an, şöyle ya da böyle bir şeye karşı tavır içindedir. Burada ideoloji ortaya çıkar. Yani bir insana belli bir tavır içinde bulunmasını gerektiren onun ideolojisidir. İdeoloji bir insanın içinde bulunduğu tavrın ölçütünü oluşturur. Bundan dolayı bir insan eylemlerinde, tavır ve davranışlarında ne kadar özgür olursa olsun yine de ideolojinin biçimlendirdiği koşulların zorunluluğu içindedir. Yani "insanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar ama kendi keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde" değil doğrudan veri olan ve geçmişten kalan koşullar içinde yapar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine çöker." "[2]

İşte şiir yazma konumunda olan insan, yani şair de böyle bir durum içindedir. Daha açık bir deyişle, şair, şiir yazarken özgür olduğunu sanır, ama değildir. Bunu yukardaki bağlamda dile getirirsek şair şiirlerini kendi keyfine göre yaratır üretir ama "geçmişten kalan koşulların, yani zorunluluğun içinde... Çünkü bu koşullar şairi 'biçimlendirir. 'Dolayısıyla şair bu koşulların varlığını yok sayamaz, bu koşullardan kaçamaz. Çünkü kendisi bu koşulların "ürünüdür." Bu koşullardan kaçmak, kendi kendisinin varlığından kaçmak, kendi kendisinin varlığını yok saymak demektir ki bu da saçmadır.

O halde durum nedir ?

Şair şiirini yaratırken üretirken elbette özgürdür,

Şair ve Şiir Bağlamında İdeolojinin Hilesi

YÜCEL KAYIRAN

ve hiç bir şeye bağımlı değildir. Yani şiir o anda (yaratma-üretme eyleminde) amaçtan başka bir şey değildir. Çünkü şair falanca şeye araç olsun diye şiir yazmak için oturmaz masanın başına. Ancak şiirini yazmak için oturur... Dolayısıyla, "Ben kendi şiirimi oluşturacağım.", "İmzam olmadan da falanın şiiri denmeli." ya da "A'nın şiiri", "B'nin şiiri" gibi deyimlerin altında da bu anlam yatmaktadır. Öyle ya, şiir, şair için bir araç değilse neden "Ben kendi şirimi oluşturmaya çalışıyorum." desin ? İmzasız çalışsın olup biter. Nitekim Hıristiyan Ortaçağında da durum bundan ibaret olduğu için, yani herşey direkt olarak Tanrı ve onun kurumu adına yapıldığı için hiç bir sanat ürününün altına imza atılmamıştır. Dolayısıyla ta Rönesanssa kadar, Hıristiyan Ortaçağında nitelikli bir ürün ortaya çıkmamıştır. Bu da gösterir ki sanat (bu yazının özelinde şiir) sanatçı (şair) için bir amaçtır. Ama şairin özelinde, bir amaç...

Ne demek, şairin özelinde ? Bunu açıklamadan önce önemli bir noktaya değinelim: Yukarıda şiir şair için amaçtır dedik. Ancak buradan hareketle "şair şiirini araç olarak kullanmaz." önermesine gidemeyiz. Çünkü bu önerme yukarda söylediklerimizin bir sonucu olarak görünse de bu yazının genelinde kökten yanlıştır. Çünkü 'şair şiirini araç olarak kullanmaz" değil, şair şiirini bir şey için düpedüz araç olarak kullanmaz önermesi yukarıda söylediklerimizin bir sonucu olarak çıkabilir ancak. Yani şair, şiirini ancak düpedüz araç olarak kullanmaz. Başka bir deyişle, şiir şair için dolaysız bir araç değil de, dolaylı bir araçtır. İşte burada başka bir öğe işin içine girer. Tarih sel süreç... Yani şiir (sanat) ancak tarih özelinde bir araçtır.

Yukarıda şairin diğer insanlar gibi belirli türden ilişkiler içinde olmasından dolayı bir tavır içinde olduğunu, ideolojinin de bu tavır için bir ölçüt rolünü oynadığını söyledik. Çünkü ideoloji şairin özgür edimine (şiirine) siner de ondan. Bu bağlam da ideoloji ve "geçmişten kalan koşullar" şairin (sanatçının) şiiri (sanatı) için bir pusula işlevini görür. Başka bir deyişle şair, şiirini yaratırken üretirken özgürdür, ama ideoloji (ve geçmişten kalan koşullar) bu özgürlüğün içine siner ve bu özgürlüğün pusulası rolünü üstlenir. İşte bu durum ideolojinin hilesidir. (Tıpkı Hegel Felsefesinde söz konusu olan aklın hilesigibi)

İşte şair bundan dolayı özgür olduğunu sanır.

Dolayısıyla (bu bağlamda) şiir, görülmeyen ideolojidir. Başka bir deyişle, ideoloji, şiirin içinde, elmanın içindeki gıda gibi saklıdır.

Özetlersek; şiir, şairin özelinde amaç, tarih özelinde de araçtır. Ancak bunların her ikisini birbirinden ayıramayız, ayıramayız çünkü bunlar iç içe geçmiş haldedir. Bu da ideolojinin hilesinden başka bir şey değildir.

1- HEGEL, G.W.F. ; Dünya Tarihi Felsefesi. Çev.: Yar. Dr. Dogan Özlem, Tarih Felsefesi, sy. 206, Ege Üni. Yayınları

2- MARX, Karl ; Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i. Çev.: Sevim Belli, Sol Yayınları

Zehra Şirin

Canım Yaz, Der Demez Geldi İşte

I.

Bu yıl baharı
yarım içerde,
yarım bir İstanbul mahallesinde,
mektuplarda,
avludaki elma ağaçlarında
ve şaşırmış yağmurlarda
karşıladım.

II.

Hisar Mahallesi, Heyy!
Baksana.
Sen eteklerine tutunmuş,
yanyana - üst üste
kırmızı kiremit damlı evlerinle
karşımda;
ben yüreği ikiye bölük ana
penceremde,
sana bakarım.
Ne olur uyuma bu gece, uyuma
konuşmak, dertleşmek istiyorum sen'le
Sırdaşım,
sırdaşım Hisar Mahallesi,
uykusuzluk zor..

III.

Gördüm, bayramdı
Allı yeşilli kadınlar
ve uçaradım çocuklar vardı
yollarında,
ve başında
alıcı kuşlar gibi dikilen, kalen;
-Ankara Kalesi-
Ah canım, söyle bana
bu evler, bu yoksul evleri
hep böyle
taş yürekli kale diplerine mi kurulur?
Surdibi, Kaleboyu ve Kadifekale
Söyle!
Yoksul evleri hep böyle
Renk renk, kavruk ve hesapsız
çocuklar gibi
yan yana mı sokulur;
ve kalede hapishaneler
ve böyle yakın mı olur?

IV.

Ah, sevgili komşum ah!
Çok değil
bundan birkaç yıl önce
böyle bir gece
yanımızda kocaman bir ateş
yalazlanır dururdu:
İzmir... Ben... Yardizi
Ve seninki gibi
yıldır yıldırdı yüreğimde
bayram sevinci
Ah çok mu uzak,
bir yavru, bir ağıt ve biraz telaş
bir bahar günkü göçümüz;
çok mu uzak sevdiğim, yar
karagözlüm,
çok mu uzak söyle!

Aramızda kaç demirkapı
kaç sağır duvar var.
Söyle, o da uyumaz mı ki bazı geceler,
o da konuşur mu ki sen'le?

İşte böyle güzelim
Hisar Mahallesi
işte böyle;
Yüreğim bir yaz bulutu
ve aklımda hep "üçümüz"

okuma notları...

Çağdaş Sömürgecilik ve Emperyalist Yayılma Örneği

Gürhan Uçkan
Yarın Yayınları,
Temmuz 1986
252 sayfa, 1250 Lira

"Güney Afrika'yı yazmak bir romanı bitmeden yayınlamaya benziyor. Hemen her gün yeni olaylar olurken, giderek daha çok insan öldürülüyor. Irkayırımcı yönetim, benden sonra tufan anlayışı ile, ülkeyi ateşe vermekte. Kaybedilecek başka bir şeyleri olmadığının bilincinde olan halk, vatanlarını daha fazla yanmadan kurtarma çabası içinde. "İki yılı aşkın bir ön çalışma ve sekiz aylık yazma uğraşının sonunda, ülkemizde yayınlanan Güney Afrika Cumhuriyeti konusundaki tek inceleme için biraz alçak gönüllü bir girişim. Çünkü kitap "Güney Afrika Cumhuriyeti" üzerine bir inceleme araştırmanın ötesinde özellikte ve öneme sahip.

Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC)'ne ilişkin hemen her gün yeni bir haber çıkıyor. Karaların direnişleri, beyazların vahşeti, uluslararası destek üzerine gün geçmiyor ki bir gelişme olmasın. Belki bu yüzden pek çoğumuz GAC konusunda pek çok şeyi bildiğimizi söyleyebiliriz, ama eğer yaşama bakış açımızı bilimsel bir dünya görüşü üzerine oturtma uğraşı içindeysek bu bilgilerimizin yeterli olmadığını da sezebiliriz. İşte bu kitap sezgimizi somutlaması açısından oldukça önemli.

Güney Afrika 350 yıldır sömürülüyor ve bir o kadar yıldır da direniyor, sömürgecilerle savaşıyor. Ve artık "bitmeyen romanın" son sayfaları yazılıyor. Üstelik ölümüne. İlk kez nasıl başladı bu savaş, köle tüccarları nasıl yayıldılar. Afrika'ya, koloniler nasıl kuruldu,... Görüyoruz ki apartheid de kıyım da yeni değil. ırkçı düşüncenin ideologu (!) Cecil Rhodes, bugünkü GAC' nin temelini oluşturacak apartheid politikasının ilk kez dile getirilmesini gerçekleştiriyordu:

"Ben bizlerin, yeryüzünün en önde gelen ırkı olduğunu ileri sürüyorum. Bizler yeryüzünün ne denli çoğuna yerleşirsek, insan ırkı için o denli iyi olur... Eğer bir Allah varsa, onun, Afrika haritasının en büyük bölümünü İngiliz kırmızısına boyamak isteyeceğine inanıyorum." Bir başka alıntı "Alman general von Trotha, başkaldıran halkı ezmekle görevlendirilmişti. (...) Generalin görevini çok iyi yaptığını, daha sonra açıklanan belgeler gösterdi: Bir tek 1907 yılına dek toplam 75 bin kişi öldürmüştü. 1914-1918 arası İngilizlerin elindeki Kenya' da 46.000 kişi, 1919'da ise Belçika'nın elindeki Kongo' da "nüfusun yarısı" kıyımdan geçmişti!"

"Uygarlık tarihinin insan haklarından, özgürlüklerinden yana olan birçok bildirisi, kararı ve ilkesi yıllardır kendilerini uygar gören ülkelerin yönetimlerince geçerli olmuş, Afrikalılar için bir türlü yürürlüğe konulmamıştı" GAC ırkçı yönetimi, bu tutumunu gizleme gereği de duymuyor. Üstelik bunları anayasa maddesi biçimine dönüştürmüş. Kitapta bu anayasanın bazı paragrafları yer alıyor. "-Özel kalma izniyle bir kentte bulunan Afrikalı yetkili makamlardan izin almadan yanına karısını ve çocuklarını getiremez, -Afrikalı işçilerin greve katılmaları yasaktır. "Ancak yönetim kısıtlasa da işçiler sendikalaşıyorlar, yönetimin sahte sendikalarına karşı savaşıyorlar: "1/Güney Afrika İşçi Sendikaları hareketi, tüm işçilerin özgün hareketidir. Onun geleceği, kara işçilerin ellerindedir. İşçiler, bunu gerçekleştirebileceklerini kanıtlamışlardır. 2/Sendikalar işçilerin olduğu için işçiler onlara şekil vermekte özgürdürler. (...) 4/Güney Afrika İşçi sendikaları hareketi uluslararasıdır". Bunları biliyoruz belki, belki de okuyunca şaşırmıyoruz. Ama pek çok oyunun açık oynandığı günümüzde hala "pes" dedirtecek olaylar gerçekleşiyor. GAC 1978-1979'da Ulusal Parti Hükümeti Enformasyon Bakanı ve O'nun genel sekreteri bir skandal sonucu yurt dışına kaçmak zorunda kaldılar. Skandalın dökümü şöyle:" 5 kıtada en az 13 ülkede politikacılara, sendika liderlerine ve politik örgütlere yatırım yapan Güney Afrikalılar, özellikle ABD, İngiltere ve Japonya' da çeşitli gazeteleri, fotoğraf ajanslarını, haber ajanslarını, meslek ve turizm dergilerini satın almışlar, ya da yayın politikalarını ellerinde tutmayı başarmışlardı. (...) Rhoodie bu paranın (250 milyon dolar), İngiltere'nin Guardian ve Observer gibi ünlü gazetelerini; yine İngiltere'de büyük bir yayınevini ve Londra ile Wasington'da televizyon istasyonlarını gizlice kontrol altında almakta kullanılacağını belirtti." Bu kadarla da bitmiyor "Güney Afrika'nın propaganda için elinden geleni yaptığı bilinen bir gerçek; bu açıklamaların skandal olan yanı, söz konusu bakanlığın bu projeleri, hükümetten gizli gerçekleştirmek istemesi."

Kitabı okudukça şaşkınlığımız artıyor. "Zamanımızda barışın bozulduğu hiçbir bölge, hiçbir ülkeden uzak değildir (çünkü). Çalışmamızı, Güney Afrika'nın bugünkü düzenin can damarı olan yabancı şirketlere, onların yatırımlarına, yaptıkları vurguna ve Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe saymalarına elde edebildiğimizce güncel sayılar ve örnekler vererek, gelişme tarihinin çerçevesi içinde bakarak sürdürdük." Gürhan Uçkan'ın "utanç belgesi" adını verdiği, GAC'de yatırım yapmayı sürdüren yabancı şirketlerin listesini okumak bile çok "öğretici" kuşkusuz. İsveç şirketlerinden bazıları: "ASEA (İstanbul belediyesinin güvenini kazanan bu şirket, güzel kentimizde kitle taşıma araçları yapacak.), SKF, Atlas Copco, Nitro Nobel, Alfa-Laval, Sandvik.

Yazarın özel notu dışında bunlar arasında pek "tanıdık" yok gibi. "Unilever, General Motors, Ford, IBM, Mobil Oil, ITT, Godyear, Caterpillar, AEG, Siemens, Volkswagen, Grundig... " peki bunlara ne demeli. Biz bunları tanıyoruz. Her akşam canlı müzikleri, sevimli, çekici kızları, görkemli reklamları ile televizyonumuzda konuk ediyoruz biz bu şirketleri, şu ya da bu ürünleri ile. "Güney Afrika'daki yabancı şirketlerin önemli bir bölümünün adını özellikle yazdık. Yazdık ki, Stockholm den Ankara'ya dek nerede karşımıza çıkarsa çıksın bunların ürünleri, elden geldiğince elimizi değmeyelim diye.

Bölge haritası, GAC' e İlişkin Genel Bilgiler, Afrika'nın Tarihi, İç Politika, Sendikalar ve Polis Örgütleri Ekonomik Yapı ve Yabancı Şirketlerin Payı, Nato'nun İleri Karakolu, Kurtuluş Savaşı, Kültürel Savaş, Uluslararası Dayanışma" kitabın ana bölüm başlıkları, "Propaganda savaşı, Nükleer tehlike, Kurtuluş savaşının başlangıcı, Özgürlük bildirisi, Kara bilinç hareketi, Kurtuluş savaşında kadınlar, Bunalım Ülkesi, Boykot mu Değil mi?" ara başlıklardan bazıları. Özellikle "Kültürel Savaş" bölümü kitabı ayrıca önemli kılıyor. Öykü ve şiiri ile de tanıdığımız yazar bu bölümde anlamlı bir seçki sunuyor. "Bir halkın ezildiği her yerde, direniş edebiyatı vardır. Söz'ün açıkca söylenemediği yerde, kulaktan kulağa yayıldığı görülür. Ne denli çok insan parmaklıklar ardında susturulmak istenirse onun on katı insan aynı görevleri yüklenir ve sürdürür. Halk tükenmez bir kaynak gibidir; bir damla suyu bir öncekinin aynı olmayan bir kaynak gibi. Çıktığı yer setlerle kapatılırsa, birikip barajı yıkan sel suları gibi geliverir ansızın." Otto Rene Castillo'dan, Ataol Behramoğlu'ndan, Alex La Guma' dan, Ezekiel Mphahlele'ye kadar Nkathaze KaMnyayisa dan Muharrem Ender Öndeş e kadar beyaz ya da siyah, Afrikalı ya da değil, tanınmış ya da yeni ama" bu büyük savaşta yer almış ya da bu savaşın sürdüğü kıtaya ayağını bile atmamış ama bu savaşı yürekten destekleyen" pek çok sanatçının gerçekleştirdiklerinden oluşan bir seçki.

"Kara bir halk: On binlercesi ırkçılığın vahşet politikası ile yok edilmiş, topyekün acımasız bir soykırımla karşı karşıya. Denebilir ki Güney Afrika'nın kara halkı bu tehlikeye karşı dişiyle, tırnağıyla, yüreğiyle, hiç kuşkusuz yalnızca bunlarla savaşıyor. (...)(Ne çıkar;) bu kitap varlık nedenini milyonların onurlu başkaldırısından alıyor. Çağımızın en gözü dönmüş güçlerine karşı bir halkın destansı savaşımı üstüne aradığımız tüm ayrıntıları bu kitapta bulacağınıza inanıyor, bu başucu kitabını yayınlamaktan kıvanç duyuyoruz." diyor yayınevi. İddialı bir sunuş gibi görünüyor. Ama bizce kitap hak ediyor bunu. Bol alıntı ile tanıtmaya çalıştık kitabı. Çünkü istedik ki okurken yazarıyla birlikte içimize sindirdiğimiz bilimsel yöntemi, her bölümüyle sürükleyen akıcı anlatımı kısıtlı da olsa aktarabilelim.

□ Beyhan Sunal

Bu say ımızdaki kitap listesini, konunun önemi ve güncelliği nedeniyle 'Sosyal-demokrasi'ye ayırdık. Hem sayıca sınırlı, hem de ilgilenen okurlarımızın hemen farkedecekleri gibi, konunun özelliğinden kaynaklanan kimi öznel ve çelişik yorumları barındıran kitapları da içeren bir liste bu. Daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için şu dergi yazılarına da dikkat çekmek istiyoruz: (Yarın, s:41, Sosyal Demokrasinin Temel Tercihleri Demokrasi mi? / Gün, s:2, Sosyal Demokrasinin Arayışları / Gün, s:3, Sosyal Demokrasinin Sınır Çizme Merakı)

1- **Sosyal Demokrasi Nedir, Ne Değildir? ve Türkiye'de Olabilirliği**
i.Cem - Cem Yayınevi
1984

2- **Çağdaş Sosyal Demokrasinin Oluşumu İsveç ve Alman Sosyal Demokrat Partileri**
Haluk Özdalga - Hil Yayınevi - 1983

3- **Sosyal Demokrasi**
Reha Bilge, Nilgün Cerrahoğlu, Onur Kumbaracıbaşı, Erdoğan Soral-Turhan Kitabevi, 1984

4- **Sosyal Demokrasi**
Anıl Çeçen - Devinim Yayınları, 1984

5- **Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi**
(Komisyon) - Bilim Yayınları

6- **Proleterya Devrimi ve Dönek Kautsky**
V.I. Lenin - Bilim ve Sosyalizm Yayınları 1978.

DÜNYA'DAN BARIŞ HABERLERİ

• Moskova'da Temmuz ayı içinde yapılan "İyi-niyet Oyunları", Silahsız Bir Dünya belgesi altında geçti. 70'in üstünde ülkeden 3.000 sporcunun katıldığı oyunlar sırasında, Sovyetler yurttaşlarına ve konuklara açık bir de "Barış Koşusu" yapıldı.

• İngiltere Hükümeti, Cenevre Silahsızlanma Konferansı'na kimyasal silahların denetimi konusunda yeni bir öneri sundu. Öneride, kimyasal silah üretmediğini belgelerle kanıtlayan tarafların, yerinde denetime sınırlama koyma hakkı bulunması savunuluyor.

• Dünya Barış Konseyi her yılın Mart ayının birinci haftasının "Bağlantısızlar Haftası" olmasını kararlaştırdı. Konsey, silahsızlanma ve ülkelerin egemenlik ve bütünlüğünün savunulması için barış hareketi ile bağlantısızların ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiğini de kaydetti.

• Japonya'da 3 yıl önce 100 kent, kendini nükleer silahtan arınmış bölge ilan etmişti. Günümüzde Japon ya'da nükleer silahsız bölge ilan edilen kent sayısının 900'e çıktığı bildiriliyor. Norveç'te ise 100 kent kendini nükleer silahtan arınmış kent ilan etti. Ayrıca 18 liman kenti de, hiçbir zaman limanlarına nükleer silah taşıyan gemilerin sokulmasına izin vermeyeceklerini açıkladılar.

• Birleşmiş Milletler'in 1984'de aldığı bir genel kurul kararı uyarınca, 15 Temmuz - 2 Ağustos tarihleri arasında Paris'te "Silahsızlanma ve Kalkınma Arasındaki İlişki" konulu bir konferans düzenlendi. Konferansta, silahlanmanın gelişmekte olan ülkelere getirdiği yük ve silahsızlanmayla elde edilecek gelirin ekonomik kalkınmaya ayrılması, üzerinde durulan konular arasındaydı.

• Federal Alman sanatçılarla bilim adamlarının örgütlerinin koalisyonu durumunda bulunan Krefeld Initiative barış kuruluşunun 5. forumu, bu yıl Essen'de 26 Eylül'de yapılacak. Krefeld - Initiative, Köln'de yaptığı toplantıda SSCB'nin 2000 yılına dek silahsız dünyayı hedefleyen "15 Ocak Önerileri"ni desteklediğini açıkladı. Ayrıca bilim adamlarının oluşturduğu "Barış İçin Sorumluluk" hareketi de, Federal Almanya'da 10-15 Kasım'ın barış haftası olarak kutlanmasını istedi.

İNGİLTERE

SSCB, ABD ve İngiltere'den üç kadın bilimci, Nisan ayında İngiltere'nin çeşitli yerlerinde Ulusal Kadınlar Birliği tarafından düzenlenen 7 toplantıda Yıldız savaşları programını tartıştılar. Her bir toplantıda, *Yıldız Savaşlarına Hayır, Yıldız Barışına Evet* kararı alındı ve bu kararlar, nükleer denemelerin durdurulması için anlaşma imzalaması dileğiyle birlikte, başbakan Margaret Thatcher'a iletildi. Toplantının ardından, Leeds Üniversitesindeki bilimadamları, kendilerinden Yıldız Savaşları programında çalışmaları istenirse, ne gibi bir tutum alacaklarını görüşmek üzere, öğretim üyelerini toplantıya çağırdılar.

KIBRIS - BARIŞ YILINDA GENÇLİK ETKİNLİKLERİ

Gençlik örgütü EDON, Uluslararası Barış Yılı dolayısıyla, 4 şehirde etkinlikler düzenledi. Bunların arasında, barış yürüyüşleri, konserler, toplantılar vardı. EDON ayrıca, 2 ay boyunca sürecek ve Kıbrıs çapında çocukların katılacakları, dünya barışı amacına yönelik etkinlikler düzenledi. Bu etkinliklere verdikleri ad ise, *'Barış Postası'*

JAPONYA-HİROŞİMA'NIN YILDÖNÜMÜ ÇAĞRISI

Atom ve Hidrojen Silahlarının Yasaklanması İçin Japonya'lılar Konseyi, Hiroşima ve Nagasaki'nin 6 ve 9 Ağustosta atom bombalarıyla yokedilmesinin yıldönümünde, nükleer savaşın önlenmesi ve nükleer silahların ortadan kaldırılması için dünya çapında etkinlikler gösterilmesi için çağrıda bulundu. Dünyanın bütün savaş karşıtı örgütlerine yollanan çağrıda, nükleer savaşın ortak çabalarla önlenebileceği vurgulandı. Bu çağrı bildirisini, Japonya ve onlarca diğer ülkede 20 milyon insan imzalamış durumda.

KANADA'DA ANNELERİN BİR GÜNLÜK BARIŞ YÜRÜYÜŞÜ

Çelik kenti Hamilton'da Annelerin Barış için Bir Günlük Yürüyüşüne bellibaşlı bütün barış örgütlerinden 5000'i aşkın insanın katılması, bu yürüyüş ve toplantıyı, şimdiye kadar yapılanların en büyüğü haline soktu. Konuşmacılar; Federal Hükümeti; barış ve silahsızlanma alanında yeni politikalar izleyerek, 1986 Uluslararası Barış Yılında (UBY), Yıldız savaşlarını, Cruise füzelerini ve ABD ile serbest ticareti reddetmeleri çağrısında bulundular.

Bu etkinlik, bir hafta boyunca şehrin merkezine asılan bir afiş ile tanıtıldı ve kamu ve özel okulların yürütme kurulları, toplantıyı örgütleyenlerin, bütün okullarda tanıtım yapmalarına izin verdiler. Bu izin, Barış Konseyi'nin etkinliklerinin, bu şehirde ilk resmi tanınması oldu

KANADA –
Vancouver Önerileri

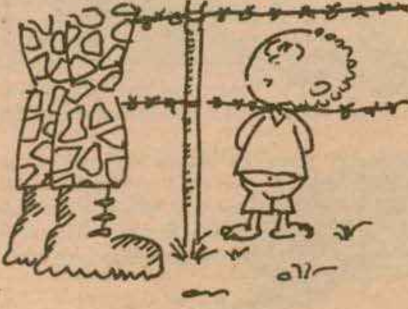
Kendisini, ilk nükleer silahlardan arındırılmış bölge ilan eden şehirlerden birisi olan Vancouver'de, 19-27 Nisan tarihleri arasında yapılan Vancouver 20 nci Yüzyıl Barış ve Silahsızlanma Sempozyumunda alınan barış önerilerinin kapsamında; *"Karşıkarşıya olduğumuz felakete giden süreci durdurmaya ve geriye çevirebilmek için zaman kazanmaya yönelik, derhal uygulanabilecek önlemler"* var:

1. Nükleer silahların ne şekilde olursa olsun denenmesini durduracak bir kapsamlı deneme Yasağı Anlaşması yapılmalıdır. Sovyetler Birliğinin girişimini destekleyerek, nükleer denemelerini durdurması ve SSCB'ye denemeleri erteleme kararının süresini uzatmasını önermesi için ABD'ye çağrıda bulunuyoruz. Nükleer silahlara sahip bütün diğer devletleri, denemeleri durdurmaya çağırıyoruz.
2. Uzayda bütün silahlar yasaklanmalıdır.
3. Yeni nükleer silahların ve onların taşıma düzeneklerinin geliştirme, deneme ve taşıma çalışmaları dondurulmalıdır.
4. Varolan nükleer silahlar derhal, önemli oranda azaltılmalıdır.
5. Orta Avrupa, Kuzey Avrupa ve Balkanlarda, Hint ve Kuzey Atlantik okyanuslarında nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler kurulmalıdır ve yeni yapılan Güney Pasifik Nükleer Silahlardan Arındırılmış Bölge Anlaşmasına nükleer güçler uymalıdır.
6. Başka devletlere karşı tehdit ya da güç kullanmaktan ve içişlerine karışmaktan bütün devletlerin, özellikle nükleer güce sahip devletlerin vazgeçmesi; ve bu doğrultuda bir anlaşmaya varılması için görüşmelerin yapılmasının kararlaştırılması gerekmektedir.
7. Silahlanma yarışının, hem doğrudan ilgili uluslar, hem de bütün dünya ulusları üzerindeki ciddi olumsuz etkisi gözönüne alınarak; bütün askeri bütçeler önemli ölçüde kısıtlanmalı ve bu mali kaynaklar, insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesine ayrılmalıdır.

İŞKENCEYE KARŞI MÜCADELE

Kasım 82'de Belfast'daki Armagh hapishanesinde soyarak arama uygulaması başladı. O zamandan bu yana, 2.000'den fazla kadın bu 'seçici işkence' ile karşılaştı. Bunlar çoğunlukla davaları süren ve suçları kesinleşmemiş olan sanıklar. Eski bir mahpusun sözleriyle "bir kadının karşılaşabileceği en alçaltıcı ve aşağılayıcı şey" olan bu uygulama, ayrıcalık gözetmeksizin, yaşlı, hamile ve aybaşı dönemlerinde olan kadınların da karşılaştığı bir şey. Bir ruhbilim profesörünün dediği gibi, "bu bir şiddet eylemidir ve bu anlamda ırza geçme ile aynı anlamı taşır."

Soyarak Aramaları Durduralım Kampanyasına destek veren Derry Film ve Video şirketinin soyarak arama üzerine hazırladığı video, Haziran ayında, konuyla ilgili bir karar alınması için, kendilerini davet eden Avrupa Parlamentosu Sosyalist grubuna gösterilecek. Bu kampanyanın açıkça desteğe ihtiyacı var, çünkü İrlanda'lı kadın tutukluların soyularak aranması uygulamasına, Londra'daki Brixton Hapishanesinde de başlandı.□

İSRAİL CEZAEVLERİNDE TUTUKLU BULUNAN FİLİSTİNLİ GENÇLER

İsrail'in işgali altında bulunan Filistin topraklarında, Filistin gençliğine yönelik baskı ve sindirme politikaları yeni bir boyut kazandı.

Filistin Kurtuluş Örgütü haber bülteni "Palestine", Balata mülteci kampında tutuklu bulunan, Filistinli gençlerin listesini yayınlayarak İsrail devlet terörünün 12 yaşındaki çocukları bile hedef aldığını bir kez daha gözler önüne serdi.

Listede sadece tek bir mülteci kampında tutuklu bulunan genç ve çocukların isimlerinin verilmesine rağmen, baskıların ulaştığı noktayı göstermesi açısından, listenin kabarıklığı dikkati çekiyor. Aralarında, 12 yaşında 4, 14 yaşında 9 çocuğun, 15 yaşında 28, 16 yaşında 34, 17 yaşında 15 ve 18 yaşında 13 gencin bulunması İsrail terörünün hedeflediği kesimin yaş sınırı tanımadığının bir göstergesi. Tutuklanan genç ve çocukların tamamının öğrenci olması olayın diğer önemli boyutunu oluşturuyor.

Diğer yandan genç ve çocukları dahi cezaevlerine dolduran İsrail yönetimi sokak ortasında insanları öldürmeyi sürdürüyor. Son olarak 19 yaşında Filistinli bir gencin (Mohammed Dweibat) Balata mülteci kampı yakınındaki Nablus Amman karayolunda İsrail askerleri tarafından öldürülmesi, bir başka gün İsrail askerlerinden dayak yiyen oğlunu kurtarmak isteyen bir babanın (Mohammed Abu Draa) öldürülmesi yaşanan gerçeğin son kanıtları □

ŞİLİ'Lİ DOKTORLAR HAPİSE ATILDI

Şili'deki askeri cunta, tıp ahlakının temelini yıkmaya çalışıyor. Baskı kurbanlarına yardım eden doktorlara karşı, Pinochet Anti-Terorist yasayı kullanmaya başladı. Şu anda, 3 doktor, Ramon Rojas, Alvaro Reyes ve Ramiro Olivares hala hapisteler. Şimdiye kadar kendilerine herhangi bir savunma hakkı tanınmadı, sadece kamuoyuna isimleri açıklandı. Bu olaya tepkiler İçişleri Bakanlığı Altsekreteri Alberto Cardemil, Santiago adresine yazılabiliyor. Dayanışma mesajları ve diğer yardımlar için Vicariate of Solidarity, Plazade Armas 444, Santi ago adresi kullanılabiliyor□

ATILMALAR

1985-86 Öğretim yılında da Üniversitelerden atılan öğrenci sayısı kırk bine ulaşarak tam bir kıyıma dönüşmüştür. Bu durum tepkilere yol açmış binlerce dilekçe ek sınav hakkı ve atılmalara yolaçan 44. maddenin değişikliği istemi dile getirilmiştir. Geçen yıl tepkileri yumuşatmak için çıkarılan af çok sınırlı bir kesimi kapsamış, 44. maddede yapılan değişikliklerle ek öğrenim sürelerinin kullanılma hakkı yine engellenmiştir. Yığınsal atılmalar yine gündemdedir.

Öğrenciler ise git gide daha güçlü biçimde seslerini çıkararakörgütlü tepkilerini ve istemlerini dile getirerek karşı çıkıyorlar atılmalara..

Atılmaların en yoğun olduğu Dokuz Eylül Ünüversitesi İBF'de yalnızca tek dersten atılma durumuna gelmiş 550 öğrenci bulunuyor. İİBFÖD, bu durum karşısında atılmalara ilişkin görüşlerini içeren bir rapor hazırlayıp 25 Haziran'da dekanlığa sundu. Raporun sunulması sırasında 300 kadar öğrenci dekanlığın önünde toplandı ve raporu okudular. Raporda, atılmaların nedenleri, YÖK' ün anti-demokratikliği ve atılmaların sona ermesi, atılanların geri alınması istemleri konu ediliyordu. Raporun okunmasından sonra öğrenciler, "YÖK'e hayır, atılmalara son.."sloganlarını attılar. Bir sonraki gün ise öğrenciler yine dekanlığın önünde toplanarakhazırladıkları dilekçeyi sundular. Dekanla görüşme isteğinde bulundular. Dekan ise görüşmeyi kabul etmedi, öğrencileri kötü niyetli olmakla suçladı.

Atılmalar karşısında dekan öğrenci temsilcisine şunları söylüyordu: "Ankara'ya yürüyeceğinize, polis kızı dövdüğünde bağırıp çağıracağınıza dersinize çalışsanız atılmazdınız."

Bu arada Buca Eğitim Fakültesi'nde 44. madde öğrenciler lehine yorumlanıyor3 derse kadar atılmaların önüne geçiliyordu. IIBFÖD Buca Eğitim öğrencileri asılan bu duyuruyu dekana götürdüğünde, dekan önce "biz de zaten böyle düşünüyorduk" diyor, daha sonra düşüncesini değiştirerek bu uygulamaların yasal olmadığını söylüyordu.

İİBFÖD'den sonra Dokuz Eylül'ün Mühendislik Mimarlık Fakültesi ÖD(DEMMÖD)'de dekanlığa baş vurdu. Aynı uygulamanın kendi fakültelerinde de başlatılmasını isteyerek, bir dilekçe sunuldu.

Bunlara ek olarak İzmir'deki öğrenci dernekleri Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri rektörlüklerine birer dilekçe vererek "40000 öğrencinin atılmasının, eğitim sisteminin iflası olduğunu" bu kıyımın sorumlusunun da YÖK olduğunu belirttiler.

Tepkilerin bu kadar yoğunlaşmasına karşın verilen yanıt ise oldukça sertti: DEÜ rektörlüğü 2 Temmuzda yaptığı açıklamayla Buca Eğitim Fakültesi'ndeki öğrencilerin lehine olan uygulamayı yasaya aykırı bularak iptal ediyordu.

Rektöre göre, Buca Eğitim Fakültesi dekan yardımcısı Mustafa Toprak bu yorumu yapmış ve bunu karar diye asmıştı. Oysa aynı gün Buca Eğitim Fakültesi Dekanı Salih Özbaran'ın açıklaması gazetelerde yer alıyor ve şöyle diyordu: "Biz kararı almadan önce diğer fakültelere danıştık, onlar da böyle uyguladıklarını belirttiler."

Tepkiler öğrecilerle de sınırlı kalmadı ve 6 Temmuzda yaptığı açıklamayla SHP de olaya tepkisini gösterdi. İl başkanı Şeref Bakşık atılmaların sorumluluğunu yalnız öğrencilerde aramanın haksızlık olduğunu belirterek, durumun dehşet verici bir sosyal huzursuzluk kaynağı olduğunu, YÖK'ün ve hükümetinsorumluluğununağırlaştığını söylüyordu.

Öğrenciler açısından en can alıcı sorun olan atılmalara karşı gösterilen duyarsızlık ve yetkililerin topu birbirine atma taktikleri sorunun ve tepkilerin gitgide büyümesine yol açıyor.

Atılmaların veatılmalara karşı tepkilerin bununla kalmayacağı önümüzdeki günlerde daha da sıcak bir biçimde gündemde yer alacağı açık.□

GÜ İİBF BOLU İDARİ BİLİMLER YÜKSEK OKULU ÖĞRENCİ DERNEĞİ

Gazi Üniversitesi İİBF Bolu İdari Bilimler Yüksek Okulu Öğrenci Derneği kuruluş bildirimini 18 Mart 1986'da Bolu Valiliği'ne sunmuş, Valilik belgeleri Dernekler Masası'na sevk etmişti. Dernekler masası kuruluş bildiriminde rektörlüğün izin belgesi olmadığı gerekçesiyle belgeleri kabul etmedi. Kurucuların bir kaç kez yaptıkları başvuruları sonuçsuz kaldı. Belgelerini postayla gönderen kuruculara Alındı Belgesi ile birlikte eksik belge bildiriminde bulunuldu ve belgelerini 30 gün içinde tamamlamaları istendi. Adapazarı Bölge idare mahkemesine iptal davası açan GÜİİBF BİBYO-ÖD kurucuları davaları henüz sonuçlanmadan Bolu Cumhuriyet Savcılığına çağrılarak ifade verdiler. Kurucular kendilerine 17 Haziranda yapılan tebligatta "Dernekler Masası'na muhalefet suçlamasıyla haklarında fesih davası açıldığının" belirtildiğini ancak üst mahkemede davası süren bir konunun alt mahkemelerde ikinci bir dava konusu olmasının yasal olmadığını belirtiyorlar.□

SBF-ÖD BASIN ÇIKLAMASI

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği Atılmalar Birimi yaptığı basın açıklamasında atılmaların tüm öğrencilerin güncel sorunu olduğunu belirttikten sonra YÖK'ün 44. maddesinin ve "affın" bu konuda yetersiz kaldığını ve bu değişiklikle 6 yıl hakkının tamamen ortadan kalktığını vizesiz kalmaktan doğan atılmalara karşı yargı yolunun kapandığını açıkladılar.

SBF-ÖD açıklamasını şöyle sürdürüyor:

"Bu güne kadar çıkarılan bir çok af ve yasa değişikliği sorunlarımıza (özel olarak da atılmalar sorununa) hiç bir çözüm getirmemiştir. Üniversitelerde başarı düzeyinin arttığı savı boşa çıkmış, Eğitim düzeninde köklü değişimler sağlanmadan da kitlesel atılmaların önüne geçilemeyeceği görülmüştür.

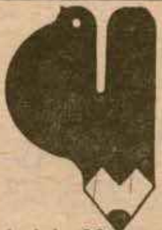
Yargı yoluyla köklü çözümlerin gerçekleşmeyeceği bu ortamda, tek dayanağımız kendi örgütlü gücümüzdür.

Bu örgütlü gücümüzle kamuoyunu ve yasama organını etkilemeye yönelik eylemleri zaman geçirmeden gerçekleştirmeliyiz.

Kendi birimimizde öğrenciler lehine değişiklikler sağlamak için çeşitli etkinliklere başladık. Hedefimiz öncelikle, öğrencilerin etkin ve düzenli katılımını sağlamaktır.

Birkaç dernekle sınırlı kaldığında, amaca ulaşmak güçtür. Bu nedenle, her konuda ve her sorunda, derneklerimize sahip çıkalım, olanaklarımızı zorlayalım ve derneklerimizde sorumlu birimler oluşturalım.

Atılmaya dayalı eğitim düzeni değişmelidir." □

Dergimizin 60. sayısının (Yeni Diyarbakır'lar Olmasın) başta cezaevindekiler olmak üzere abonelerimizin bir kısmının eline ulaşmadığını öğrendik. Aksaklığın nedenini öğrenerek gidermek üzere gerekli başvuruları yaptık. Elimizde olmayan bu aksaklık için özür diliyoruz.

Yarın Abone Kulübü

FOTOGRAF SERGİSİ

"İNSAN MANZARALARI"

80'li yılların özel koşulları içinde, yaşamın her anında Türkiye insanını yansıtmayı amaçlayan "İnsan Manzaraları" Fotograf Sergisi yoğun ilgi görüyor. İlk duyurusu Nisan'da yapılan sergiye katılmak için son fotograf gönderme tarihi 15 Ekim 1986.

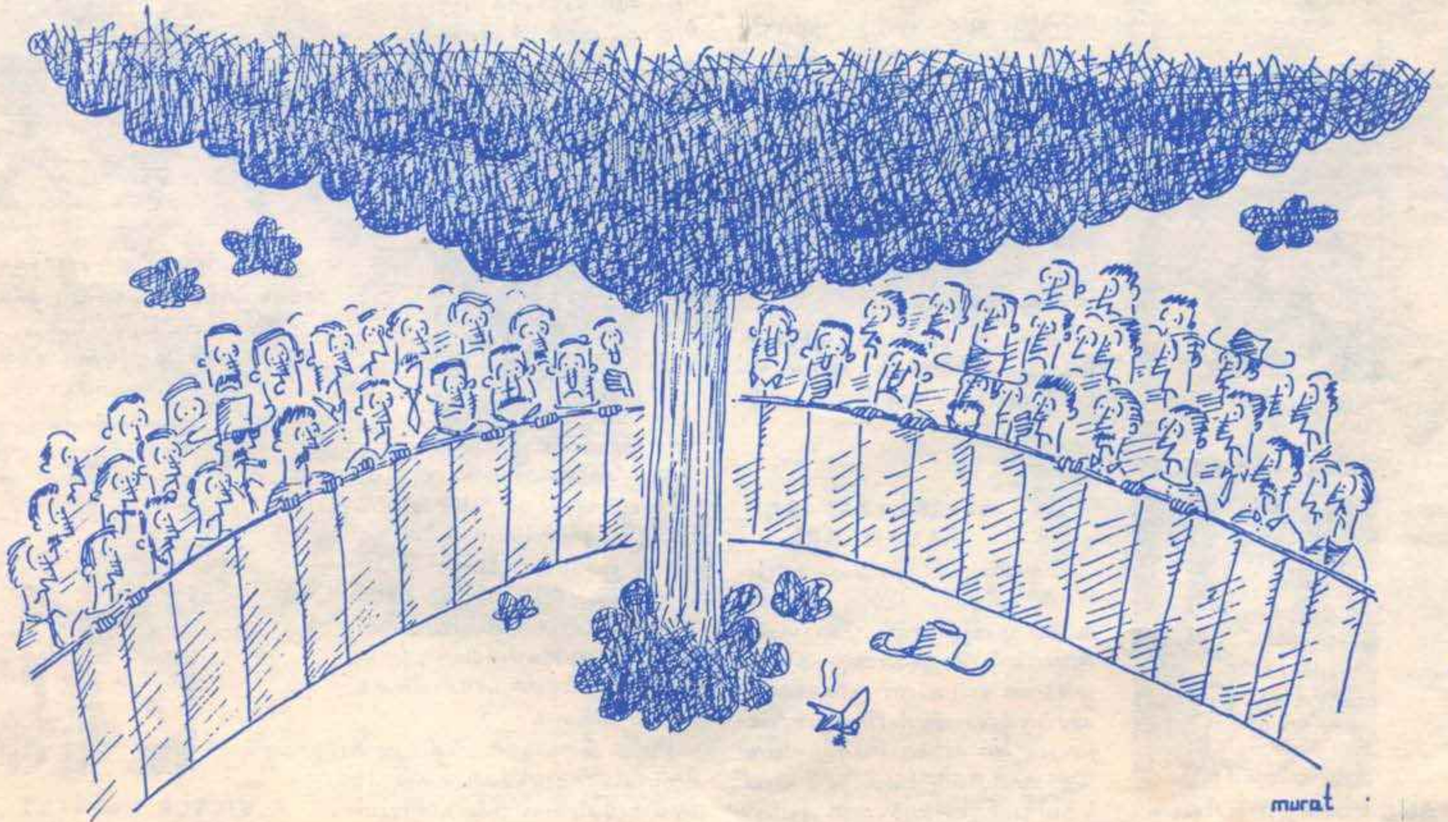
"İnsan Manzaraları" Fotograf Sergisi ile, toplumun her kesiminden insanları günlük yaşamları içinde, dertleri, sorunları, neşeleri, mutlulukları, kederleri, iyi kötü alışkanlıkları ile anlatan fotografları bir araya getirmeyi, olabildiğince yaygın bir izleyici kitlesine sunmayı amaçlıyoruz. "Türkiyeli"yi her yönüyle tanımlayan bir sergi hazırlayabilmek için, uzaktan-yakından, amatör-profesyonel fotografla uğraşan herkesi "İnsan Manzaraları'na" katılmaya çağırıyoruz.

"İnsan Manzaraları" Fotograf Sergisi'nin bir yarışma niteliği taşımamasına özellikle özen gösterdik. Gönderilecek fotograflar, Seçici Kurul'ca değerlendirilip uygun görülenler sergilenecek. Bunun dışında bir sıralama, ödüllendirme yapılmayacak. Sergiye fotograf göndererek destek olan herkese teşekkür niteliği taşıyan bir katılım belgesi gönderilecek. Yapıtları sergilenen fotografçılara dergi abonelikleri ve kitap armağanları verilecek.

* **Her fotografçı en çok 8 siyah beyaz ya da renkli fotograf gönderebilir.**
* **Fotografların uzun kenarları en az 20, en çok 40 cm. olmalıdır.**
* **Tüm fotografların arkasına ad ve adres yazılmalıdır.**
* **Fotograflar, 15 Ekim 1986 tarihine kadar, "YARIN, PK. 723 Kızılay - Ankara" adresine posta ile ya da "Hanımeli sokak 19/10 Sıhhıye-Ankara" adresine elden ulaştırılmalıdır.**

murat

Yarın abone kulübü

Okurlarımız anımsayacaklardır; 47. sayımızda "evrensel boyutlarda eserler yaratmış sanatçıların bilinmesinin bir zorunluluk" olduğu düşüncesinden hareketle bir etkinlik başlatmış ve Yarın Abone Kulübü Kasetlerinin duyurusunu yapmıştık. Ve başta bizim de ummadığımız bir ilgiyle karşılanmıştı. Ancak, olanaklarımızı aşan sorunlarla karşı karşıya kalmamız nedeniyle son birkaç aylık dönem içinde bize ulaşan istekleri karşılamakta çok büyük güçlük çektik, hatta zaman zaman karşılayamadık.

Bugün bu sorunları aşmış ve aksamaları gidermiş olarak etkinliğimiz sürüyor. Ve Abone Kulübü Kasetlerimize iki yenisini daha ekledik; Daniel Viglietti, Amerikan İşçi Baladları...

İsteme koşulları: Kasetlerimizi ödemeli gönderemiyoruz. Bir kaset karşılığı olarak, okurlarımız **1200**, abonelerimiz **1000** TL.'nı posta çeki hesabımıza **(Yarın, 164860)** yatırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri, posta masrafları bize ait olmak üzere adreslerine postalanacaktır.

Tam takım istekler ise **% 10 indirimli** olarak karşılanacaktır.

Yeni kasetlerimiz

1- VICTOR JARA; 1973 yılında Pinochet cuntasının askerlerince Şili Stadyumu'nda katledildi.

2- QUILAPAYUN (Şili)

ATAHUALPA YUPANQUI

3- ATAHUALPA YUPANQUI; kimilerince "dünyanın en büyük ozanı" diye nitelendirilen Arjantinli sanatçı.

4- INTI-ILLIMANI (Şili)

paul robeson

5- PAUL ROBESON: Amerikalı zenci şarkıcı. Dünya Barış Konseyi, "Uluslararası Barış Nişanını ilk alacak adayların listesini yayınladığında, adları **N. Hikmet**'le yanyanaydı.

PETE SEEGER

6- PETE SEEGER; Amerikalı ünlü folk müzik sanatçısı.

ISABEL PARRA

7- ISABEL PARRA; Yapıtlarında özgürlüğü ve barışı savunmuş Şilili sanatçı.

WOODY GUTHRIE

8- WOODY GUTHRIE; 1912-1967 yılları arasında yaşamış ve Amerikan toplumunun yeni tarihini seslendirmiş en büyük halk ozanlarından biri.

victor jara

9- VICTOR JARA (2)

daniel viglietti

10- DANIEL VIGLIETTI; Uruguaylı halk ozanı Daniel Viglietti, sürgünde 14 yılını doldurdu. İlk yapıtları sevda, doğa ve insanlar üzerine olan Viglietti, Uruguay'ın gerçekleri katılaşmaya başlayınca, şarkılarını gerçekler üzerine yazdı ve besteledi. Ve 14 yıldır, elinde gitarıyla ülke ülke dolaşıp insanları birliğe ve güzel günleri birlikte getirmeye çağırıyor.'

Sanatçının bu kasetini **A Desalambrar** (Duvarları Yıkın) albümünden hazırladık.

amerikan işçi baladları

11- AMERİKAN İŞÇİ BALADLARI

Bu albümde yer alan şarkılar 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk yarısında, Amerika'nın geçirdiği sanayileşme sürecinn emekçiler üzerindeki etkilerini dile getiriyor. En erken tarihli olanı "Peg and Awl" (Çivi ve Biz) adlı şarkı. Fabrikasyona geçişle, çivilerini ve kunduracı bizini bir kenara atmak zorunda kalan kunduracının öyküsü. 1886 tarihli "Eight Hour Day" (Sekiz Saatlik İşgünü) şarkısının ise, 340.000 işçinin biraraya geldiği işçi bayramına adını veren ünlü 1 Mayıs Mitingi'nden kaynaklandığı sanılıyor.

Çoğu şarkılar ise 1920'lerin, 1930'ların zorlu mücadele günlerinden, keskin sınıf çelişkilerinden doğmuş. Şarkıların üretimin üç alanında, madencilik, tekstil, çiftçilik alanlarında yoğunlaşması rastlantı değil. Amerikan halk şarkılarında üretime ilişkin temaların çoğu, bu işkollarından çıkmış.

İşçi baladlarını ve endüstrileşmeyi konu alan bir albüme, çiftçi şarkılarının da katılması yadırganabilir ilk anda. Ancak, 1890'lardan itibaren çiftçilerin endüstrileşmeye karşı mücadeleleri, folk şarkılarında da unutulmaz izler bırakmış.

Pete Seeger söylüyor bu albümdeki şarkıları, emekçilerin duygularını dile getirerek